

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Τομέας Δημοσίου Δικαίου

και Πολιτικής Επιστήμης

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης

Μάθημα: Συνταγματικό Δίκαιο

Εργασία α' έτους

ΘΕΜΑ:

**Το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο ως μηχανισμός συγκέντρωσης του ελέγχου
της συνταγματικότητας**

Ευθυμία Παπαδοπούλου,
Σπουδάστρια ΕΣΔΙ, Φοιτήτρια ΠΜΣ Δημοσίου Δικαίου Α.Π.Θ.

Μαγδαληνή Σελβεσάκη,
Δικηγόρος, Φοιτήτρια ΠΜΣ Δημοσίου Δικαίου Α.Π.Θ.

Σεπτέμβριος 2012

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μελέτη έχει ως αντικείμενο το ρόλο του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου (εφεξής: ΑΕΔ) ως μηχανισμού συγκέντρωσης του ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, μέσω της άσκησης της συνταγματικής του αρμοδιότητας για την άρση αμφισβήτησης ως προς την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου. Μέσα από μια στατιστική επεξεργασία των αποφάσεων του ΑΕΔ που αναφέρονται στο παραπάνω ζήτημα, από την ίδρυση του μέχρι και σήμερα (1976 – 2012), θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα εάν το Ανώτατο αυτό Δικαστήριο ανταπεξέρχεται ικανοποιητικά στην αποστολή που του έχει αναθέσει ο συνταγματικός νομοθέτης.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι αποφάσεις του ΑΕΔ βρέθηκαν από τα ΦΕΚ (τεύχος Α.ΕΙ.Δ), που τηρεί η Κεντρική Δημοτική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης, από νομικά περιοδικά, από την ηλεκτρονική σελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου σε συνδυασμό με την Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών και τη ΝΟΜΟΣ.

II. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΙΔΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΟΥ.

Στην ελληνική έννομη τάξη, όλα τα δικαστήρια όλων των βαθμών και των δικαιοδοσιών, με την εξαίρεση του ΑΕΔ, είναι εξ' ίσου αρμόδια να προβαίνουν σε έλεγχο συνταγματικότητας των νόμων για τις ανάγκες της εκδίκασης της υπόθεσης που εισάγεται ενώπιόν τους. Η συνταγματικότητα των νόμων εξετάζεται παρεμπιπτόντως και επηρεάζει την έκβαση της δίκης, αλλά δεν συμμετέχει στο δεδικασμένο της απόφασης. Το προπεριγραφόμενο σύστημα του διάχυτου ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων από τα δικαστήρια έχει ένα εγγενές μειονέκτημα: τη δυνατότητα έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων γύρω από τη συνταγματικότητα ή την αντισυνταγματικότητα μιας διάταξης¹.

¹ Βλ. Σκουρή Β. / Βενιζέλο Ε., Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1985, σελ. 60.

Ο προφανής αυτός κίνδυνος της έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων οδήγησε το συντακτικό νομοθέτη του 1975 στην πρόβλεψη της δυνατότητας άρσης της αμφισβήτησης για την ουσιαστική (αντι)συνταγματικότητα με απόφαση του ΑΕΔ, εφόσον εκδόθηκαν για το ζήτημα αυτό αντίθετες αποφάσεις δύο ανώτατων δικαστηρίων (Συμβουλίου της Επικρατείας, Αρείου Πάγου ή Ελεγκτικού Συνεδρίου). Η εφαρμογή της σχετικής διάταξης του άρθρου 100 παρ. 1 περ. ε' του Συντάγματος οδηγεί στις περιπτώσεις αυτές στη συγκέντρωση του ελέγχου σε μόνο το ΑΕΔ, το οποίο επιλαμβάνεται του θέματος κυρίως και όχι παρεμπιπτόντως, αφού αντικείμενο της δίκης ενώπιον του είναι καθεαυτή η αντισυνταγματικότητα της κρινόμενης διάταξης νόμου. Κάμπτεται έτσι ο διάχυτος και παρεμπίπτων χαρακτήρας του ελέγχου και μετατρέπεται σε συγκεντρωτικό και κύριο αντίστοιχα.

Η άρση της αμφισβήτησης θα συνεπάγεται είτε τη διάγνωση της συνταγματικότητας (της μη αντίθεσης προς το Σύνταγμα) της διάταξης είτε την κήρυξη της διάταξης αυτής του τυπικού νόμου ως αντισυνταγματικής. Και στη μία και στην άλλη περίπτωση η απόφαση ισχύει έναντι πάντων (*erga omnes*)² και δεσμεύει όλα τα δικαιοδοτικά και διοικητικά όργανα και τους ιδιώτες, εφόσον απευθύνεται σ' αυτούς. Γι' αυτό μια τέτοια απόφαση δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης³, αφού συνιστά κατ' ουσία άσκηση αρνητικής νομοθετικής λειτουργίας⁴.

Ζήτημα τίθεται ως προς τη δεσμευτικότητα των αποφάσεων του ΑΕΔ έναντι του τυπικού νομοθέτη. Τίθεται, επομένως, το ερώτημα, αν ο νομοθέτης μπορεί να ψηφίσει νέο νόμο, στον οποίο θα περιλαμβάνεται η ίδια διάταξη με αυτήν που κρίθηκε αντισυνταγματική από το ΑΕΔ. Τα κοινά δικαστήρια δεσμεύονται να μην εφαρμόσουν τη διάταξη αυτή; Κατά τη γνώμη του καθηγητή Ε. Σπηλιωτόπουλου, το νομοθετικό όργανο δε δεσμεύεται από την απόφαση του ΑΕΔ και μπορεί να θεσπίσει νέα νομοθετική πράξη θεσπίζοντας τον ίδιο κανόνα δικαίου. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να τεθεί πάλι θέμα αντισυνταγματικότητας και δεν αποκλείεται λόγω της μεταβολής των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών και δεδομένων, το ΑΕΔ να διατυπώσει διαφορετική απόφαση⁵. Ωστόσο, ο προβληματισμός παραμένει, κατά τη γνώμη μας, και καθίσταται ιδιαίτερα έντονος στο βαθμό που η επέμβαση του νομοθέτη λάβει χώρα σε σύντομο χρονικό διάστημα.

² Άρθρο 51 παρ. 1 ν. 345/1976.

³ Άρθρα 21 παρ. 2 και 6 περ. 3 ν. 345/1976.

⁴ Βλ. Βενιζέλο Ε. / Χρυσόγονο Κ., Το πρόβλημα της συνταγματικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006, σελ.59.

⁵ Βλ. Σπηλιωτόπουλο Ε., Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, τόμος 2, 13^η έκδοση, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα-Πειραιάς-Πάτρα-Θεσσαλονίκη 2010, σελ. 58.

Επίσης, οι αποφάσεις του ΑΕΔ είναι αμετάκλητες, όπως διευκρινίζει το ίδιο το Σύνταγμα στο άρθρο 100 παρ 4 α'. Δεν μπορούν, επομένως, να προσβληθούν με κανένα ένδικο μέσο, τακτικό (έφεση, ανακοπή ερημοδικίας) ή έκτακτο (αναίρεση, αναψηλάφηση), ενώ η άσκηση τριτανakoπής αποκλείεται ρητά με το άρθρο 21 παρ. 1 του ν. 345/1976.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί η διάταξη της παρ. 4 εδ. β' του άρθρου 100 του Συντάγματος, με την οποία ορίζεται ότι η διάταξη νόμου, που κηρύσσεται αντισυνταγματική, είναι ανίσχυρη είτε από τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης είτε από το χρόνο που ορίζεται με την απόφαση. Το άρθρο 51 παρ. 4 του ν. 345/1976, εξειδικεύοντας αυτή την ευχέρεια, προβλέπει την κήρυξη της αντισυνταγματικότητας και από προγενέστερο της δημοσίευσης της απόφασης χρόνο, δηλαδή αναδρομικά, με ειδική αιτιολογημένη σκέψη της απόφασης⁶. Η αναδρομική κήρυξη της αντισυνταγματικότητας προκαλεί, ωστόσο, σοβαρές έννομες συνέπειες. Θίγει αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις και επιβάλλει στη διοίκηση την ανάκληση των συναφών διοικητικών πράξεων.

Εδώ πρέπει να διευκρινισθούν δύο σημεία: Πρώτον, ο εκτελεστικός νόμος (ν. 345/1976), ερμηνεύοντας το άρθρο 100 παρ. 4 εδ. β' αποκλείει τη δυνατότητα να κηρυχθεί το ανίσχυρο από μεταγενέστερο της απόφασης χρόνο, ώστε να παρέμβει στο μεταξύ ο κοινός νομοθέτης και να διαρρυθμίσει το νομοθετικό πρόβλημα (ιδίως το κενό) που ενδέχεται να προκύψει. Η δυνατότητα αυτή θεμιτά αποκλείεται από τον ν. 345/1976, παρότι η γραμματική διατύπωση του άρθρου 100 παρ. 4 εδ. β' του Συντάγματος την αφήνει ανοικτή. Η ρύθμιση του νόμου συνάδει προς την ίδια τη φύση του Συντάγματος ως συστήματος κανόνων αυξημένης τυπικής ισχύος και προς την αρχή της ασφάλειας του δικαίου⁷.

Άλλωστε, η εισαγωγή και της αντίθετης εκδοχής (της κήρυξης της αντισυνταγματικότητας από μελλοντικό χρονικό σημείο) θα ήταν ασυμβίβαστη προς το σύστημα διάχυτου ελέγχου της συνταγματικότητας, που ισχύει στη χώρα μας. Εφόσον, κατά το άρθρο 93 παρ. 4 του Συντάγματος, όλα τα δικαστήρια είναι αρμόδια και υποχρεωμένα να προβαίνουν σε έλεγχο συνταγματικότητας, ποιο θα ήταν το πρακτικό αποτέλεσμα μιας απόφασης του ΑΕΔ, που θα κήρυττε την αντισυνταγματικότητα μιας διάταξης από μελλοντικό χρονικό σημείο; Στο μεταξύ τα άλλα δικαστήρια θα παραμέριζαν κατά την κρίση τους ή θα ήταν υποχρεωμένα να

⁶ Βλ. ΑΕΔ 8/1977.

⁷ Βλ. Σκουρή Β. / Βενιζέλο Ε., Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, σελ. 76.

εφαρμόζουν τη διάταξη; Προφανώς θα ήταν υποχρεωμένα, κατά το άρθρο 93 παρ. 4 του Συντάγματος, να παραμερίσουν τη διάταξη που θεωρούν, κατά την κρίση τους, αντισυνταγματική. Συνεπώς, η δυνατότητα να κηρυχθεί η αντισυνταγματικότητα μιας διάταξης από μελλοντικό χρόνο δύσκολα μπορεί να ενταχθεί και να λειτουργήσει σε ένα σύστημα διάχυτου ελέγχου⁸.

Προς αποφυγή έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων από τα δικαστήρια προβλέφθηκαν από τον κοινό νομοθέτη δύο μηχανισμοί και ειδικότερα: (i) η υποχρέωση του ανώτατου δικαστηρίου, που επιλαμβάνεται δεύτερο και καταλήγει σε άποψη διαφορετική από εκείνο, που επιλήφθηκε πρώτο, να παραπέμψει το ζήτημα στο ΑΕΔ, ενώ η υπόθεση παραμένει κατά τα λοιπά εκκρεμής ενώπιον του⁹ και (ii) υποχρέωση και όλων των άλλων δικαστηρίων, ανεξαρτήτως βαθμού και δικαιοδοσίας, αμέσως μόλις λάβουν γνώση (με οποιονδήποτε τρόπο) του γεγονότος ότι εκκρεμεί σχετική αμφισβήτηση στο ΑΕΔ, να αναβάλουν αυτεπαγγέλτως την έκδοση οριστικής απόφασης μέχρι να δημοσιευθεί η απόφαση του ΑΕΔ¹⁰.

Σημειώνεται, όμως ότι και μετά την άρση της αμφισβήτησης λειτουργούν ανάλογοι μηχανισμοί, προκειμένου να επιτευχθεί η ενοποίηση της νομολογίας και η ασφάλεια δικαίου. Ειδικότερα, μετά την έκδοση της απόφασης του ΑΕΔ, το ανώτατο δικαστήριο, που παρέπεμψε το θέμα στο ΑΕΔ επιλαμβάνεται ξανά της εκδίκασης της υπόθεσης, είτε με αίτηση των διαδίκων είτε αυτεπαγγέλτως και υποχρεούται να την εκδικάσει σύμφωνα με την απόφαση του ΑΕΔ¹¹. Το ίδιο ισχύει και για όλα τα άλλα δικαστήρια, που είχαν αναβάλει την έκδοση οριστικής απόφασης μέχρι τη δημοσίευση της απόφασης του ΑΕΔ. Υπάρχουν, όμως, επιχειρήματα υπέρ της άποψης ότι εφόσον ο ακυρωτικός δικαστής, κατά τον έλεγχο νομιμότητας των διοικητικών πράξεων εφαρμόζει το καθεστώς που ίσχυε κατά το χρόνο έκδοσής τους, δεν μπορεί, συνεπώς, να θεωρήσει αντισυνταγματική από προγενέστερο χρόνο διάταξη που δεν κρίθηκε αναδρομικά αντισυνταγματική από το ΑΕΔ. Σύμφωνα, λοιπόν, με την άποψη αυτή το γεγονός ότι στο πλαίσιο αυτής της αρμοδιότητας του το ΑΕΔ δεν προσδίδει αναδρομική ισχύ στην κήρυξη της αντισυνταγματικότητας σημαίνει ότι το ΑΕΔ σέβεται το τεκμήριο συνταγματικότητας του νόμου που υφίσταται ως τη στιγμή της δημοσίευσης της απόφασης. Σημαίνει, συνακόλουθα, ότι θέλει να διασφαλίσει το κύρος των διοικητικών πράξεων που είχαν εκδοθεί μέχρι την κήρυξη

⁸ Βλ. Σκουρή Β. / Βενιζέλο Ε., Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, σελ. 76 και Τσάτσο Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β', Οργάνωση και λειτουργία της πολιτείας, Έκδοση Β', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1993, σελ. 537 επ.

⁹ Άρθρο 48παρ. 2 ν. 345/1976, πρώτο εδάφιο.

¹⁰ Άρθρο 50 παρ. 3 ν. 345/1976.

¹¹ Άρθρο 48 παρ. 2 ν. 345/1976 τελευταίο εδάφιο.

της αντισυνταγματικότητας και κατ' εφαρμογή της αντισυνταγματικής τελικά διάταξης. Ως τελευταίο επιχείρημα της άποψης αυτής αναφέρεται το γεγονός ότι τα κοινά δικαστήρια, όταν επιλαμβάνονται, μετά την απόφαση του ΑΕΔ, υποθέσεων στις οποίες κρίσιμη διάταξη είναι αυτή που κρίθηκε ήδη από το ΑΕΔ, δεν ασκούν παρεμπόδιον έλεγχο συνταγματικότητας. Είναι υποχρεωμένα να δεχθούν την απόφαση του ΑΕΔ, η οποία έχει και συγκεκριμένο περιεχόμενο αλλά και συγκεκριμένη χρονική ισχύ. Αν τα κοινά δικαστήρια μπορούσαν να αγνοήσουν την απόφαση του ΑΕΔ ως προς το κεφάλαιο της χρονικής ισχύος, θα διασπούσαν τη συγκέντρωση του ελέγχου της συνταγματικότητας που έχει επέλθει κατά το άρθρο 100 παρ.1 περ. ε Συντάγματος. Κατά την ίδια νομική λογική, λοιπόν, που τα κοινά δικαστήρια δεν μπορούν μετά την απόφαση του ΑΕΔ να διατυπώσουν άλλη άποψη ως προς την αντισυνταγματικότητα της κριθείσας διάταξης δεν μπορούν και να μετακινήσουν κατ' ουσία το χρονικό σημείο της κήρυξης της αντισυνταγματικότητας¹².

Επίσης, οι δικαστικές αποφάσεις, που εκδόθηκαν μετά τη δημοσίευση της απόφασης του ΑΕΔ και κρίνουν διαφορετικά το ζήτημα της συνταγματικότητας διάταξης τυπικού νόμου για την οποία εκδόθηκε απόφαση του ΑΕΔ, υπόκεινται στα ένδικα μέσα που προβλέπονται γενικώς από τον νόμο. Στην περίπτωση, όμως, όπου μετά τη δημοσίευση της απόφασης του ΑΕΔ εκδίδεται από κάποιο ανώτατο δικαστήριο απόφαση αντίθετη, ο νόμος 345/1976 εισάγει ως ειδικό ένδικο μέσο την αίτηση επανάληψης της διαδικασίας. Η αίτηση αυτή ασκείται από οποιονδήποτε διάδικο μέσα σε 90 ημέρες από την δημοσίευση της σχετικής απόφασης¹³. Η πρόβλεψη της ως άνω αίτησης δικαιολογείται όχι μόνον επειδή το ΑΕΔ βρίσκεται στην κορυφή της δικαστικής ιεραρχίας, αλλά διότι, πέρα από την εξασφάλιση της ενότητας της νομολογίας και της ασφάλειας δικαίου, πλάθει αφηρημένους ερμηνευτικούς κανόνες με γενική εφαρμογή¹⁴.

Σε περίπτωση που το ανώτατο δικαστήριο, που παρέπεμψε στο ΑΕΔ το ζήτημα της συνταγματικότητας, κατά το άρθρο 48 παρ. 2 του ν. 345/1976 ή το δικαστήριο που υποχρεούται να αναβάλει την έκδοση οριστικής απόφασης μέχρι τη δημοσίευση της απόφασης του ΑΕΔ, κατά το άρθρο 50 παρ. 3 του ν. 345/1976, δεν ανέβαλε την εκδίκαση της υπόθεσης και προχώρησε σε έκδοση οριστικής απόφασης πριν από τη δημοσίευση της απόφασης του ΑΕΔ, κατά των αποφάσεων αυτών μπορεί να ασκηθεί αίτηση επανάληψης της διαδικασίας, εφόσον πρόκειται για ανώτατο δικαστήριο ή κάθε ένδικο μέσο που προβλέπεται γενικώς από το νόμο,

¹² Βλ. Βενιζέλο Ε., Η ερμηνεία του Συντάγματος και τα όρια του δικαστικού ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1994, σελ. 47 επ.

¹³ Άρθρο 51 παρ. 2 ν 345/1976.

¹⁴ Βλ. Μιχαλοπούλου Ζ., Οι συνέπειες κήρυξης νόμου ως συνταγματικού από το ΑΕΔ, ΕφημΔΔ 2010, σελ. 350.

εφόσον πρόκειται για άλλο δικαστήριο. Η αίτηση αυτή ασκείται, στην περίπτωση αυτή, μέσα σε 90 ημέρες από την δημοσίευση της σχετικής απόφασης¹⁵.

Αντίθετα, δεν θίγονται καταρχήν, οι αμετάκλητες αποφάσεις που έχουν εκδοθεί πριν επιληφθεί το ΑΕΔ, γιατί τα δικαστήρια που τις εξέδωσαν δεν είχαν υποχρέωση ν' αναβάλουν κατά το άρθρο 50 παρ. 3 του ν. 345/1976. Επίσης, η χρονικά πρώτη από τις αντίθετες αποφάσεις των δύο ανώτατων δικαστηρίων δεν θίγεται γιατί το δικαστήριο που την εξέδωσε δεν είχε υποχρέωση να παραπέμψει, κατά το άρθρο 48 παρ. 2 του ν. 345/1976. Εδώ έχουμε ακόμη μια εκδήλωση της αρχής της ασφάλειας του δικαίου.

Όμως, ακόμη και οι αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις θίγονται, αν η κήρυξη της αντισυνταγματικότητας γίνει αναδρομικά και οι αποφάσεις έχουν εκδοθεί μέσα στο χρόνο της αναδρομής. Και στην περίπτωση αυτή χωρεί αίτηση επανάληψης της διαδικασίας ενώπιον του δικαστηρίου που εξέδωσε την αμετάκλητη απόφαση (όχι μόνο των τριών ανώτατων δικαστηρίων), αφού δεν χωρεί πλέον κανένα ένδικο μέσο. Η αίτηση ασκείται μέσα σε προθεσμία 6 μηνών από την έκδοση της απόφασης του ΑΕΔ¹⁶. Εδώ, λοιπόν, η διαδικασία επαναλαμβάνεται και το δικαστήριο είναι υποχρεωμένο να μην εφαρμόσει την αντισυνταγματική διάταξη. Μπορούμε, λοιπόν, να συμπεράνουμε ότι όταν πρόκειται για αντίθετες αποφάσεις δύο ανώτατων δικαστηρίων, το δεύτερο έχει υποχρέωση παραπομπής και στη συνέχεια συμμόρφωσης προς την απόφαση του ΑΕΔ. Η απόφαση, όμως, του πρώτου δικαστηρίου, εφόσον είναι αμετάκλητη καταρχήν δεν θίγεται. Θίγεται μόνο αν έχουμε αναδρομική κήρυξη αντισυνταγματικότητας¹⁷.

Τέλος, υποχρέωση συμμόρφωσης γεννάται και για τη διοίκηση. Ειδικότερα, όσες διοικητικές πράξεις εκδίδονται μετά την απόφαση του ΑΕΔ και εφαρμόζουν διάταξη, που κρίθηκε αντισυνταγματική, υπόκεινται στα προβλεπόμενα ένδικα βοηθήματα¹⁸. Αντίθετα, οι διοικητικές πράξεις που έχουν εκδοθεί πριν την απόφαση του ΑΕΔ και για τις οποίες έχει παρέλθει η προθεσμία προσβολής τους με αίτηση ακύρωσης είναι αυτονόητο ότι δεν θίγονται άμεσα ούτε η ανάκλησή τους είναι καταρχήν υποχρεωτική για τη διοίκηση. Όμως, στην περίπτωση της αναδρομικής κήρυξης της αντισυνταγματικότητας, οι διοικητικές πράξεις που είχαν ως βάση την αντισυνταγματική διάταξη και εκδόθηκαν μέσα στο χρόνο της αναδρομής ανακαλούνται

¹⁵ Άρθρο 51 παρ. 3 ν. 345/1976.

¹⁶ Άρθρο 51 παρ. 5 ν. 345/1976.

¹⁷ Βλ. Σκουρή Β. / Βενιζέλο Ε., Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, σελ. 80.

¹⁸ Άρθρο 51 παρ. 2 ν. 345/1976.

υποχρεωτικά εντός προθεσμίας 6 μηνών από τη δημοσίευση της απόφασης του ΑΕΔ¹⁹. Εννοείται ότι μετά την πάροδο του εξαμήνου χωρεί αίτηση ακύρωσης κατά της τυχόν παράλειψης της διοίκησης ν' ανακαλέσει τις (αναδρομικά) παράνομες αυτές πράξεις.

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό θα ήταν χρήσιμο να γίνει μια σύντομη αναφορά σε μία από τις πιο ενδιαφέρουσες αποφάσεις του ΑΕΔ και συγκεκριμένα στη με αριθμό 30/1985 απόφαση αφενός σε σχέση με τη δικαιοδοσία του ΑΕΔ στο πλαίσιο του άρθρου 100 παρ 1 περ. ε του Συντάγματος και αφετέρου σε σχέση με τις νομικές συνέπειες που παράγονται από μια απόφαση του ΑΕΔ. Στην προαναφερόμενη απόφαση κρίθηκε το ζήτημα της ισότιμης συμμετοχής των λεκτόρων με τις λοιπές βαθμίδες ΔΕΠ στα εκλεκτορικά σώματα των πρυτανικών αρχών και των προέδρων των τμημάτων και συγκεκριμένα κρίθηκε ότι οι επίδικες διατάξεις²⁰ αντίκεινται στην συνταγματική αρχή της ισότητας, παραβιάζουν τη διακεκριμένη θέση των τριών ανώτερων βαθμίδων ΔΕΠ και προσβάλλουν την ακαδημαϊκή τους ελευθερία²¹. Στην απόφαση αυτή, το ΑΕΔ απεφάνθη ότι έχει δικαιοδοσία μόνο επί της αμφισβήτησης ως προς την ουσιαστική συνταγματικότητα διατάξεων τυπικού νόμου, όπως άλλωστε συνάγεται και από το συνδυασμό των άρθρων 100 παρ. 1 περ. ε' του Συντάγματος και 6 περ. ε' του ν. 345/1976, και δε δύναται να προβεί σε έλεγχο ζητημάτων, τα οποία υπάγονται στην εξουσία των κοινών δικαστηρίων. Ειδικότερα, προβλήθηκε ένσταση νομιμοποίησης του πανεπιστημίου, επειδή ο Πρύτανης που το εκπροσωπούσε δεν είχε, κατά τους ενισταμένους, εκλεγεί νόμιμα και συγκεκριμένα ζητήθηκε από το ΑΕΔ ο έλεγχος του κύρους της πράξης εκλογής του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το δικαστήριο θεώρησε ότι δε δικαιούται να προβεί σε έλεγχο της προαναφερόμενης διοικητικής πράξης, εφόσον αυτή «δεν έχει μέχρι τούδε ακυρωθεί δικαστικώς ούτε έχει ανακληθεί, η δε νομιμότητά της δεν μπορεί να εξετασθεί κατά την παρούσα δίκη με οποιονδήποτε τρόπο». Ένα τελευταίο ζήτημα που ανακύπτει με αφορμή με την απόφαση αυτή είναι κατά ποσό οι σκέψεις που παραθέτει το ΑΕΔ στο σκεπτικό μιας απόφασής του έχουν προσόντα διατακτικού, όταν αυτές είναι ευρύτερες από το κρίσιμο ζήτημα που τίθεται υπό τον έλεγχο του ΑΕΔ. Στην συγκεκριμένη υπόθεση, το ΑΕΔ περιέλαβε στην απόφαση του κυρίως κρίσεις, που αναφέρονται στο άρθρο 13 του ν. 1268/1982, δηλαδή σε διάταξη η συνταγματικότητα της οποίας δεν είχε τεθεί υπό τον έλεγχο του δικαστηρίου. Ο αυστηρός καθορισμός της δικαιοδοσίας του ΑΕΔ στο άρθρο 100 παρ. 1 περ. ε Σ, η επιμονή της νομολογίας του στον ακριβή προσδιορισμό του κρίσιμου ζητήματος και οι εξαιρετικά σημαντικές συνέπειες της απόφασης του, όπως αυτές προσδιορίστηκαν παραπάνω είναι τρεις

¹⁹ Άρθρο 51 παρ. 6 ν. 345/1976.

²⁰ Άρθρα 8 παρ. 4 εδάφιο α' και 11 παρ. 3 εδάφιο α' ν. 1268/1982.

²¹ . Η σχολιαζόμενη απόφαση αφορά το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς των μελών ΔΕΠ.

αλληλένδετοι παράγοντες που οδηγούν στο συμπέρασμα πως οι σκέψεις που είναι ευρύτερες από το κρίσιμο ζήτημα δεν έχουν σε καμία περίπτωση προσόντα διατακτικού²².

Για την πληρότητα της παρούσας μελέτης αναφέρεται ότι το ΑΕΔ δεν αποτελεί τον μοναδικό θεσμό για τη συγκέντρωση του δικαστικού ελέγχου της συνταγματικότητας, την ενοποίηση της νομολογίας και την ασφάλεια δικαίου. Άλλα μέσα με τα οποία επιχειρείται ενοποίηση της νομολογίας σε ζητήματα συνταγματικότητας αποτελούν: (i) η υποχρέωση των δικαστικών σχηματισμών των ανώτατων δικαστηρίων να παραπέμπουν στην Ολομέλειά τους το ζήτημα για την ενδεχόμενη αντισυνταγματικότητα μιας διάταξης, εφόσον το ζήτημα αυτό δεν έχει κριθεί με προηγούμενη απόφαση της Ολομέλειας τους ή του ΑΕΔ, κατά ρητή επιταγή του Συντάγματος²³ και (ii) οι νέες ρυθμίσεις που έχουν θεσπισθεί, σε επίπεδο κοινής νομοθεσίας, με τον ν. 3900/2010²⁴.

ΙΙΙ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΑΕΔ ΓΙΑ ΑΡΣΗ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΔΙΑΤΑΞΗΣ ΝΟΜΟΥ - ΠΑΡΑΔΕΚΤΟ (ΟΠΩΣ ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ, ΤΟ ΝΟΜΟ ΚΑΙ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ)

Α. Δικονομική πρόσβαση στο ΑΕΔ για υποβολή αίτησης άρσης αμφισβήτησης ως προς τη συνταγματικότητα διάταξης νόμου (όπως προκύπτει από το Σύνταγμα και το νόμο)

Το ΑΕΔ δύναται να επιληφθεί, όπως προαναφέρθηκε, με παραπεμπτική απόφαση ενός από τα τρία ανώτατα δικαστήρια, εφόσον διαπιστωθεί αντίθεση προς τη νομολογία άλλου ανώτατου δικαστηρίου ως προς την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου²⁵. Η παραπομπή αυτή είναι υποχρεωτική, γίνεται αυτεπαγγέλτως και συνιστά υποχρέωση που πηγάζει από το Σύνταγμα (εφεξής: Σ.). Ο ν. 345/1976 απλά εξειδικεύει και συμπληρώνει τη συνταγματική αυτή υποχρέωση. Πρακτικά, πλέον, όταν η παραπεμπτική απόφαση έχει ταχθεί

²² Βλ. Βενιζέλο Ε., Η ερμηνεία του Συντάγματος και τα όρια του δικαστικού ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, σελ. 41 επ.

²³ Άρθρο 100 παρ.5 Σ., μετά την αναθεώρηση του 2001.

²⁴ Βλ. άρθρο 1 ν. 3900/2010 (δίκη «πυλότης»), σύμφωνα με το οποίο εισάγεται στο ΣτΕ ένδικο βοήθημα ή μέσο, εφόσον με αυτό τίθεται ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος, που έχει συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων, άρθρο 2 ν. 3900/2010 σύμφωνα με το οποίο κατά απόφασης διοικητικού δικαστηρίου που κρίνει διάταξη τυπικού νόμου αντισυνταγματική, χωρίς το ζήτημα αυτό να έχει κριθεί με απόφαση του ΣτΕ, χωρεί ενώπιον του κατά παρέκκλιση από κάθε άλλη διάταξη αίτηση αναίρεσης, αν πρόκειται για διαφορά ουσίας ή έφεση, αν πρόκειται για ακυρωτική διαφορά και άρθρο 57 ν.3900/2010, στο οποίο κατοχυρώνεται ο θεσμός της πρότυπης δίκης και προβλέπεται ότι η εκδίκαση ενδίκων βοηθημάτων, που στηρίζονται στην ίδια νομική βάση αναστέλλεται μέχρι τη δημοσίευση οριστικής απόφασης από το ΣτΕ επί της πρότυπης δίκης.

²⁵ Άρθρο 48 παρ.2 ν.345/1976.

υπέρ της άποψης της αντισυνταγματικότητας του νόμου, θα πρόκειται για αποφάσεις της ολομέλειας του εκάστοτε ανώτατου δικαστηρίου που θα κάνει την παραπομπή²⁶.

Ειδικότερα, υποχρέωση παραπομπής στην ολομέλεια, όταν πρόκειται να ληφθεί απόφαση για αντισυνταγματικότητα, υπήρχε ήδη για τον Άρειο Πάγο (εφεξής: ΑΠ), με βάση το άρθρο 563 παράγραφος 2 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (εφεξής: ΚΠολΔ), ενώ το Ελεγκτικό Συνέδριο (εφεξής: ΕΛΣ) όταν λειτουργεί ως δικαιοδοτικό όργανο και δικάζει αναιρέσεις κατά αποφάσεων των τμημάτων του, δικάζει πάντοτε σε ολομέλεια²⁷. Ως προς το Συμβούλιο της Επικρατείας (εφεξής: ΣτΕ) σημειώνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 4 του νομοθετικού διατάγματος 170/1983 και ήδη άρθρο 14 παράγραφος 4 του προεδρικού διατάγματος 18/1989, το αρμόδιο Τμήμα παραπέμπει στην Ολομέλεια όταν φέρεται σε απόφαση, αποδεχόμενο άποψη σχετικά με την ουσιαστική συνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου διαφορετική από αυτή που έχει ήδη διατυπώσει σε απόφασή του ο ΑΠ ή το ΕΛΣ. Στην περίπτωση αυτή η Ολομέλεια ή αποφαινεται περαιτέρω ή παραπέμπει την υπόθεση στο ΑΕΔ, ανάλογα με την άποψη στην οποία θα καταλήξει ως προς την ουσιαστική συνταγματικότητα της κρίσιμης διάταξης τυπικού νόμου²⁸.

Περαιτέρω, το Ειδικό Δικαστήριο αίρει την αμφισβήτηση σε περίπτωση έκδοσης αντίθετων αποφάσεων των ανωτάτων δικαστηρίων με αίτηση ορισμένων κρατικών οργάνων, τα οποία εκπροσωπούν το γενικό συμφέρον και ενδιαφέρον της πολιτείας για την τήρηση του Συντάγματος και την ενότητα της νομολογίας. Πρόκειται για τον Υπουργό Δικαιοσύνης, τον Εισαγγελέα του ΑΠ, τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας στο ΕΛΣ ή τον Γενικό Επίτροπο της Διοικητικής Δικαιοσύνης, με αφορμή οποιεσδήποτε αντίθετες αποφάσεις και για οποιοδήποτε θέμα. Αντίστοιχη αίτηση μπορεί να ασκήσει όποιος έχει έννομο συμφέρον (φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων) για την κήρυξη αντισυνταγματικότητας ή τη διάγνωση της συνταγματικότητας μιας διάταξης τυπικού νόμου²⁹.

Ο ν.345/1976 δεν περιέχει σχετική διάταξη που να ορίζει πότε ένα πρόσωπο έχει έννομο συμφέρον για την υποβολή σχετικής αίτησης για άρση αμφισβήτησης στο ΑΕΔ. Η πρόσβαση όμως στο Ειδικό Δικαστήριο δεν μπορεί να πάρει μορφή “actio popularis”, δηλαδή λαϊκής αγωγής, παρά μάλιστα το γεγονός ότι η απόφαση του ισχύει έναντι πάντων. Άλλωστε, το γενικό

²⁶ Άρθρο 100 παρ.5 Σ., μετά την αναθεώρηση του 2001

²⁷ Άρθρο 47παρ.2 π.δ. 774/1980

²⁸ Σκουρής Β. / Βενιζέλος Ε., Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, Αθήνα-Κομοτηνή 1985, σελ. 61επ.

²⁹ Άρθρο 48παρ.1 ν.345/1976

συμφέρον εκπροσωπούν τα θεσμικά όργανα της πολιτείας που αναφέρονται στην παράγραφο 1^α του άρθρου 48 ν.345/1976³⁰. Κριτήριο για τον έλεγχο της συνδρομής της προϋπόθεσης του εννόμου συμφέροντος πρέπει να είναι οι έννομες συνέπειες που προκαλεί η απόφαση του ΑΕΔ³¹ προκειμένου να επιτευχθεί η ενοποίηση της νομολογίας και η ασφάλεια δικαίου και οι οποίες αναφέρθηκαν αναλυτικά παραπάνω στο πρώτο μέρος της μελέτης.

Διάδικοι στη δίκη που διεξάγεται ενώπιον του ΑΕΔ είναι εκτός από αυτούς που έχουν υποβάλλει την αίτηση για την άρση της αμφισβήτησης και όλοι οι διάδικοι της δίκης επί της οποίας εκδόθηκε παραπεμπτική απόφαση και η έκβαση της οποίας εξαρτάται από την απόφασή του. Ο δε Υπουργός Δικαιοσύνης δικαιούται πάντοτε να συμμετέχει ακόμη και αν δεν είναι διάδικος³².

Συνακόλουθα, για να ασκηθεί αίτηση άρσης αμφισβήτησης στο ΑΕΔ θα πρέπει να έχουν εκδώσει για το ζήτημα αυτό αντίθετες αποφάσεις δύο από τα τρία ανώτατα δικαστήρια³³, όπως παγίως ερμηνεύεται η προϋπόθεση αυτή από τη θεωρία και τη νομολογία, ως προς την «ουσιαστική αντισυνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου», σύμφωνα και με τη γραμματική διατύπωση του άρθρου 100 παράγραφος 1^εΣ. Κατ' αρχήν, η αντίθεση, με όποια έννοια, θα προκύπτει από το αιτιολογικό (σκεπτικό). Δεν μπορεί η αντίθεση να αναφέρεται στο διατακτικό, αφού ο έλεγχος συνταγματικότητας που ασκούν τα δικαστήρια είναι παρεμπίπτων. Η κρίση για τη συνταγματικότητα μιας διάταξης που είναι κρίσιμη για την εκδικαζόμενη υπόθεση δεν καταγράφεται ποτέ ως στοιχείο του διατακτικού, παραμένει πάντα στο σκεπτικό. Η αντίθεση θα αφορά, επίσης, την ουσιαστική συνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου, όπως ορίζει το Σύνταγμα, παρά το γεγονός ότι στο κείμενο του ν.345/1976³⁴ δεν υπάρχει ο όρος «ουσιαστική συνταγματικότητα», που φαίνεται ότι αποκλείει τον έλεγχο της τυπικής συνταγματικότητας.

Με τον όρο «απόφαση», συνεπώς, εννοείται η κρίση ή άποψη για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα που εμπεριέχεται στο σκεπτικό των αποφάσεων και θεμελιώνει το διατακτικό. Δε χρειάζεται επομένως να πρόκειται για την ίδια υπόθεση ή για τους ίδιους

³⁰ Τσάτσος Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β', οργάνωση και λειτουργία της πολιτείας, Αθήνα-Κομοτηνή 1993, σελ. 536

³¹ Σκουρής / Βενιζέλος, Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, σελ. 82

³² Άρθρο 49 ν.345/1976

³³ Άρθρο 100παρ.1 περ.ε' Σ και άρθρο 48 παρ.1 και 2 ν.345/1976

³⁴ Άρθρο 48παρ.2

διαδίκους³⁵. Κατά τη νομολογία του ΑΕΔ ως «αποφάσεις» θεωρούνται εκείνες που εκδίδονται κατά την άσκηση της δικαιοδοτικής λειτουργίας που ανατέθηκε από το Σύνταγμα στα ανώτατα δικαστήρια και οι οποίες απαγγέλλονται, σύμφωνα με το άρθρο 93 παράγραφος 3Σ, σε δημόσια συνεδρίαση. Κατά την ίδια δε νομολογία δεν αποτελούν αποφάσεις τα βουλεύματα του ΑΠ, δεδομένου ότι εκδίδονται σε συμβούλιο και δεν απαγγέλλονται σε δημόσια συνεδρίαση³⁶.

Πρέπει επίσης, σύμφωνα πάντα με τη διατύπωση του άρθρου 100 παράγραφος 1^εΣ., να πρόκειται για κρίση ως προς την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα τυπικού και όχι ουσιαστικού νόμου. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι με την ΑΕΔ 16/1983 το δικαστήριο δέχτηκε για πρώτη φορά την αρμοδιότητά του να άρει αμφισβήτηση σχετικά με την έννοια διάταξης του Συντάγματος. Τη νομολογία του όμως αυτή ανέτρεψε στη συνέχεια, οπότε παγίως κρίνεται ότι δεν ανήκει στην αρμοδιότητά του η άρση αμφισβήτησης για την έννοια διατάξεων του ίδιου του Συντάγματος.

Περαιτέρω, η κρίση των ανώτατων δικαστηρίων πρέπει να αφορά συγκεκριμένη διάταξη του νόμου και όχι το νόμο στο σύνολό του και μάλιστα την ίδια ακριβώς διάταξη ή έστω διατάξεις με το ίδιο ακριβώς περιεχόμενο. Πρέπει επίσης να αφορά στην ουσιαστική και όχι στην τυπική συνταγματικότητα. Σύμφωνα όμως με τον καθηγητή κ. Δημήτρη Τσάτσο³⁷ κατά τον έλεγχο της συνταγματικότητας που διεξάγει το ΑΕΔ εξετάζει και τα εξωτερικά τυπικά στοιχεία του νόμου. Το συμπέρασμα αυτό το συνάγει από την ΑΕΔ 4/1988, που έκρινε παρεπιπτόντως ότι η διαδικασία του άρθρου 73 παράγραφος 4 Σ, η οποία προβλέπει ότι τα συνταξιοδοτικά νομοσχέδια υποβάλλονται από τον υπουργό οικονομικών ύστερα από γνωμοδότηση του ΕλΣ, δεν ανήκει στα εσωτερικά στοιχεία του νόμου και συνεπώς η τήρησή της ελέγχεται από το δικαστήρια. Παρόμοια, όμως, νομολογία δεν έχει επαναληφθεί από το ΑΕΔ, ενώ η γραμματική διατύπωση του άρθρου 100 παράγραφος 1^ε Σ. φαίνεται να μην αφήνει περιθώρια ελέγχου της τυπικής συνταγματικότητας.

Τέλος, πρέπει να έχουν εκδοθεί αντίθετες αποφάσεις στα δύο τουλάχιστον από τα τρία ανώτατα δικαστήρια. Ειδικότερα, είτε να έχουν εκδοθεί ήδη οι αντίθετες αποφάσεις, είτε να έχει εκδοθεί

³⁵Τσάτσος,, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β', οργάνωση και λειτουργία της πολιτείας, σελ. 534

³⁶Παναγόπουλου Μ.-Ε., Οι προϋποθέσεις του παραδεκτού της άρσεως της αμφισβήτησεως για τη συνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεως τυπικού νόμου από το ΑΕΔ, σε: Τιμ. Τόμο για τα 170 χρόνια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, 2004, σελ. 759

³⁷Βλ. Τσάτσου, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β', οργάνωση και λειτουργία της πολιτείας, σελ. 535

μια απόφαση ανωτάτου δικαστηρίου και να επίκειται η έκδοση αντίθετης απόφασης από άλλο, το οποίο και υποχρεούται να παραπέμψει στο ΑΕΔ, κατά τα ανωτέρω, και καταγράφει την αντίθετη άποψή του στην παραπεμπτική.

Β. Νομολογία του ΑΕΔ σχετικά με τις προϋποθέσεις παραδεκτού των αιτήσεων που ασκούνται ενώπιον του για άρση αμφισβήτησης ως προς την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου

Κατ' αρχάς, να σημειωθεί ότι σε σύνολο 44 αποφάσεων, στις οποίες το ΑΕΔ κλήθηκε να αποφανθεί ως προς την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου από το 1976 έως και σήμερα, οι 23 από αυτές απορρίφθηκαν ως απαράδεκτες και μόνο στις 20 από αυτές προχώρησε σε ουσιαστική κρίση ως προς τη συνταγματικότητα, ενώ σε μία κήρυξε τη δίκη καταργημένη, καθώς είχε αποφανθεί με προγενέστερη απόφαση του ως προς το ίδιο ζήτημα³⁸. Συνεπώς, το 52% των αποφάσεων του ΑΕΔ απέρριψε την αίτηση για την άρση της αμφισβήτησης στην περίπτωση που μας αφορά, ως απαράδεκτη.

Εν προκειμένω, λοιπόν, θα μπορούσε να αναφερθεί ως προκαταρκτική παρατήρηση το γεγονός ότι η στάση του ΑΕΔ ως προς την κρίση του επί του παραδεκτού φαίνεται να είναι αυστηρή. Ειδικότερα:

Ήδη με την πρώτη του απόφαση, την 1/1976, όπου το ΑΕΔ κλήθηκε να κρίνει επί της άρσης αμφισβήτησης ως προς την έννοια και την συνταγματικότητα τυπικού νόμου, το δικαστήριο απεφάνθη ότι δεν υφίσταται αντίθεση μεταξύ των επίδικων αποφάσεων του ΑΠ και του ΣτΕ ως προς τη αντισυνταγματικότητα του υπό κρίση νόμου, γιατί τα δικαστήρια δεν είχαν εκφέρει κρίση επ' αυτού του ζητήματος. Με παρόμοιο σκεπτικό, δηλαδή είτε γιατί κανένα από τα δύο δικαστήρια που φέρονται να έχουν εκδώσει αντίθετες αποφάσεις, είτε γιατί έστω το ένα από αυτά, δεν είχε αποφανθεί ως προς τη συνταγματικότητα της επίδικης διάταξης, απερρίφθησαν σχετικές αιτήσεις ενώπιον του ΑΕΔ ως απαράδεκτες και με τις με αριθμό 5/77, 1/81, 9/81, 1/87 και 14/05 αποφάσεις. Αξιοσημείωτο είναι ότι σε πολλές από τις προαναφερόμενες αποφάσεις του³⁹ το ΑΕΔ δέχεται ότι στις επίδικες περιπτώσεις δε φαίνεται να διατυπώνεται κρίση περί της συνταγματικότητας όχι μόνο άμεσα αλλά ούτε και έμμεσα και μάλιστα σε μία από αυτές αποφαινεται ότι ο ΑΠ δέχεται ως συνταγματικές τις επίδικες διατάξεις σιωπηρά, αλλά το ΣτΕ δεν τις έκρινε αντισυνταγματικές και γι' αυτό απορρίπτει τη σχετική αίτηση. Την τακτική αυτή

³⁸ ΑΕΔ 6/1999

³⁹ Στις με αριθμούς 1/81, 9/81, 1/87

φαίνεται να ακολουθεί το ΑΕΔ κατ' αρχάς τη δεκαετία του 80', αφού και με την 9/1989 απόφασή του δέχεται ότι υφίσταται αντίθεση μεταξύ των επίδικων αποφάσεων λόγω απλής εφαρμογής της υπό κρίση διάταξης από το ΣτΕ, δεχόμενο ότι αφού την εφάρμοσε προδήλως τη δέχτηκε ως συνταγματική. Παρόμοια όμως αποφαίνεται και αργότερα με την 5/1999 απόφασή του, όπου επιλαμβάνεται μετά από παραπεμπτικές αποφάσεις της ολομέλειας του ΣτΕ, δεχόμενο ότι θεμελιώνεται η δικαιοδοσία του αφού το ΕλΣ με αποφάσεις του έκρινε «εμμέσως πλην σαφώς» ότι η επίδικη διάταξη είναι συνταγματική, νομολογία που πλέον φαίνεται να έχει παγιωθεί⁴⁰.

Περαιτέρω όσον αφορά στο ζήτημα της αντίθεσης μεταξύ των αποφάσεων, το ΑΕΔ δέχεται ότι «αμφισβήτηση δημιουργείται μόνο από τις σκέψεις των αντίθετων αποφάσεων, τις κρίσιμες για την επίλυση της διαφοράς όχι της αναφερόμενης εν παρόδο»⁴¹, «η αντίθεση δε αυτή πρέπει να προκύπτει από τις αναγκαίες για τη θεμελίωση του διατακτικού των παραπάνω αποφάσεων αιτιολογίες τους»⁴². Απαιτεί, επίσης, πολλές φορές αριθμητική ταυτότητα της επίδικης διάταξης, ήτοι τα δύο ή περισσότερα δικαστήρια να ερμήνευσαν το ίδιο άρθρο του ίδιου νόμου, ως προς την ίδια παράγραφο⁴³ και μάλιστα να διάγνωσαν την αντισυνταγματικότητα ή μη ως προς την ίδια διάταξη του συντάγματος⁴⁴ και να μην ερμήνευσαν την επίδικη διάταξη σε

⁴⁰ Βλ. σχετ. ΑΕΔ 27/2004, ΟΛΣτΕ 161/2010

⁴¹ ΑΕΔ 2/1981

⁴² ΑΕΔ 6/1992

⁴³ ΑΕΔ 47/1982 με μειοψηφία τεσσάρων μελών που δέχεται ότι υφίσταται αντίθεση μεταξύ των αποφάσεων ακόμη και αν τα δύο ανώτατα δικαστήρια ερμήνευσαν διαφορετικές παραγράφους του ίδιου νομοθετήματος, ΑΕΔ 6/1992

⁴⁴ ΑΕΔ 6/1992, ως προς το ζήτημα αυτό ενδιαφέρουσα είναι και η απόφαση της ολομέλειας του ΣτΕ 161/2010, η οποία υιοθετεί αντίθετη ερμηνεία, με μειοψηφία τεσσάρων μελών. Ειδικότερα δέχεται μεταξύ άλλων: «...Ευλόγως δε, εφόσον το κρίσιμο, για την ύπαρξη σχετικής αμφισβήτησης, ζήτημα ως προς το οποίο πρέπει να υπάρχουν αντίθετες αποφάσεις ανωτάτων δικαστηρίων, είναι αν συγκεκριμένη, θεσπιζόμενη με διάταξη τυπικού νόμου, ρύθμιση είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα και, άρα, εφαρμοστέα, ή αντιθέτως αντισυνταγματική και, ως εκ τούτου, μη εφαρμοστέα, χωρίς να απαιτείται, επί πλέον, η αντίθετη κρίση των ανωτάτων δικαστηρίων να αφορά στην ίδια ή στις ίδιες συνταγματικές διατάξεις. Τούτο δε διότι σκοπός του συνταγματικού νομοθέτη είναι να μην υπάρχουν, χάριν της ασφάλειας του δικαίου, αντίθετες αποφάσεις ανωτάτων δικαστηρίων, ως προς την ουσιαστική συνταγματικότητα των ίδιων διατάξεων τυπικού νόμου και είναι, ως εκ τούτου, αδιάφορο, κατά τούτο, αν η αντίθετη σχετική κρίση των ανωτάτων Δικαστηρίων στηρίζεται σε διαφορετική συνταγματική διάταξη. Για το λόγο αυτό, άλλωστε, σύμφωνα με τη νομολογία του ΑΕΔ, υφίσταται, κατά την έννοια του άρθρου 100 παρ. 1 περ. ε του Συντάγματος, αμφισβήτηση ως προς τη συνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου, και άρα, δικαιοδοσία του ΑΕΔ για την άρση της, όταν η μία, από τις αντίθετες, ως προς το ζήτημα αυτό, αποφάσεις των ανωτάτων δικαστηρίων, εφαρμόζει διάταξη τυπικού νόμου, χωρίς να διατυπώνει ρητή σκέψη, ως προς τη συμφωνία της με το Σύνταγμα, καταφάσκοντας δηλαδή σιωπηρώς τη συνταγματικότητά της (ΑΕΔ 27/2004 και 5/1999). Αντίθετη άποψη δεν συμβιβάζεται με τον ανωτέρω σκοπό του συνταγματικού νομοθέτη, καθ' όσον καταλήγει στο άστοχο, ενώ υπάρχει πράγματι αντίθεση μεταξύ των ανωτάτων δικαστηρίων, ως προς τη συνταγματικότητα των ίδιων διατάξεων, να μην είναι δυνατή η άρση της αντίθεσης αυτής, με συνέπεια το μεν ένα ανώτατο δικαστήριο να εφαρμόζει τις διατάξεις αυτές, ως σύμφωνες με το Σύνταγμα, το δε άλλο ανώτατο δικαστήριο να αποκλείει την εφαρμογή των ίδιων διατάξεων ως αντισυνταγματικών και με τον τρόπο αυτό να διατηρείται η ανασφάλεια δικαίου, στην άρση της οποίας απέβλεψε ο συνταγματικός νομοθέτης με τη διάταξη του άρθρου 100 παρ. 1 περ. ε' του Συντάγματος...».

συνδυασμό με διαφορετικές διατάξεις⁴⁵. Στις ΑΕΔ 9/2003, 13/2007 και 39/2011, όμως, το δικαστήριο φαίνεται να ξεπερνά την αυστηρότητα με την οποία ερμηνεύει το ζήτημα των προϋποθέσεων της αρμοδιότητάς του και να εξετάζει την ύπαρξη ή μη της ταυτότητας του νομικού ζητήματος, προκειμένου να διαγνώσει την αντίθεση μεταξύ των επίδικων αποφάσεων, εξαιτίας της έλλειψης του οποίου οδηγείται στην απόρριψη της αίτησης. Ειδικότερα, στην τελευταία και πιο πρόσφατη από τις ανωτέρω αποφάσεις αναφέρεται ότι «...εφόσον το επιλυθέν ζήτημα δεν είναι το ίδιο, αλλά διαφορετικό, δεν υπάρχει αντίθεση στην ερμηνεία των παραπάνω διατάξεων και συνακόλουθα, δεν συντρέχει δικαιοδοσία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου...». Στην 30/1985 απόφασή του μάλιστα το ΑΕΔ δέχτηκε ότι υπάρχει ταυτότητα ρύθμισης και προχώρησε σε έλεγχο συνταγματικότητας του νόμου 1268/1982 (που αφορούσε στη συμμετοχή των λεκτόρων στη συγκρότηση εκλεκτορικών σωμάτων), παρότι τα δύο δικαστήρια⁴⁶ εφάρμοσαν διαφορετικές διατάξεις του ίδιου νόμου. Άλλωστε, το ΑΕΔ δεν έχει αυτοτελώς δικαιοδοσία να κρίνει ως προς την ουσιαστική συνταγματικότητα διάταξης νόμου, αλλά μόνο να αίρει τις σχετικές αμφισβητήσεις εφόσον υπάρχει αντίθεση μεταξύ των αποφάσεων των ανωτάτων δικαστηρίων⁴⁷.

Η αυστηρή προσήλωση στο γράμμα του άρθρου 100παρ.1^εΣ. και στο ομοίου περιεχομένου άρθρο 6^ε του νόμου 345/1976 προσανατολίζει τον ερμηνευτή του δικαίου προς την αυστηρότερη εκδοχή. Συγκεκριμένα, προς την ερμηνεία ότι για να θεμελιωθεί η αρμοδιότητα του ΑΕΔ θα πρέπει η διάταξη ή οι διατάξεις, για το περιεχόμενο των οποίων τα ανώτατα δικαστήρια διατύπωσαν αντίθετες κρίσεις, να ταυτίζονται. Όπως, όμως, υποστηρίζει και ο επίτιμος Πρόεδρος του ΑΠ κ. Μαθθίας, το κείμενο των άρθρων του Συντάγματος και του ν. 345/1976 δεν είναι «κατηγορηματικό ή επιτακτικό». «Έχει απλώς υπόψη τη συνηθέστερη και φυσικότερη περίπτωση, στην οποία και απέβλεψε. Δεν αποκλείει την ευρύτερη εκδοχή, αρκεί οι αποφάσεις να είναι «αντίθετες», να δίνουν διαφορετική λύση στο ίδιο νομικό ζήτημα. Αυτό μπορεί να συμβαίνει και αν η αντίθεση δεν αφορά αριθμητικά ταυτιζόμενες διατάξεις»⁴⁸.

Ως προς την έννοια του όρου «απόφαση» το ΑΕΔ δέχεται ότι τέτοια δεν αποτελεί η γνωμοδότηση και η πράξη του ΕλΣ, οι οποίες έχουν το χαρακτήρα δικαιοδοτικής πράξης και όχι

⁴⁵ ΑΕΔ 7/1999, όπου εκφέρει την σχετική κρίση σε σχέση με τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου ως προς την άρση αμφισβήτησης σχετικά με την έννοια διάταξης τυπικού νόμου, με μειοψηφία του Προέδρου του ΑΠ κ. Στέφανου Μαθθία, ο οποίος αναφέρει ότι αρκεί ταυτότητα του νομικού ζητήματος, η οποία δεν αποκλείεται από μόνο το γεγονός ότι το έτερο των δικαστηρίων προέβη στην επίμαχη ερμηνεία σε συνδυασμό και προς άλλες διατάξεις, αρκεί να μη μεταβάλλεται το νομικό ζήτημα ή οι συνθήκες υπό τις οποίες αυτό αντιμετωπίστηκε.

⁴⁶ ΑΠ και ΣτΕ

⁴⁷ ΑΕΔ 9/2003

⁴⁸ Μαθθία Στ., Η άρση από το ΑΕΔ αμφισβητήσεων για τη συνταγματικότητα ή για την έννοια διατάξεων νόμου, ΕλλΔνη 2005, σελ. 313

δικαιοδοτικής κρίσης⁴⁹. Άλλωστε, πρέπει να πρόκειται για αντίθετες αποφάσεις τουλάχιστον δύο εκ των ανωτάτων δικαστηρίων και όχι για αντίθεση της νομολογίας στους κόλπους ενός εκ των ανωτάτων δικαστηρίων⁵⁰. Οι αποφάσεις, επίσης, θα πρέπει να είναι αμετάκλητες⁵¹, δηλαδή να μη χωρεί κατά αυτών οποιοδήποτε ένδικο μέσο και οριστικές⁵², όπως για παράδειγμα να μην πρόκειται για αποφάσεις τμημάτων που παραπέμπουν στην ολομέλεια.

Ως προς την έννοια του «τυπικού νόμου», το ΑΕΔ δέχεται ότι πρέπει να πρόκειται για νόμο που ψηφίζεται από όργανο της νομοθετικής λειτουργίας και συνεπώς όχι για Βασιλικό Διάταγμα⁵³ ή για δικαστική απόφαση⁵⁴. Περαιτέρω, απορρίπτεται ως απαράδεκτη αίτηση για άρση αμφισβήτησης ως προς τη συμφωνία διάταξης νόμου προς κοινοτική οδηγία, καθώς κατά το ΑΕΔ «αρμόδιο για την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου είναι το ΔΕΚ (πλέον ΔΕΕ). Η αναγνώριση παράλληλης αρμοδιότητας στο ΑΕΔ, το οποίο για να την ασκήσει θα έπρεπε να υποβάλλει προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΚ, όχι μόνο δε θα εξυπηρετούσε κανένα πραγματικό σκοπό, αλλά θα ήταν αντίθετη προς την κοινοτική υποχρέωση των ανωτάτων εθνικών δικαστηρίων να παραπέμπουν απευθείας στο ΔΕΚ το ερμηνευτικό ζήτημα χωρίς την παρεμβολή άλλης συνταγματικής διαδικασίας»⁵⁵.

Γ. Στατιστική αποτίμηση των αποφάσεων του ΑΕΔ που αναφέρονται στις προϋποθέσεις της αρμοδιότητάς του για την άρση της αμφισβήτησης ως προς την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα διάταξης νόμου

Η αποτίμηση των αποφάσεων του ΑΕΔ κατά τρεις ξεχωριστές χρονικές περιόδους που καλύπτουν τη λειτουργία του από την ίδρυσή του έως και σήμερα, δηλαδή από το 1976 έως το 1990 (α' περίοδος), από το 1991 έως το 2000 (β' περίοδος) και από το 2001 έως και 2012 (γ' περίοδος), καταδεικνύει ότι στο πέρασμα του χρόνου η τάση για απόρριψη των αιτήσεων, για τυπικούς λόγους, για την άρση αμφισβήτησης ως προς την αντισυνταγματικότητα διάταξης νόμου βαίνει μειούμενη. Συγκεκριμένα, ενώ στην α' περίοδο το ποσοστό απόρριψης των προαναφερόμενων αιτήσεων ως απαράδεκτων έφτανε στο 74%⁵⁶, στις επόμενες περιόδους

⁴⁹ ΑΕΔ 6/1980

⁵⁰ ΑΕΔ 9/2006 και 2/2007

⁵¹ ΑΕΔ 6/1980, με την οποία κρίθηκε ότι δεν πρέπει να πρόκειται για απόφαση τμήματος ΕΛΣ

⁵² ΑΕΔ 9/1989, με την οποία απορρίφθηκε η αίτηση γιατί δεν υπήρχε οριστική απόφαση της ολομέλειας του ΑΠ που να έχει αποφανθεί για το επίδικο ζήτημα αλλά μόνο απόφαση τμήματος που παραπέμπει στην ολομέλεια και ΑΕΔ 9/1999

⁵³ ΑΕΔ 12/1983

⁵⁴ ΑΕΔ 5/1986

⁵⁵ ΑΕΔ 29/1999, αναλυτικότερα παρακάτω υπό VI

⁵⁶ 14 σε σύνολο 19 αποφάσεων

διαμορφώθηκε στο 33%⁵⁷ και 37,5%⁵⁸ αντίστοιχα. Αυτό υποδηλώνει, κατά πρώτο λόγο, μια ωριμότητα του νομικού κόσμου (δικηγόρων, δικαστών, θεωρητικών του δικαίου), αλλά και των πολιτών, οι οποίοι με την πάροδο των χρόνων συνειδητοποιούν τον τρόπο λειτουργίας του ΑΕΔ, τους λόγους ίδρυσής του από το συνταγματικό νομοθέτη, καθώς και τη σημασία του, τουλάχιστον ως προς το εξεταζόμενο εν προκειμένω ζήτημα⁵⁹. Συνεπώς, αφενός μεν οι δικηγόροι είναι προσεκτικότεροι και πιο κατηρτισμένοι κατά την επεξεργασία των αιτήσεων που καταθέτουν ενώπιον του ΑΕΔ, αφετέρου δε οι εφαρμοστές του δικαίου προβαίνουν σε μία πιο ευρεία ερμηνεία των προϋποθέσεων παραδεκτού των υποθέσεων που άγονται ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου.

Εν συνεχεία, μελετώντας τις προαναφερόμενες τρεις περιόδους παρατηρεί κανείς μία αύξηση του ποσοστού παραπομπής των υποθέσεων για άρση αμφισβήτησης στο ΑΕΔ από τα τρία ανώτατα δικαστήρια κατά τις δύο τελευταίες περιόδους λειτουργίας του Ειδικού Δικαστηρίου σε σχέση με την πρώτη. Ειδικότερα, ενώ κατά την πρώτη περίοδο το ΣτΕ, ο ΑΠ και το ΕλΣ έχουν εκδώσει τις σχετικές παραπεμπτικές αποφάσεις στις υποθέσεις που έφτασαν ενώπιον του ΑΕΔ στο 21%⁶⁰ των περιπτώσεων, κατά την δεύτερη και την τρίτη περίοδο τα ποσοστά αγγίζουν το 67%⁶¹ και 56%⁶² αντίστοιχα. Το γεγονός λοιπόν ότι η κατά τα ανωτέρω τάση απόρριψης των αιτήσεων που ασκούνται ενώπιον του ΑΕΔ μειώνεται από το 1991 και εφεξής, σε συνδυασμό με την αύξηση του ποσοστού παραπομπής υποθέσεων στο ΑΕΔ από τα ανώτατα δικαστήρια κατά την ίδια περίοδο σε σχέση με το παρελθόν, θα μπορούσε ίσως να συνδεθεί με την εντατικοποίηση του ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων, ιδίως όσον αφορά στην προστασία των ατομικών δικαιωμάτων, από τα ελληνικά δικαστήρια από το 1991 και εφεξής, λόγω της επιρροής που ασκείται κυρίως από τη νομολογία του δικαστηρίου του Στρασβούργου.

Σημειωτέον ότι η δυνατότητα ατομικής προσφυγής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής: ΕΔΔΑ), σύμφωνα με το άρθρο 34 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής: ΕΣΔΑ), κατοχυρώθηκε νομοθετικά στη χώρα μας με το άρθρο 1 του νόμου 1846/1989 (ΦΕΚ Α'108). Ενώ η πρώτη καταδικαστική απόφαση για τη χώρα μας εκδόθηκε και στην πρώτη υπόθεση κατά της Ελλάδας που εκδικάστηκε από το

⁵⁷ 3 σε σύνολο 9 αποφάσεων

⁵⁸ 6 σε σύνολο 16 αποφάσεων

⁵⁹ Δηλαδή ως προς την αρμοδιότητα που θεμελιώνεται στο άρθρο 100παρ.1^{ε'} εδαφ.α' Σ.

⁶⁰ Σε 4 αποφάσεις

⁶¹ Σε 6 αποφάσεις

⁶² Σε 9 αποφάσεις

ΕΔΔΑ, στην υπόθεση της 27.08.1991 Φίλης κατά Ελλάδος⁶³. Άλλωστε, συναφές είναι και το ζήτημα του «δικαστικού αυτοπεριορισμού» κατά τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων, το οποίο απασχόλησε έντονα τη νομική θεωρία τη δεκαετία του 1980⁶⁴, το οποίο όμως ξεπερνάει τα πλαίσια της παρούσας μελέτης.

IV. Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

Το ΑΕΔ, όπως προκύπτει από το άρθρο 1 του ν. 345/1976, συγκροτείται από τους Προέδρους του ΣτΕ, του ΑΠ και του ΕλΣ, οι οποίοι είναι μέλη λόγω θέσης, από τέσσερις Συμβούλους της Επικρατείας και από τέσσερις Αεροπαγίτες, που ορίζονται, με τους αναπληρωτές τους, ως μέλη με κλήρωση κάθε δύο χρόνια. Στο δικαστήριο αυτό προεδρεύει ο αρχαιότερος από τους Προέδρους του ΣτΕ ή του ΑΠ. Επιπλέον, στη σύνθεση του δικαστηρίου, όταν αίρει την αμφισβήτηση σχετικά με την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου, μετέχουν και δύο τακτικοί καθηγητές νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της χώρας, οι οποίοι ορίζονται, με τους αναπληρωτές τους, ως μέλη με κλήρωση κάθε δύο χρόνια. Στις συνεδριάσεις του ΑΕΔ είναι παρών και ο γραμματέας του δικαστηρίου. Σημειώνεται ότι τα μέλη του ΑΕΔ συνεπικουρούνται από επιστημονικό προσωπικό, το οποίο συγκροτείται από δικαστικούς λειτουργούς και υφηγητές των νομικών μαθημάτων της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών⁶⁵. Οι ως άνω δικαστικοί λειτουργοί και υφηγητές ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, κατόπιν πρότασης του οικείου Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου, προκειμένου περί δικαστικών λειτουργών και με πρόταση της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, προκειμένου περί υφηγητών. Το επικουρικό επιστημονικό προσωπικό είναι επιφορτισμένο με την προπαρασκευή των προς συζήτηση υποθέσεων και ασκούν το έργο αυτό παράλληλα προς τα κύρια καθήκοντά τους.

Το γεγονός ότι οι διαφορές, που επιλύει το ΑΕΔ έχουν κατά κύριο λόγο το χαρακτήρα συνταγματικών διαφορών, οδηγεί συχνά στο να χαρακτηρίζεται το ΑΕΔ ως «Συνταγματικό Δικαστήριο». Ορθά παρατηρείται, όμως, ότι το ΑΕΔ δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως συνταγματικό δικαστήριο, με την έννοια πάντως των συνταγματικών δικαστηρίων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Και τούτο όχι μόνο επειδή το ΑΕΔ έχει πολύ περιορισμένη δικαιοδοσία σε σχέση με αυτήν των συνταγματικών δικαστηρίων, αλλά και

⁶³ Μαγγανάς Α./Χρυσανθάκης Χ./Βανδώρος Δ./Καρατζά Α., Η ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Νομολογία & Ερμηνευτικά σχόλια, 2011 Αθήνα-Πειραιάς-Πάτρα-Θεσσαλονίκη, σελ. 490

⁶⁴ Χρυσόγονος Κ., Συνταγματικό Δίκαιο, 2003 Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.156επ./ βλ. και Σκουρή/Βενιζέλου, ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, σελ.93επ.

⁶⁵ Άρθρο του 3 ν. 345/1976.

επειδή τα μέλη του ΑΕΔ, όντας ταυτόχρονα μέλη των τριών ανώτατων δικαστηρίων της χώρας, δεν ασχολούνται παρά παρεμπιπτόντως και για περιορισμένο χρονικό διάστημα με τις αρμοδιότητες του ΑΕΔ⁶⁶.

V. ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΕΔ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΜΕΤΑΣΧΕΙ ΣΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ - ΕΙΔΙΚΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό αναφέρονται συνοπτικά οι απόψεις τριών δικαστών των ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας μας, που έχουν διατελέσει και μέλη του ΑΕΔ και συγκεκριμένα: του επίτιμου Προέδρου του ΑΠ κ. Στέφανου Μαθθία, του επίτιμου Προέδρου του ΣτΕ κ. Χρίστου Γεραρή, οι οποίοι έχουν διατελέσει και Πρόεδροι του ΑΕΔ και του κ. Αθανάσιου Ράντου, Αντιπροέδρου του ΣτΕ, όπως αυτές καταγράφηκαν στον τόμο «Το Συνταγματικό Δικαστήριο, σε ένα σύστημα παρεμπίπτοντος ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων», υπό την επιμέλεια του Καθηγητή κ. Αντώνη Μανιτάκη και της διδάκτορος νομικής κας Αλκμήνης Φωτιάδου, εκδόσεις Σάκκουλα, 2008. Η παράθεση αυτή κρίνεται σημαντικό να γίνει σε αυτό το σημείο, καθώς θα χρησιμεύσει για την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων ως προς το ζήτημα της αποτίμησης της αποτελεσματικότητας του ΑΕΔ που θα ακολουθήσει στη συνέχεια.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τον κ. Μαθθία, το ΑΕΔ αίρει τις αμφισβητήσεις που προκύπτουν κατά τον έλεγχο συνταγματικότητας των νόμων από τα ανώτατα δικαστηρίων σε λίγες μόνο περιπτώσεις. Στο Ειδικό Δικαστήριο εκτός από τους προέδρους, τα υπόλοιπα μέλη κληρώνονται με τους αναπληρωματικούς τους ανά διετία και μάλιστα κάποια από αυτά αποχωρούν μετά το πρώτο έτος λόγω συμπλήρωσης του ορίου ηλικίας. Τα δύο όμως χρόνια, και πόσο μάλλον το έτος, σύμφωνα πάντα με τον επίτιμο Πρόεδρο του ΑΠ, δεν είναι αρκετά ώστε να αποκτήσουν τα μέλη του ΑΕΔ την εμπειρία που είναι αναγκαία για την ασφαλή και ομοιότροπη κρίση περί αντισυνταγματικότητας των εκάστοτε νόμων που άγονται ενώπιόν του και για τη διαμόρφωση προσωπικότητας συνταγματικού δικαστή. Οι δικαστικοί λειτουργοί μάλιστα, που κληρώνονται ως μέλη του ΑΕΔ, παρά την επιμέλεια που επιδεικνύουν, διακατέχονται από την αίσθηση ότι η αρμοδιότητά τους αυτή είναι προσωρινή και η συμμετοχή τους στο Ειδικό Δικαστήριο αποτελεί εκ των πραγμάτων πάρεργο. Την απροθυμία των μελών του να εκπληρώσουν το έργο που τους έχει ανατεθεί μαρτυρεί και το γεγονός ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του, το ΑΕΔ αρνείται να επιληφθεί για την άρση της αμφισβήτησης όταν στις εκατέρωθεν αποφάσεις

⁶⁶ Βλ. *Τσάτσο Δ.*, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β', Οργάνωση και λειτουργία της πολιτείας, σελ. 527.

μνημονεύονται, εν μέρει έστω, διαφορετικές αριθμητικώς διατάξεις, ακόμη και όταν πρόκειται για το ίδιο ζήτημα συνταγματικότητας.

Το ζήτημα των μειονεκτημάτων που έχει η διαδικασία της κλήρωσης στη λειτουργία του ΑΕΔ θέτει και ο κ. Γεραρής, ο οποίος αναφέρει μεν ότι η κλήρωση, για τη συγκρότηση του ΑΕΔ, θεωρείται αντικειμενικός και δίκαιος τρόπος για τον ορισμό των δικαστών του ανωτάτου αυτού δικαστηρίου, κατά την άποψή του όμως ο κλήρος αποτελεί ανεύθυνη διαδικασία για την ανάδειξη προσώπων που θα ασκούν υπεύθυνα καθήκοντα. Ειδικότερα, στο χώρο της δικαιοσύνης η κλήρωση δεν εξασφαλίζει την επιλογή των πιο κατάλληλων. Κατά την προσωπική του εμπειρία και εκτίμηση, το ΑΕΔ λειτούργησε συχνά με ανομοιογενείς συνθέσεις ως προς την ικανότητα έρευνας των υποθέσεων. Αυτό είχε ως συνέπεια τα ικανότερα μέλη να πρωταγωνιστούν στις διασκέψεις και τελικά να κατευθύνουν προς τη γνώμη τους την επίλυση των υποθέσεων. Ο επίτιμος Πρόεδρος του ΣτΕ θεωρεί ότι για την ορθότητα της κρίσης και το κύρος του Δικαστηρίου, απαιτείται αυτό να συγκροτηθεί από τους πιο ικανούς νομικούς που υπηρετούν στους κλάδους της διοικητικής και πολιτικής δικαιοσύνης και στις νομικές σχολές της χώρας. Η κλήρωση όμως δεν είναι το προσφορότερο μέσο για την επιλογή των ικανότερων και προτείνει για το λόγο αυτό να μεταβληθεί ο τρόπος ανάδειξης των μελών του ΑΕΔ. Περαιτέρω, η διετής θητεία των μελών αποτελεί επίσης μειονέκτημα, για το λόγο ότι αναδεικνύεται σε ανασταλτικό παράγοντα για τη δημιουργία συνεκτικής νομολογίας. Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι η διαρκής εναλλαγή της σύνθεσης του ΑΕΔ, σε συνδυασμό με την άσκηση από τα μέλη του των κύριων καθηκόντων της οργανικής τους θέσης, δημιουργούν την αίσθηση της περιστασιακής λειτουργίας του Δικαστηρίου και δεν αφήνουν περιθώρια να καλλιεργηθεί στα μέλη του ένα αίσθημα υψηλής ευθύνης που να είναι ανάλογο με την αποστολή του. Η εικόνα αυτή επιδεινώνεται από την επίσης συχνή εναλλαγή των επίκουρων μελών. Ως εκ τούτου, προτείνει ως επιτακτική την αναβάθμιση του ΑΕΔ, η οποία θα λάβει χώρα με τη μείωση των μελών του, την καθιέρωση της μυστικής ψηφοφορίας ως μέσο για τον ορισμό των δικαστών από την ολομέλεια του οικείου ανώτατου δικαστηρίου και για τον ορισμό των καθηγητών από το Κοινοβούλιο και αύξηση της θητείας των μελών του (τουλάχιστον τετραετής και κλιμακωτή ώστε να επιτυγχάνεται μερική ανανέωση μελών), καθώς και του επικουρικού επιστημονικού προσωπικού. Το προσωπικό αυτό μάλιστα, πρέπει να επιλέγεται από το ίδιο το Δικαστήριο για θητεία μεγαλύτερης διάρκειας από εκείνη των μελών του. Τέλος, έχει την άποψη πως αν το ΑΕΔ αναλάβει πρόσθετες αρμοδιότητες από τις ήδη υφιστάμενες, τα μέλη του πρέπει να υπηρετούν με αποκλειστική απασχόληση.

Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και ο κ. Ράντος, ο οποίος σημειώνει ότι το ΑΕΔ ελάχιστες φορές εξέβαλε έναν νόμο από την έννομη τάξη. Αναφέρει επίσης ότι η εμπειρία του από τη λειτουργία του ΑΕΔ με κληρούμενες εναλλασσόμενες θητείες δεν είναι ικανοποιητική και ότι δεν θα ήταν αρνητικός σε προτάσεις αλλαγής της σύνθεσης και του τρόπου ορισμού της. Θεωρεί, όμως ότι το σοβαρό πλεονέκτημα του υπάρχοντος συστήματος για τη συγκρότηση του δικαστηρίου αποτελεί το αδιάβλητο.

VI. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ (ΑΝΤΙ)ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΔΙΑΤΑΞΗΣ ΤΥΠΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

Όπως προαναφέρθηκε, το ΑΕΔ προέβη σε άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου εκδίδοντας 20 αποφάσεις από τον χρόνο της ίδρυσης του μέχρι και σήμερα (1976-2012). Ο εξαιρετικά μικρός αριθμός των αποφάσεων αυτών οφείλεται κατά βάση στην αυστηρή στάση του ΑΕΔ ως προς τον προσδιορισμό των προϋποθέσεων του παραδεκτού και στην καθυστέρηση παραπομπής της αμφισβήτησης στο ΑΕΔ. Ειδικότερα, προϋπόθεση της αρμοδιότητας του ΑΕΔ για την άρση της αμφισβήτησης για την αντισυνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου καθιερώνεται και για τα τρία ανώτατα δικαστήρια από την αναθεωρημένη διάταξη του άρθρου 100 παρ. 5 του Συντάγματος, η οποία αναθέτει την οριστική κρίση του ζητήματος της αντισυνταγματικότητας τυπικού νόμου στις Ολομέλειες των ανώτατων δικαστηρίων. Πρέπει να σημειωθεί ότι πριν το 2001, όπου κατοχυρώθηκε και συνταγματικά η ως άνω υποχρέωση παραπομπής στις Ολομέλειες των δικαστηρίων, το ζήτημα αυτό ρυθμιζόταν σε επίπεδο κοινής δικονομικής νομοθεσίας για τον ΑΠ και το ΕλΣ⁶⁷.

Μετά τις παραπάνω γενικές παρατηρήσεις, είναι χρήσιμο να αξιολογήσουμε αρχικά ορισμένες αποφάσεις του ΑΕΔ από την σκοπιά της σύνθεσης και της επίδρασης της στην κρίση του ΑΕΔ, της μειοψηφίας και της προέλευσης των δικαστών της μειοψηφίας.

Αντικείμενο σχολιασμού θα αποτελέσει το ζήτημα εάν ο Πρόεδρος του ΑΠ ή του ΣτΕ, προεδρεύοντας ενώπιον του ΑΕΔ, επηρεάζει την κρίση του δικαστηρίου τούτου, όταν διχογνωμήσαντα δικαστήρια είναι το ΣτΕ και ο ΑΠ. Σε σύνολο 18 αποφάσεων⁶⁸, μόνο στη με

⁶⁷ Βλ. αναλυτικότερα παραπάνω υπό στοιχείο III.Α.

⁶⁸ Σημειώνεται ότι δύο αποφάσεις και συγκεκριμένα οι με αριθμούς ΑΕΔ 5/1999 και 3/2001 αποφάσεις δεν μπορούν να ενταχθούν σε κάποια από τις παρακάτω κατηγορίες, διότι σ' αυτές προήδρευε ο Πρόεδρος του ΑΠ, ενώ τα διχογνωμήσαντα ήταν το ΣτΕ και το ΕλΣ, βλ. αναλυτικότερα αμέσως παρακάτω.

αριθμό ΑΕΔ 5/1981 απόφαση, στην οποία προήδρευε ενώπιον του ΑΕΔ ο πρόεδρος του ΑΠ, το δικαστήριο κατέληξε σε κρίση υπέρ της άποψης του ΑΠ. Σημειώνεται ότι στην προαναφερόμενη απόφαση υπήρξε έντονη μειοψηφία 6 μελών, τα ονόματα των οποίων, όμως δεν αναγράφονται στην εν λόγω απόφαση. Επίσης, σε συνολικά πέντε αποφάσεις στις οποίες προήδρευε ενώπιον του ΑΕΔ, ο Πρόεδρος του ΣτΕ, το δικαστήριο υιοθέτησε την άποψη του ΣτΕ⁶⁹. Αναφορικά με τη διατυπωθείσα μειοψηφία, στη με αριθμό ΑΕΔ 9/1980 απόφαση υπήρξε μειοψηφία δύο μελών, στη με αριθμό 30/1985 απόφαση υπήρξε ισχυρή μειοψηφία πέντε μελών, στην με αριθμό ΑΕΔ 33/1995 απόφαση μειοψήφησαν οι δύο καθηγητές της Νομικής Σχολής και ένας Σύμβουλος της Επικρατείας, στη με αριθμό ΑΕΔ 45/1997 απόφαση μειοψήφησαν ο Πρόεδρος του ΕλΣ, δύο Αεροπαγίτες και ένας καθηγητής της Νομικής Σχολής και τέλος στη με αριθμό ΑΕΔ 2/1999 απόφαση μειοψήφησαν ο Πρόεδρος του ΑΠ και οι τρεις Αεροπαγίτες.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ακόλουθη κατηγορία αποφάσεων στις οποίες ενώ προεδρεύει ενώπιον του ΑΕΔ ο Πρόεδρος του ΣτΕ, το ΑΕΔ υιοθετεί την άποψη του ΑΠ. Πρόκειται για 9 αποφάσεις σε σύνολο 18 αποφάσεων. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται η με αριθμό ΑΕΔ 24/1993 απόφαση, κατά την οποία μειοψήφησαν πέντε μέλη, η με αριθμό ΑΕΔ 27/2004 απόφαση, στην οποία υπήρξε μειοψηφία του Προέδρου του ΣτΕ, δύο Συμβούλων της Επικρατείας και δύο καθηγητών της Νομικής Σχολής, οι με αριθμούς ΑΕΔ 3,4,5/2007 αποφάσεις, στις οποίες υπήρξε έντονη μειοψηφία πέντε μελών και ειδικότερα, του Προέδρου του ΣτΕ και των τεσσάρων Συμβούλων της Επικρατείας, η με αριθμό ΑΕΔ 8/2007 απόφαση, στην οποία μειοψήφησαν ένας Σύμβουλος της Επικρατείας και ένας καθηγητής της Νομικής Σχολής, η με αριθμό ΑΕΔ 9/2009, κατά την οποία υπήρξε ισχυρή μειοψηφία έξι μελών και ειδικότερα, του Αντιπροέδρου του ΕλΣ, τεσσάρων Συμβούλων της Επικρατείας και ενός καθηγητή της Νομικής Σχολής και τέλος, οι με αριθμούς ΑΕΔ 1 και 2/2012 αποφάσεις στις οποίες μειοψήφησαν δύο Σύμβουλοι της Επικρατείας και ένας καθηγητής της Νομικής Σχολής.

Στην τελευταία κατηγορία αποφάσεων περιλαμβάνονται εκείνες στις οποίες ενώ προεδρεύει ενώπιον του ΑΕΔ ο Πρόεδρος του ΑΠ, το ΑΕΔ υιοθετεί την άποψη του ΣτΕ. Πρόκειται για 3 αποφάσεις και συγκεκριμένα για τη με αριθμό ΑΕΔ 8/1977 απόφαση, στην οποία μειοψήφησε ένα μέλος, τη με αριθμό ΑΕΔ 6/1981 απόφαση, στην οποία υπήρξε μειοψηφία τριών μελών και τέλος τη με αριθμό ΑΕΔ 1/2010 απόφαση, στην οποία υπήρξε ισχυρή μειοψηφία πέντε μελών, προερχόμενων από τον ΑΠ.

⁶⁹ Βλ. τις με αριθμούς ΑΕΔ 9/1980, 30/1985, 33/1995, 45/1997 και 2/1999 αποφάσεις.

Όπως προαναφέρθηκε, οι με αριθμούς ΑΕΔ 5/1999 και 3/2001 αποφάσεις δεν μπορούν να ενταχθούν σε κάποια από τις παραπάνω κατηγορίες, διότι σ' αυτές προήδρευε ο Πρόεδρος του ΑΠ, ενώ τα διχογνωμήσαντα ήταν το ΣτΕ και το ΕλΣ. Αναφέρεται, ωστόσο, ότι στη με αριθμό ΑΕΔ 5/1999 απόφαση μειοψήφησαν ο Πρόεδρος του ΣτΕ και οι τέσσερις Σύμβουλοι και ένας καθηγητής της Νομικής Σχολής, ενώ στη με αριθμό 3/2001 απόφαση μειοψήφησαν ο Πρόεδρος του ΕλΣ, δύο Αεροπαγίτες και μία καθηγήτρια της Νομικής Σχολής.

Από τα παραπάνω ευχερώς συνάγεται ότι στη συντριπτική πλειοψηφία των αποφάσεων του ΑΕΔ, τα διχογνωμήσαντα δικαστήρια ήταν ο ΑΠ και το ΣτΕ. Επιπλέον, προκύπτει ότι δεν επηρεάζει το αποτέλεσμα των αποφάσεων του ΑΕΔ ο Πρόεδρος του. Στις 12 από τις 18 συνολικά αποφάσεις, το ΑΕΔ κατέληξε σε διαφορετική κρίση από την άποψη, που υποστήριζε το ανώτατο δικαστήριο, από τους κόλπους του οποίου προερχόταν και ο Πρόεδρος του ΑΕΔ. Αντίθετα, σε μόνο 6 αποφάσεις, το ΑΕΔ τάχθηκε υπέρ της άποψης, που διατυπώθηκε από το ανώτατο δικαστήριο, από το οποίο προερχόταν ο Πρόεδρος του ΑΕΔ. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι το ΑΕΔ τάχθηκε υπέρ της άποψης του ΑΠ στις 10 από τις ως άνω αποφάσεις και υπέρ της άποψης του ΣτΕ στις υπόλοιπες 8 αποφάσεις.

Αξίζει στο σημείο αυτό να εξετάσουμε τη με αριθμό 9/2009 απόφαση του ΑΕΔ αναφορικά με τη δομική αμεροληψία και τη συγκρότηση του ΑΕΔ. Με την απόφαση αυτή κρίθηκε ότι η διάταξη του άρθρου 48 § 3 του ν.δ/τος 496/1974, «περί Λογιστικού των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου», η οποία προβλέπει διετή παραγραφή αξιώσεων υπαλλήλων εναντίον των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, είναι συνταγματική και δεν αντίκειται στην συνταγματική αρχή της ισότητας. Ειδικότερα, στην παραπεμπτική απόφαση της Ολομέλειας του ΣτΕ, αποτελούμενη από τον Πρόεδρο του ΣτΕ, 32 συμβούλους και δύο παρέδρους, τάχθηκαν υπέρ της αντισυνταγματικότητας ομοφώνως 31 Σύμβουλοι Επικρατείας και οι δύο πάρεδροι, και μόνον ο πρόεδρος της Ολομέλειας αυτής και ο νεώτερος των Συμβούλων ετάχθησαν υπέρ της συνταγματικότητας. Στη συνέχεια, η υπόθεση ήχθη στο ΑΕΔ. Στο Δικαστήριο αυτό ήταν πάλι πρόεδρος ο Πρόεδρος της Ολομέλειας του ΣτΕ. Από τα 13 μέλη του ΑΕΔ, τα έξι ψήφισαν υπέρ της αντισυνταγματικότητας, ενώ τα πέντε μέλη του ΑΠ, ακολουθώντας τη νομολογία του, και ένας καθηγητής ΑΕΙ ψήφισαν υπέρ της συνταγματικότητας. Έτσι ο Πρόεδρος του ΑΕΔ, ψηφίζοντας τελευταίος, επανέλαβε την ψήφο του στο ΣτΕ και με αυτήν (7 έναντι 6) το ΑΕΔ απεφάνθη, τελικά, ότι η επίμαχη διάταξη δεν

παραβιάζει το Σύνταγμα. Όπως έχει κριθεί, άλλωστε και νομολογιακά⁷⁰, το ΑΕΔ έχει δομική αμεροληψία όταν συμμετέχουν σ' αυτό μέλη, που έχουν συμμετάσχει στις Ολομέλειες του ΣΤΕ και του ΑΠ, οι οποίες εξέδωσαν τις αντίθετες αποφάσεις για τη συνταγματικότητα των διατάξεων νόμου και δεν συντρέχει λόγος εξαιρέσής τους. Κάθε δικαστής είναι ελεύθερος, στα πλαίσια της δικαστικής ανεξαρτησίας, να υποστηρίζει την άποψη του, ακόμη και αν αυτή είναι αντίθετη από την άποψη των λοιπών δικαστών. Στον αντίποδα της κρίσης αυτής βρίσκεται η άποψη του καθηγητή και δικαστή Παραρά Παναγιώτη. Σύμφωνα με τον τελευταίο, επί της προαναφερόμενης με αριθμό 9/2009 απόφασης, η ψήφος του ως άνω Προέδρου υπήρξε κάτι παραπάνω από αποτελεσματική. Με αυτή και μόνον ανετράπη η σχεδόν ομόφωνη απόφαση της

⁷⁰ Βλ. τη με αριθμό ΑΕΔ 9/1997 απόφαση. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ακόλουθη σκέψη: «*Το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο διευκρινίζει, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, τη συνταγματική τάξη ενόψει της διαφωνίας των ανωτάτων δικαστηρίων ως προς τη συνταγματικότητα του νόμου (ή την έννοιά του).... Κανείς όμως δεν υποστηρίζει ότι δεν μπορούν να μετάσχουν της δίκης οι δικαστές εκείνοι που έλαβαν μέρος σε προηγούμενη δίκη από την οποία προήλθε η νομολογία επί του συγκεκριμένου νομικού ζητήματος που τίθεται και στη νέα δίκη. Κανείς, επίσης, δεν υποστηρίζει ότι ο δικαστής που εισηγείται την υπόθεση στο ακροατήριο και εκφράζει τη γνώμη του επί των ζητημάτων που η υπόθεση θέτει δεν μπορεί να ψηφίσει κατά τη διάσκεψη γιατί δεν είναι δήθεν αμερόληπτος, ότι δηλαδή δεσμεύεται ψυχολογικά από τη γνώμη που εξέφρασε στη δημόσια συνεδρίαση, αφού μάλιστα οι γνώμες των δικαστών καταχωρίζονται στην απόφαση επωνύμως. Ο δικαστής αυτός πείθεται από την ακροαματική διαδικασία και τη διάσκεψη που επακολουθεί ότι η γνώμη του είναι εσφαλμένη και ψηφίζει επωνύμως άλλη, αντίθετη. Σε περίπτωση παραπομπής της υποθέσεως ή ορισμένου ζητήματος από μικρότερο σχηματισμό ανωτάτου δικαστηρίου σε άλλον, μεγαλύτερο, λόγω της σημασίας της υποθέσεως ή του ζητήματος, δικαστές που μετείχαν και στον μικρότερο σχηματισμό εκφέρουν, συχνά, στον μεγαλύτερο σχηματισμό, άλλη γνώμη από εκείνη που υποστήριζαν όταν η υπόθεση ήταν εκκρεμής στον μικρότερο κανένας δε δεν υποστηρίζει ότι η συμμετοχή τους στο μείζονα σχηματισμό δεν εξασφαλίζει την αμεροληψία τους ή τους γέγει γιατί μετέβαλαν γνώμη. Ενόψει αυτών των δεδομένων που έχουν διαμορφωθεί παγίως στην ελληνική έννομη τάξη, ο συνταγματικός νομοθέτης προέβλεψε στο άρθρο 100 του Συντάγματος συγκρότηση του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου από δικαστές ανωτάτων δικαστηρίων τα οποία edίκασαν, πολλές φορές σε σύνθεση Ολομελείας, υποθέσεις στις οποίες εγείρονται τα ζητήματα της συνταγματικότητας ή της έννοιας τυπικού νόμου και διαφώνησαν, ως προς τη λύση των πιο πάνω ζητημάτων. Η λειτουργία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, για είκοσι δύο ήδη χρόνια, απέδειξε στην πράξη ότι τα μέλη του δε ψηφίζουν με βάση τις απόψεις του δικαστηρίου (Συμβουλίου της Επικρατείας, Αρείου Πάγου, Ελεγκτικού Συνεδρίου) από το οποίο προέρχονται, ούτε δεσμεύονται από γνώμη που εξέφρασαν ως μέλη των αντίστοιχων ανωτάτων δικαστηρίων ή ως εισηγητές υποθέσεων ενώπιον του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου. Η "δομική" αμεροληψία του δικαστηρίου είναι δεδομένη όπως και η προσωπική ανεξαρτησία των μελών του. Το άρθρο 6 της Σύμβασης της Ρώμης καθιερώνει την αρχή της δικαστικής αμεροληψίας, η οποία, άλλωστε, καθιερώνεται και στο ελληνικό Σύνταγμα ως εγγενές στοιχείο της απονομής της δικαιοσύνης και ειδικότερα συνάγεται από τα άρθρα 2 (παρ. 1), 4 (παρ. 1), 20 (παρ. 1), 25 (παρ. 1 και 2), 26, 87 (παρ. 1 και 2) του Συντάγματος. Από τη διάταξη αυτή της Σύμβασης δεν μπορεί όμως να συναχθεί ότι πρέπει να γίνει, όπως υποστηρίζει ο αιτών, νέα, AD HOC αυτή τη φορά, και κατά παράβαση της συνταγματικής αρχής του φυσικού δικαστή, συγκρότηση ενός ανωτάτου δικαστηρίου, το οποίο αποτελείται από ισόβιους δικαστές που ασκούν το λειτουργήμα του δικαστή ως αποκλειστικό απολαμβάνοντας προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία και να αναδειχθούν νέα μέλη του δικαστηρίου αυτού για να δικάσουν μία ορισμένη υπόθεση και όλα αυτά να γίνουν κατά παράβαση των άρθρων 8 και 100 (παρ. 2) του Συντάγματος και αποκλειστικώς και μόνο γιατί οι ισόβιοι αυτοί δικαστές που συγκροτούν κατά το Σύνταγμα το ανώτατο δικαστήριο, εξέφρασαν, ως μέλη δύο άλλων ανωτάτων δικαστηρίων, γνώμη επί της συνταγματικότητας ή της έννοιας τυπικού νόμου και προς άρση της διαφωνίας μεταξύ των δύο αυτών ανωτάτων δικαστηρίων (Συμβουλίου της Επικρατείας και Αρείου Πάγου) καλείται ήδη, όπως προβλέπει το Σύνταγμα χάριν της ενότητας της νομολογίας, να αποφανθεί επί του θέματος το ανώτατο δικαστήριο περί του οποίου πρόκειται. Δικαστές ανώτατοι και ισόβιοι, απολαύοντες, σύμφωνα με το Σύνταγμα, προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, δεν μπορούν να θεωρηθούν στην πιο πάνω περίπτωση ότι στερούνται ή ότι εμφανίζονται να στερούνται αμεροληψίας, υπό οιαδήποτε έννοια, υποκειμενική ή αντικειμενική ή ότι καθιστούν το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο ύποπτο "δομικής" μεροληψίας. Ο δικαστής είναι ελεύθερος και απέναντι του εαυτού του, έχει την ελευθερία, που είναι η (δια η πνευματική του εντιμότητα, να μεταβάλει γνώμη όταν μετέχει σε νέα δίκη, με νέα αντιδικία, ακούγονται πάλι οι διάδικοι, οι οποίοι μπορούν να προβάλουν νέα επιχειρήματα. Αυτή είναι η ουσία της δικαστικής ανεξαρτησίας και χωρίς πίστη σ' αυτήν καταρρέει η Δικαιοσύνη.*

Ολομέλειας του ΣτΕ. Έτσι, η προεδρική ψήφος απεδείχθη, τελικά, πιο δυνατή από τις 31 ομόφωνες ψήφους των Συμβούλων Επικρατείας. Γι' αυτό το λόγο, κατά τη γνώμη του, έπρεπε να δηλώσει κώλυμα συμμετοχής⁷¹.

Ένα άλλο συμπέρασμα, το οποίο προκύπτει από την επεξεργασία των προαναφερόμενων αποφάσεων είναι ότι εξαιτίας της ετερόκλητης συγκρότησης του δικαστηρίου, παρατηρείται ενίοτε μεταξύ των δύο κατηγοριών δικαστών (Συμβούλων Επικρατείας και Αεροπαγιτών) ομαδοποίηση, που οφείλεται στη διαφορά νομικής παιδείας, νοοτροπίας και συναισθηματικής κλίσης. Στο σημείο αυτό χρήσιμο θα ήταν να προσδιοριστεί η έννοια του όρου της «ομαδοποίησης». Κατά τη γνώμη μας, ομαδοποίηση υφίσταται όταν το σύνολο των μελών ενός ανώτατου δικαστηρίου, δηλαδή και τα πέντε μέλη του, διατυπώνουν την ίδια άποψη ενώπιον του ΑΕΔ, χωρίς να υιοθετούν την κρίση του άλλου διχογνωμήσαντος δικαστηρίου. Η ομαδοποίηση αυτή παρατηρείται στις με αριθμούς ΑΕΔ 45/1997, 2/1999, 5/1999, 3/2001, 27/2004, 3/2007, 4/2007, 5/2007, 8/2007, 9/2009, 1/2010, 1/2012 και 2/2012. Σημειώνεται ότι η ομαδοποίηση είναι κυρίως εμφανέστερη, όταν ο Πρόεδρος, που, ως αρχαιότερος, προεδρεύει στο ΑΕΔ, επηρεάζει εντονότερα, τους «δικούς» του⁷². Πρέπει, όμως, να σημειωθεί ότι υπήρξαν και περιπτώσεις, στις οποίες παρατηρείται ότι ορισμένοι Αεροπαγίτες υιοθέτησαν την άποψη του ΣτΕ και το αντίστροφο⁷³, γεγονός το οποίο αποδεικνύει ότι επικρατούσε και ένα πνεύμα συνεργασίας και συναδελφικότητας μεταξύ μελών προερχόμενων από διαφορετικούς κλάδους δικαιοσύνης⁷⁴.

Σπεύδουμε να αναφέρουμε ότι στις αποφάσεις του ΑΕΔ παρατηρείται ισχυρή μειοψηφία. Μειοψηφία ενός έως και τριών μελών διατυπώθηκε σε 7 αποφάσεις⁷⁵ ανερχόμενη σε ποσοστό 35%, ενώ αντίθετα σε 13 από τις συνολικά 20 αποφάσεις μειοψήφησαν τέσσερα έως έξι μέλη αγγίζοντας το ποσοστό 65%⁷⁶. Περιορίζοντας ακόμη περισσότερο τα παραπάνω πλαίσια,

⁷¹ Βλ. *Παραρά Παναγιώτη*, Η αυτή ψήφος άχρηστη και συγχρόνως πολύτιμη σε δύο Ανώτατα Δικαστήρια, Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2011, σελ. 627 επ.

⁷² Βλ. *Μανιτάκη Αντώνη / Φωτιάδου Αλκμήνη* (επιμ.), Το Συνταγματικό Δικαστήριο σε ένα σύστημα παρεμπόδισης ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 113.

⁷³ Βλ. τις με αριθμούς ΑΕΔ 33/1995, 45/1997, 2/1999, 27/2004, 8/2007, 9/2009, 1/2012 και 2/2012 αποφάσεις.

⁷⁴ Για την πληρότητα της παρούσας μελέτης αναφέρεται ότι οι με αριθμούς ΑΕΔ 8/1977, 9/1980, 5/1981, 6/1981, 30/1985 και 24/1993 αποφάσεις δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας για την ως άνω κατηγοριοποίηση, καθώς πρόκειται για παλαιότερες αποφάσεις, στις οποίες δεν αναγράφονταν τα ονόματα των μελών της μειοψηφίας και γι' αυτόν τον λόγο δεν μπορεί να συναχθεί ασφαλές συμπέρασμα.

⁷⁵ Βλ. τις με αριθμούς ΑΕΔ 8/1977, 9/1980, 6/1981, 33/1995, 8/2007, 1/2012 και 2/2012 αποφάσεις.

⁷⁶ Βλ. τις με αριθμούς ΑΕΔ 5/1981, 30/1985, 24/1993, 45/1997, 2/1999, 5/1999, 3/2001, 27/2004, 3/2007, 4/2007, 5/2007, 9/2009 και 1/2010 αποφάσεις.

παρατηρείται ακόμη πιο έντονη μειοψηφία πέντε ή έξι μελών σε 10 από τις συνολικά 20 αποφάσεις⁷⁷, φτάνοντας το ποσοστό 50%, δηλαδή στις μισές αποφάσεις του ΑΕΔ.

Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι σε σύνολο 19 αποφάσεων, το ΑΕΔ κατέληξε σε κρίση περί ουσιαστικής αντισυνταγματικότητας διάταξης τυπικού νόμου σε 10 αποφάσε⁷⁸, ενώ αντίθετα κατέληξε σε κρίση περί της ουσιαστικής συνταγματικότητας διάταξης τυπικού νόμου σε 9 αποφάσεις⁷⁹. Σημειώνεται ότι η με αριθμό ΑΕΔ 5/1999 απόφαση δεν μπορεί να ενταχθεί σε κάποια από τις προαναφερόμενες κατηγορίες. Στην προκειμένη περίπτωση, εισήχθη ενώπιον του ΑΕΔ, η άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική (αντι)συνταγματικότητα της διάταξης του άρθρου 26 του ν. 1543/1985, στο οποίο ορίζεται ότι οι αποφάσεις της Επιτροπής Αποκατάστασης Διωχθέντων Υπαλλήλων και Στρατιωτικών κατά τη δικτατορία προσβάλλονται με έφεση ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Διχογνωμήσαντα δικαστήρια ήταν το ΣτΕ, το οποίο υποστήριξε ότι η ως άνω διάταξη είναι αντισυνταγματική και το ΕλΣ, το οποίο τάχθηκε (σιωπηρώς) υπέρ της συνταγματικότητας της εν λόγω διάταξης. Το ΑΕΔ απεφάνθη ότι η διάταξη αυτή είναι σύμφωνη με τα άρθρα 95 και 98 του Συντάγματος αναφορικά με την αποκατάσταση υπαλλήλων, των οποίων οι πράξεις κανονισμού συντάξεων υπόκεινται στο δικαστικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ενώ αντίκειται στις ανωτέρω διατάξεις όσον αφορά την αποκατάσταση υπαλλήλων νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου. Πρόκειται για μία ιδιαίτερη περίπτωση, στην οποία το ΑΕΔ δεν υιοθετεί κάποια από τις απόψεις των διχογνωμησάντων δικαστηρίων, αλλά διατυπώνει δική του κρίση.

Από την προαναφερόμενη στατιστική αποτίμηση των αποφάσεων του ΑΕΔ προκύπτει ότι το τελευταίο αυτό δικαστήριο κατέληξε σε κρίση περί της ουσιαστικής (αντι)συνταγματικότητας διάταξης τυπικού νόμου τα έτη 1977, 1980, 1981, 1985, 1993, 1995, 1997, 1999, 2001, 2004, 2007, 2009, 2010 και 2012. Αξίζει να επισημανθεί ότι μετά τη με αριθμό 30/1985 απόφαση, το ΑΕΔ εξέδωσε απόφαση περί της ουσιαστικής συνταγματικότητας διάταξης τυπικού νόμου το 1993, δηλαδή οκτώ χρόνια μετά.

Κλείνοντας την παρούσα ανάπτυξη του θέματος, σκόπιμο θα ήταν να σχολιάσουμε εάν το ΑΕΔ έχει τη δικαιοδοσία να αίρει την αμφισβήτηση για τη συμβατότητα μιας διάταξης τυπικού νόμου με το ενωσιακό και διεθνές δίκαιο. Η αρνητική απάντηση στο παραπάνω ερώτημα

⁷⁷ Βλ. τις με αριθμούς ΑΕΔ 5/1981, 30/1985, 24/1993, 5/1999, 27/2004, 3/2007, 4/2007, 5/2007, 9/2009 και 1/2010 αποφάσεις.

⁷⁸ . Βλ. τις με αριθμούς 8/1977, 30/1985, 33/1995, 2/1999, 3/2001, 3/2007, 4/2007, 5/2007, 8/2007 και 1/2010 αποφάσεις.

⁷⁹ Βλ. τις με αριθμούς ΑΕΔ 9/1980, 5/1981, 6/1981, 24/1993, 45/1997, 27/2004, 9/2009, 1/2012 και 2/2012 αποφάσεις.

συνάγεται ευχερώς από τη νομολογία του ΑΕΔ σε συνδυασμό με την γραμματική διατύπωση του άρθρου 100 παρ. 1 περ. ε' του Συντάγματος, καθώς η δικαιοδοσία του ΑΕΔ περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο σε άρση της αμφισβήτησης για ουσιαστική (αντι)συνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου. Τα προαναφερόμενα επιβεβαιώνονται και από τη με αριθμό ΑΕΔ 29/1999 απόφαση, με την οποία έγινε δεκτό ότι δεν καθιερώνεται αρμοδιότητα του ΑΕΔ για την άρση της αμφισβήτησης ως προς τη συμβατότητα διάταξης τυπικού νόμου προς κανόνα του ευρωπαϊκού δικαίου, διότι κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται ούτε από την διάταξη της περιπτώσεως ε'' της § 1 του άρθρου 100 του Συντάγματος ούτε από τις λοιπές περιπτώσεις της ίδιας παραγράφου, οι οποίες απαριθμούν περιοριστικώς τις υπαγόμενες στη δικαιοδοσία του ΑΕΔ διαφορές. Εξάλλου, δεν θα ήταν αναγκαίο, αλλά ούτε και σκόπιμο, να προβλέψει το Σύνταγμα αρμοδιότητα του ΑΕΔ για την άρση αμφισβήτησεως ως προς τη συμβατότητα διατάξεως τυπικού νόμου προς διάταξη του ενωσιακού δικαίου, διότι σε μια τέτοια περίπτωση ανακύπτει προεχόντως, ζήτημα ερμηνείας ενωσιακού κανόνα, για την επίλυση του οποίου, όμως, αρμόδια δεν είναι τα εθνικά δικαστήρια, αλλά, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής: ΔΕΕ), το οποίο έχει την αποστολή να εξασφαλίζει την ομοιόμορφη ερμηνεία και εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου στα Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η αναγνώριση δε παράλληλης αρμοδιότητας στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, το οποίο για να ασκήσει την αρμοδιότητα αυτή θα έπρεπε να υποβάλει προηγουμένως προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ, όχι μόνον δεν θα εξυπηρετούσε κανένα πρακτικό σκοπό, αλλά θα ήταν και αντίθετη προς την υποχρέωση των ανωτάτων εθνικών δικαστηρίων να παραπέμπουν απ' ευθείας στο ΔΕΕ το ερμηνευτικό ζήτημα χωρίς την παρεμβολή άλλης συνταγματικής διαδικασίας.

Επομένως, οι δικαστές του ΑΕΔ, καλούμενοι να άρουν τη προαναφερόμενη αμφισβήτηση περί ουσιαστικής (αντι)συνταγματικότητας δεν διενεργούν έλεγχο συμβατότητας με το διεθνές ή ευρωπαϊκό δίκαιο, περιοριζόμενοι αποκλειστικά και μόνο σε έλεγχο συνταγματικότητας. Πιο συγκεκριμένα δεν ενσωματώνουν στην κρίση τους κριτήρια ελέγχου από το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο. Ενδιαφέρον, όμως, παρουσιάζουν οι με αριθμούς ΑΕΔ 45/1997⁸⁰ και 1/2010⁸¹ αποφάσεις, στις οποίες η μειοψηφία διενεργεί έλεγχο συμβατότητας και εμπλέκει στο συλλογισμό της κρίσεις για τη συμβατότητα. Βέβαια, το ζήτημα αυτό είναι περισσότερο συζητήσιμο στα πλαίσια της άρσης της αμφισβήτησης σχετικά με την έννοια διάταξης τυπικού νόμου, που δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας μελέτης.

⁸⁰ Με την απόφαση αυτή κρίθηκε το ζήτημα της βασιλικής περιουσίας.

⁸¹ Με την απόφαση αυτή κρίθηκε η αντισυνταγματικότητα του θεσμού της προσωπικής κράτησης.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΕΔ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ανάλυση που προηγήθηκε προκύπτει κατά πρώτο λόγο ότι με την έναντι πάντων ισχύ των αποφάσεων του ΑΕΔ, ο ν. 345/1976 θεσπίζει αποτελεσματικά μέσα για τη συμμόρφωση της διοίκησης και των δικαστηρίων με τις αποφάσεις του. Μέσω αυτής της συμμόρφωσης επιτυγχάνεται περαιτέρω η ενοποίηση της νομολογίας και η ασφάλεια του δικαίου. Τέτοια μέσα είναι, για παράδειγμα, η υποχρέωση παραπομπής από το ανώτατο δικαστήριο που επιλαμβάνεται δεύτερο και καταλήγει σε διαφορετική άποψη από την απόφαση άλλου ανωτάτου δικαστηρίου που έχει ήδη επιληφθεί του αντίστοιχου ζητήματος και η υποχρέωση συμμόρφωσης, εν συνεχεία, με την απόφαση του ΑΕΔ, η υποχρέωση αυτεπάγγελτης αναβολής από όλα τα δικαστήρια στα οποία εκκρεμεί ανάλογο ζήτημα με αυτό που εκκρεμεί ενώπιον του ΑΕΔ, καθώς και η αίτηση επανάληψης της διαδικασίας. Πρόκειται για μέσα που αποτρέπουν την έκδοση αντιφατικών αποφάσεων⁸² και αντικατοπτρίζουν κατά βάση τους λόγους για τους οποίους ο συντακτικός νομοθέτης εισήγαγε στην έννομη τάξη τη λειτουργία του Ειδικού αυτού Δικαστηρίου. Κατά τον καθηγητή κ. Τσάτσο, άλλωστε, με την παρέμβαση του ΑΕΔ διασφαλίζεται όχι μόνο η ενότητα της νομολογίας, αλλά και η ενότητα της έννομης τάξης και η ασφάλεια δικαίου⁸³.

Ειδικότερα, το ΑΕΔ εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη με τη θέσπιση του ισχύοντος Συντάγματος του 1975, χρονική συγκυρία κατά την οποία λόγοι ιστορικοί οδήγησαν το συντακτικό νομοθέτη να εμμείνει στο σύστημα του διάχυτου δικαστικού ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων. Συγκεκριμένα, μετά την πτώση της δικτατορίας, οι δυσάρεστες μνήμες των Συνταγμάτων εκείνης της σκοτεινής περιόδου της ελληνικής ιστορίας, που περιείχαν ρυθμίσεις για την ίδρυση Συνταγματικού Δικαστηρίου⁸⁴, ήταν ακόμη νωπές και μάλλον αυτές ήταν που εμπόδισαν την εγκαθίδρυση μιας ειδικής συνταγματικής δικαιοδοσίας

⁸² Σκουρής / Βενιζέλος, Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, σελ. 77 επ.

⁸³ Τσάτσου, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β', οργάνωση και λειτουργία της πολιτείας, σελ. 525 επ.

⁸⁴ Βλ. Αναστασιάδης Γ., Κοινοβούλιο και μοναρχία στην Ελλάδα, Θεσσαλονίκη 1995, σελ.134 επ., όπου και χαρακτηριστικά αναφέρει για τα συντάγματα της δικτατορίας: «Υπήρχαν «δια παν ενδεχόμενον» και οι ρυθμίσεις για ένα νέο θεσμό: το Συνταγματικό Δικαστήριο [...] στο οποίο είχε ανατεθεί ο ρόλος του παντελόπτη του κοινωνικοπολιτικού συστήματος. Το πολιτικό αυτό όργανο με δικαστικό μανδύα και χωρίς πολιτική ευθύνη και νομιμοποίηση [...] είχε αρμοδιότητες που έφταναν ως την στέρηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών των πολιτών και τον διαρκή έλεγχο ακόμη και τη διάλυση των πολιτικών κομμάτων». Η ίδρυση συνταγματικού δικαστηρίου προβλεπόταν και στην πρόταση για αναθεώρηση του Συντάγματος, γνωστή και ως προσπάθεια για «βαθεία τομή», που κατατέθηκε στη Βουλή στις 21.02.1963 από 26 βουλευτές της Ε.Ρ.Ε. που ήταν συγχρόνως και μέλη του υπουργικού συμβουλίου, αναλυτικότερα βλ. Αναστασιάδη Γ., Σύγχρονη ελληνική πολιτική & συνταγματική ιστορία (1940-1986), 1996 Θεσσαλονίκη, σελ.93 επ.

στη χώρα μας κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα⁸⁵. Η επιλογή της ίδρυσης του ΑΕΔ με το άρθρο 100 του Συντάγματος του 1975 έλαβε χώρα για να καλύψει το έλλειμμα της ενότητας του δικαίου που ανακύπτει σε ένα σύστημα διάχυτου δικαστικού ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων. Αυτό μάλιστα προκύπτει με σαφήνεια και από τα πρακτικά των συνεδριάσεων της αρμόδιας κοινοβουλευτικής επιτροπής της περιόδου εκείνης, όπου οι αρμόδιοι βουλευτές αναφέρονται στην ίδρυση του Ειδικού Δικαστηρίου για την αποκατάσταση της ενότητας στην ερμηνεία ή τη συνταγματικότητα των νόμων, καθώς και για την ανάγκη ενότητας της νομολογίας⁸⁶.

Το ζήτημα όμως που κατ' αρχήν τίθεται εν προκειμένω είναι εάν το ΑΕΔ ανταπεξέρχεται ικανοποιητικά στην ανωτέρω αποστολή του. Η απάντηση δεν είναι καθόλου εύκολη αν λάβει μάλιστα κανείς υπόψη του ότι γενικότερα το σύστημα ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων στη χώρα μας έχει εγγενή μειονεκτήματα. Συγκεκριμένα, η άρση μιας οποιασδήποτε αμφισβήτησης ως προς την αντισυνταγματικότητα νόμου δεν πραγματοποιείται σε χρόνο που μπορεί να ελεγχθεί δικονομικά και με διαδικασία ομοιόμορφη. Συνήθως απαιτείται μεγάλο χρονικό διάστημα για την κατάληξη μιας δικαστικής αντιδικίας, όταν μάλιστα τίθεται και ζήτημα αντισυνταγματικότητας ο χρόνος που απαιτείται μπορεί να είναι ακόμα μεγαλύτερος⁸⁷. Ζήτημα συνταγματικότητας μπορεί να τεθεί με παρεμπόδιον τρόπο και με οποιαδήποτε αφορμή, χωρίς να είναι διασφαλισμένο τα δικαιώματα δικαστικής προστασίας και ακρόασης όλων εκείνων που τα έννομα συμφέροντά τους θίγονται άμεσα ή έμμεσα. Συνακόλουθα, το ισχύον σύστημα, περιλαμβάνει μηχανισμούς συγκέντρωσης⁸⁸, οι οποίοι παρακωλύουν χρονικά την τελική κρίση περί της αντισυνταγματικότητας, με αποτέλεσμα τα σχετικά ζητήματα να καθυστερούν να φτάσουν στο ΑΕΔ ακόμη περισσότερο. Γεγονός (καθυστέρηση) που επιτείνεται και από τον χωρισμό των δικαιοδοσιών στη χώρα μας. Οι δε μηχανισμοί επιτάχυνσης της δίκης που κατά καιρούς θεσμοθετούνται, όπως για παράδειγμα τα νέα άρθρα 1, 2 και 57 του νόμου 3900/2010⁸⁹, δεν έχουν ακόμη αποδείξει την αποτελεσματικότητά τους. Όλα αυτά όμως μειώνουν την ασφάλεια δικαίου και τροφοδοτούν ή έστω δεν εκτονώνουν κοινωνικές και πολιτικές εντάσεις σχετιζόμενες με αντισυνταγματικότητα νόμων, για

⁸⁵ Βλ. και *Μιχαλοπούλου Ζ.*, Τα όρια δεσμευτικότητας των αποφάσεων του ΑΕΔ στις περιπτώσεις που έκρινε νόμο συνταγματικό, διπλωματική εργασία, lib.auth.gr

⁸⁶ Βλ. Πρακτικά συνεδριάσεων των υποεπιτροπών της επί του Συντάγματος 1975 κοινοβουλευτικής επιτροπής, Βουλή των Ελλήνων Ε' Αναθεωρητική, Αθήνα Ιούλιος 1975 σελ.290επ.

⁸⁷ δεσ και άρθρο 2 ν.3900/10, όπου αναφέρεται δικαίωμα άσκησης αίτησης αναίρεσης ή έφεσης στο ΣτΕ κατά παρέκκλιση από κάθε άλλη διάταξη αν κριθεί διάταξη τυπικού νόμου αντισυνταγματική ή αντισυμβατική

⁸⁸ Άρθρο 100παρ.5 Σ.

⁸⁹ Χαρακτηριστικά σε σχέση με τη διαχρονική επιδίωξη της ελληνικής έννομης τάξης για επιτάχυνση των διαδικασιών και επίτευξη της ασφάλειας του δικαίου είναι τα όσα αναφέρονται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3900/2010 σχετικά με την θεσμοθέτηση της παραγράφου 1 αυτού: «...πρόκειται, δηλαδή, ως προς το συγκεκριμένο αμφισβητούμενο ζήτημα, για μια δίκη «πιλότου», η οποία σκοπό έχει να εδραιώσει το ταχύτερο δυνατό την ασφάλεια του δικαίου και να απαλλάξει τον πολίτη από την πολυετή αναμονή...».

παράδειγμα οι κατά καιρούς ρυθμίσεις για τα αυθαίρετα που κρίθηκαν τελικά αντισυνταγματικές⁹⁰.

Άλλωστε, η ύπαρξη και μόνο ενός αντισυνταγματικού νόμου, έστω και αν αυτός δεν εφαρμόζεται από τα δικαστήρια σε όσες υποθέσεις φθάνουν ενώπιόν τους, ενώ συνήθως συνεχίζει να εφαρμόζεται από τη διοίκηση, αποτελεί παθογένεια του Κράτους Δικαίου, με αρνητικές συνέπειες για την ασφάλεια του δικαίου και τη γενικότερη εξέλιξη της κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Είναι δε παράλογο, όπως σημειώνει και ο Καθηγητής κ. Χρυσόγονος, το να μπορεί να ακυρωθεί ο νόμος όταν για την αντισυνταγματικότητα του έχουν εκφέρει διαφορετική κρίση τουλάχιστον δύο από τα τρία ανώτατα δικαστήρια⁹¹ και να μην μπορεί να ακυρωθεί όταν όλα τα δικαστήρια τον έχουν κρίνει ως αντισυνταγματικό⁹².

Η παθογένεια όμως του συστήματος ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων στη χώρα μας δεν μπορεί να καταλογιστεί στο ΑΕΔ ή τουλάχιστον μόνο στο ΑΕΔ, καθώς αποτελεί συνισταμένη ενός συνόλου παραγόντων, που πηγάζουν από την άσκηση νομοθετικής πολιτικής και την γενικότερη οργάνωση της δικαιοσύνης στην Ελλάδα. Το ίδιο το ΑΕΔ βέβαια οριοθετεί με μεγάλη αυστηρότητα την αρμοδιότητά του ορισμένες φορές, όπως παρατηρήθηκε, αν και εντός των κόλπων του δε λείπουν οι φωνές που κινούνται προς την αντίθετη κατεύθυνση, οι οποίες μάλιστα κάποτε εισακούονται. Άλλωστε, οι προϋποθέσεις για να επιληφθεί το ΑΕΔ επί θεμάτων αντισυνταγματικότητας νόμων έχουν διαμορφωθεί από τον συνταγματικό και τον κοινό νομοθέτη με ιδιαίτερα περιοριστικό τρόπο, με αποτέλεσμα να καταλήγουν στο ανώτατο δικαστήριο ελάχιστες υποθέσεις και μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα. Αυτό έχει οδηγήσει στο να εξελιχθεί το Ειδικό αυτό Δικαστήριο σε ένα θεσμό οριακής χρησιμότητας, καθώς και οι αποφάσεις που έχει εκδώσει ως προς το ζήτημα που μας απασχολεί εν προκειμένω⁹³ δεν ξεπερνούν, από το έτος της έναρξης της λειτουργίας του έως και σήμερα, κατά μέσο όρο τη μία το χρόνο⁹⁴.

⁹⁰Βλ. Βενιζέλο Ε. σε Βενιζέλος Ε. / Χρυσόγονος Κ., Το πρόβλημα της συνταγματικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα, 2006 Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.15επ.

⁹¹ Άρθρο 100παρ.1^ε Σ.

⁹²Βλ. Χρυσόγγο Κ. σε Βενιζέλος Ε. / Χρυσόγονος Κ., Το πρόβλημα της συνταγματικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα, σελ.59επ.

⁹³ Δηλαδή την άρση αμφισβήτησης ως προς την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου, άρθρο 100παρ.1^εΣ.

⁹⁴ Όπως προαναφέρθηκε, έχουν εκδοθεί 44 αποφάσεις από το 1976 έως και σήμερα

Αν η τριανταπεντάχρονη λειτουργία του ΑΕΔ λοιπόν δεν απέδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα, είναι ένα ζήτημα που πρέπει να απασχολήσει το νομικό κόσμο της χώρας, και πρώτα-πρώτα τους ιθύνοντες που ασκούν νομοθετική πολιτική, προς την κατεύθυνση της λήψης των κατάλληλων μέτρων, ώστε το ΑΕΔ να ανταποκριθεί με τρόπο πιο αποτελεσματικό και πιο ταχύ στον προορισμό του, που ήταν εξ αρχής να γίνει ένα δικαστήριο εκλογικών διαφορών, άρσης της σύγκρουσης μεταξύ δικαστηρίων και διασφάλισης της ενότητας της νομολογίας ως προς την ερμηνεία του νόμου και του Συντάγματος. Αυτό θα μπορούσε ενδεχομένως να λάβει χώρα με την πρόβλεψη κατάλληλων δικονομικών μέσων, με την τροποποίηση της ισχύουσας δικονομίας του και του τρόπου επιλογής των προσώπων που το απαρτίζουν, με την επαύξηση της θητείας τους και τη μείωση του αριθμού τους, ώστε να αποφευχθούν και τα φαινόμενα «ομαδοποίησης» που προαναφέρθηκαν. Όλα αυτά θα μπορούσαν να γίνουν στο πλαίσιο της ισχύουσας δικαιοδοσίας του ΑΕΔ, το οποίο ως ανώτατο δικαστήριο θα μπορούσε έτσι να εκπληρώσει με μεγαλύτερο κύρος και πιο αποτελεσματικά την αρχική αποστολή του⁹⁵. Άλλωστε, η δομική αμεροληψία των προσώπων που το απαρτίζουν αποτελεί γεγονός αδιαμφισβήτητο που συνάδει με το κύρος και την προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των ανώτατων δικαστικών λειτουργιών και των καθηγητών που αποτελούν τα μέλη του ΑΕΔ.

Τέλος, το ΑΕΔ καθιερώθηκε από το Σύνταγμα ως δικαστήριο ειδικής δικαιοδοσίας και η δικαιοδοσία του είναι εξαιρετική. Το ενδεχόμενο διεύρυνσης της δικαιοδοσίας αυτής ώστε να επιλαμβάνεται το ΑΕΔ περισσότερων υποθέσεων αποτελεί κατ' αρχήν ζήτημα συνταγματικής αναθεώρησης. Το ΑΕΔ μάλιστα ακολούθησε μία στενή ερμηνεία των προϋποθέσεων παραδεκτού των αιτήσεων που εισάγονται ενώπιόν του, ή άλλως επέλεξε τον αυτοπεριορισμό του, αφού διαφορετικά θα παραμόνευε ο κίνδυνος να κατακλυστεί από υποθέσεις άρσης νομολογιακών αμφισβητήσεων, τις οποίες θα αδυνατούσε να αντιμετωπίσει λόγω των εγγενών αδυναμιών του που προαναφέρθηκαν, της ευκαιριακής και ερανιστικής συγκρότησής του⁹⁶.

Διαφορετικό θέμα, επίσης, αποτελεί η ανασφάλεια δικαίου και η καθυστέρηση στην εκδίκαση διαφορών που θέτουν ζητήματα συνταγματικότητας, οι οποίες θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν στο υπάρχον σύστημα, με ειδικές δικονομικές διαδικασίες, που επιταχύνουν

⁹⁵ Βλ. *Μανιτάκη Α. σε Μανιτάκη Α. / Φωτιάδου Α.*, Το Συνταγματικό Δικαστήριο σε ένα σύστημα παρεμπόδιτος ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2008, σελ. 70επ.

⁹⁶ *Μαθία*, ΕλλΔνη 2005, σελ. 313

τις σχετικές δίκες και αντιμετωπίζουν την αντισυνταγματικότητα με τρόπο πιο ταχύ και πιο ενοποιητικό⁹⁷.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΕΔ ΠΟΥ ΕΤΥΧΑΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

Αριθμός Απ. ΑΕΔ	ΖΗΤΗΜΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΔΙΧΟΓΝ. Δ/ΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΕ-ΚΤΟ	ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΕΔ	ΜΕΙΟΨΗΦΙΑ
1/1976 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΑΠ		ΑΠ κ ΣτΕ Αιτών νομικό πρόσωπο	Έκρινε επί της έννοιας του άρθρου 57παρ.2 Ν.Δ 651/1970, την οποία αφού προσδιόρισε συνήγαγε ότι δεν υφίσταται σύγκρουση μεταξύ των αποφάσεων ως προς τη συνταγματικότητα της εν λόγω διάταξης, απορρίπτοντας σχετικό ισχυρισμό του διαδίκου να κρίνει τη		Ως προς την κρίση περί της συνταγματικότητας δεν υπήρξε μειοψηφία.

⁹⁷Βλ. *Μανιτάκη σε Μανιτάκη / Φωτιάδου*, Το Συνταγματικό Δικαστήριο σε ένα σύστημα παρεμπόδιτος ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, σελ. 70επ.

			συνταγματικότητα εάν η διάταξη είχε άλλο περιεχόμενο από το προσδιορισθέν		
5/1977 Προεδ ρεύει ο Πρόεδ ρος του ΑΠ		ΑΠ κ ΣτΕ Αιτών φυσικό πρόσωπο		Απέρριψε ως αβάσιμο το αίτημα περί άρσης της αμφισβήτησης ως προς την έννοια και την συνταγματική ισχύ των διατάξεων του άρθρου 273παρ.2 του Αγροτικού Κώδικα, επειδή δε συνέτρεχε η προϋπόθεση της έκδοσης αντίθετων αποφάσεων. Συγκεκριμένα, ο ΑΠ είχε απορρίψει ως αλυσιτελή τον σχετικό ισχυρισμό και δεν είχε αποφανθεί κατ' ουσία.	
8/1977 Προεδ ρεύει ο Πρόεδ ρος του ΑΠ	Εάν η διάταξη του άρθρου 3παρ.3 ν.δ 4202/1961, που εισάγει εξαίρεση των ασφαλισμένων του ΝΑΤ από δικαίωμα (διαδοχική ασφάλιση και ενότητα και συνέχεια της ασφαλιστικής σχέσης) που	ΣτΕ κ ΑΠ Παραπέμπει ο ΑΠ με τη με αριθμό 435/1977 απόφασή του		Κηρύσσει αντισυνταγματικ ή τη διάταξη του άρθρου 3παρ.3 ν.δ 4202/1961, καθώς δεν τελεί σε αρμονία με την συνταγματική επιταγή της ισότητας των Ελλήνων ενώπιον του νόμου (άρθρο 3 Συντάγματος 1952 και άρθρο	Κατά τη μειοψηφία ενός μέλους ορθώς ο ΑΠ ερμήνευσε και εφάρμοσε τη διάταξη αυτή, αφού η ίδρυση κάθε νομικού προσώπου έχει διαφορετική ιστορική αιτία και κάθε ν.π. μπορεί να θεσπίζει διαφορετικούς κανόνες δικαίου για τους ασφαλισμένους του, οι οποίοι αποτελούν

	παρέχεται σε όλους τους άλλους ασφαλισμένους, που τελούν υπό τις ίδιες συνθήκες αντίκειται στη συνταγματική επιταγή της ισότητας των Ελλήνων ενώπιον του νόμου			7 Συντάγματος 1968, υπό την ισχύ των οποίων δημιουργήθηκε η επίδικη ασφαλιστική σχέση), αφού εισάγει εξαίρεση των ασφαλισμένων του ΝΑΤ από δικαίωμα που παρέχεται σε όλους του άλλους ασφαλισμένους, που τελούν υπό τις ίδιες συνθήκες (<i>υπέρ άποψης ΣτΕ</i>) Κηρύσσει τη διάταξη ανίσχυρη από τη θέση της σε ισχύ (μειοψ.).	διαφορετική κατηγορία και συνεπώς η διαφορετική αντιμετώπιση του θέματος της ασφάλισης των προσώπων που υπάγονται σε αυτό δεν αντίκειται στη συνταγματική επιταγή της ισότητας. Άλλωστε κατά τη θέσπιση του επίμαχου ν.δ. δεν υπήρχαν ιδιαίτεροι λόγοι που να δικαιολογούν το συνυπολογισμό της ασφάλισης στο ΝΑΤ για τη συνταξιοδότηση.
1/1980. Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ.	Άρση αμφισβήτησης για τη συνταγματικότητα της παρ. 3 του άρθρου 60 του Ν.Δ. 651/1970 με τις οποίες καθορίζεται ότι η συμπλήρωση 35ετους υπηρεσίας, καθώς επίσης και του ορίου ηλικίας, ως λόγος αποχώρησης του προσωπικού της Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης, εφόσον εμπίπτει κατά τη διάρκεια του διδακτικού έτους, λογίζεται ότι επέρχεται με τη λήξη του.	ΣτΕ 948,949/1975 και 2851,2852/1975, οι οποίες έκριναν ότι παραβιάζεται το άρθρο 125 παρ. 4 του Συντάγματος (1968) και ΑΠ 782/1978, η οποία έκρινε ότι δεν παραβιάζεται η προαναφερθέννη διάταξη).	απαράδεκτη η αίτηση λόγω μη θεμελίωσης του εννόμου συμφέροντος του αιτούντος. Σημειώνεται ότι η αίτηση ενώπιον του ΑΕΔ ασκήθηκε από φυσικό πρόσωπο, που έπρεπε να αποδείξει το έννομο συμφέρον του.		

	Κατά το ενδιάμεσο διάστημα θεωρείται ότι παραμένουν εκτός οργανικών θέσεων.				
6/1980. Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ.	Άρση αμφισβήτησης για τη συνταγματικότητα της επιβαλλόμενης με το άρθρο 11 παρ. 5 του νδ 4277/1962, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 4 παρ. 3 του νδ 4579/1966 εισφοράς για εξαγορά προϋπηρεσίας όσων υπάγονται σε συνταξιοδοτικό καθεστώς, καθ' ο μέρος η εισφορά ανατρέχει πέραν του εύλογου χρόνου, ήτοι πέρα του έτους πριν την έναρξη της ισχύος του Ν.Δ 4579/1966.	ΑΠ 1119/1977 και ΑΠ Ολομ.706/1979 (με τις οποίες κρίθηκε ότι παραβιάζεται το Σύνταγμα του 1952) και ΕΣ II Τμήμα 351/1977 και ΕΣ Ολομ. 3/1972 (οι οποίες θεώρησαν τις επίμαχες διατάξεις σιωπηρώς συνταγματικές). Επίσης, η γνωμοδότηση Ολομέλειας ΕΣ και ΕΣ πράξη I Τμήματος 270/1979, με τις οποίες κρίθηκε ότι οι επίμαχες διατάξεις είναι συνταγματικές.	Απορρίπτεται η αίτηση διότι (i) η γνωμοδότηση και η πράξη του I Τμήματος του ΕΣ δεν έχουν το χαρακτήρα δικαιοδοτικής κρίσης, αλλά έχουν στην ουσία τον χαρακτήρα διοικητικής πράξης, (ii) η απόφαση του II Τμήματος του ΕΣ δεν είναι αμετάκλητη και (iii) είναι απαράδεκτη λόγω μη θεμελίωσης του εννόμου συμφέροντος της αιτούσας (όσο αφορά την αντίθεση μεταξύ των αποφάσεων του ΑΠ και της Ολομέλειας του ΕΣ).		
9/1980. Προεδ	Αν οι διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 1 του α.ν. 173/1967 και του άρθρου 1 του ν. 334/1976 με τις	ΑΠ 706/1980 (παραπεμπτική απόφαση, η οποία έκρινε ότι		Οι προαναφερόμενες διατάξεις δεν αντίκεινται στη συνταγματική αρχή της	Δύο μόνο μέλη υποστήριξαν την αντισυνταγματικότητα των εν λόγω διατάξεων, θεωρώντας ότι ο

<p>ρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ.</p>	<p>οποίες καθορίζεται το ανώτατο όριο της εφάπαξ αποζημίωσης, που χορηγείται από τα Ταμεία Προνοίας ή Κλάδων Προνοίας στους υπαλλήλους των ΝΠΔΔ, των τραπεζών, των επιχειρήσεων και των Οργανισμών Κοινής Ωφελείας αντίκεινται στη συνταγματική αρχή της ισότητας.</p>	<p>παραβιάζεται η αρχή της ισότητας) και ΣΤΕ Ολομέλεια 3587/1979 (έκρινε ότι δεν παραβιάζεται η αρχή της ισότητας).</p>		<p>ισότητας. Προϋπόθεση της επιβολής ανωτάτου ορίου είναι η συνεισφορά του εργοδότη στο οικείο Ταμείο να υπερβαίνει το διπλάσιο της συνεισφοράς του υπαλλήλου ή να υφίσταται υπέρ του Ταμείου κοινωνικός πόρος. Εφόσον συντρέχουν οι προαναφερόμενες προϋποθέσεις αίρεται ο αμιγώς ανταποδοτικός χαρακτήρας της ασφαλιστικής παροχής (υπέρ της άποψης του ΣτΕ).</p>	<p>καθορισμός των ανώτατου ορίου του εφάπαξ βοηθήματος ουσιαστικά οδηγεί στην εξίσωση των εισοδηματικά ισχυρότερων με εκείνους που θα λάβουν το ίδιο ποσό, ενώ δεν έχουν καταβάλει τις ίδιες παροχές, χωρίς να συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος, που να δικαιολογούν τη δυσμενή αυτή διάκριση. Το μοναδικό κριτήριο προσδιορισμού των ασφαλιστικών παροχών θα πρέπει να είναι οι αποδοχές των υπαλλήλων.</p>
----------------------------------	--	---	--	---	---

1/ 1981. Προεδ ρεύει ο Πρόεδ ρος του ΣτΕ	Άρση αμφισβήτησης για την συνταγματικότη α της επιβαλλόμενης με το άρθρο 11 παρ 5 του νδ 4277/1962, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 4 παρ. 3 του νδ 4579/1966 εισφοράς για εξαγορά προϋπηρεσίας όσων υπάρχουν σε συνταξιοδοτικό καθεστώς, καθ' ο μέρος η εισφορά ανατρέχει πέραν του εύλογου χρόνου, ήτοι πέραν του έτους πριν την έναρξη της ισχύος του Ν.Δ 4579/1966.	ΑΠ 1119/1977 και ΑΠ Ολομ.706/19 79 (με τις οποίες κρίθηκε ότι παραβιάζετα ι το Σύνταγμα του 1952) και ΕΣ Ολομ. 3/1972 (η οποία θεωρεί τις επίμαχες διατάξεις σιωπηρώς συνταγματικ ές).	Απαράδεκτη η αίτηση, διότι δεν υπάρχει αντίθεση μεταξύ των αποφάσεων, διότι το ΕΣ δεν διατύπωσε, άμεσα ή έμμεσα κρίση ως προς τη συνταγματικότητα ή μη της επιβολής εισφοράς αναδρομικά και συγκεκριμένα σε χρόνο πέραν του έτους πριν από την έναρξη της ισχύος του Ν.Δ 4579/1966.		Διατυπώθηκε μειοψηφία ως προς το παραδεκτό της αίτησης. Τέσσερα μέλη θεώρησαν ότι υφίσταται αντίθεση μεταξύ των αποφάσεων, καθώς το ΕΣ εφάρμοσε τις προαναφερόμενες διατάξεις και συνεπώς τις θεώρησε σιωπηρώς συνταγματικές
2/1981 Προεδ ρεύει ο Πρόεδ ρος του ΣτΕ	Άρση αμφισβήτησης για την συνταγματικότη α της επιβαλλόμενης με το άρθρο 11 παρ 5 του νδ 4277/1962, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 4 παρ. 3 του νδ 4579/1966 εισφοράς για εξαγορά προϋπηρεσίας όσων υπάρχουν σε συνταξιοδοτικό καθεστώς, καθ' ο μέρος η εισφορά ανατρέχει πέραν	ΕΣ Ολομ. 1442/1980 (παραπεμπτι κή, με την οποία κρίθηκε ότι δεν παραβιάζοντ αι οι σχετικές διατάξεις του Συντάγματος του 1952 ή του 1968 ή οι σημερινές διατάξεις των άρθρων 4 παρ.1 και 78 παρ. 2 του	Έλλειψη δικαιοδοσίας του ΑΕΔ, λόγω μη ύπαρξης αντίθετης κρίσης των δύο ανωτάτων δικαστηρίων. Αμφισβήτηση δημιουργείται μόνο από τις σκέψεις των αντίθετων αποφάσεων τις κρίσιμες για την επίλυση της διαφοράς όχι της αναφερομένης εν παρόδου. Συνταγματικότητα διάταξης νόμου: κρίνεται με βάση το Σύνταγμα που ισχύει κατά τον		Μειοψηφία ως προς το ζήτημα του παραδεκτού: Τέσσερα μέλη υποστήριξαν τη γνώμη ότι αμφισβήτηση δημιουργείται και όταν υπάρχουν αντίθετες σκέψεις των δικαστικών αποφάσεων σχετικά με διατάξεις, που δεν είναι αναγκαίες για τη θεμελίωση του διατακτικού τους, διότι και από τις σκέψεις αυτές δημιουργείται

	του εύλογου χρόνου, ήτοι πέρα του έτους πριν την έναρξη της ισχύος του Ν.Δ 4579/1966.	ισχύοντος συντάγματος) και ΑΠ 1119/1977 και ΑΠ Ολομ.706/1979 (με τις οποίες κρίθηκε ότι παραβιάζονται οι σχετικές διατάξεις του Συντάγματος του 1952)	κρίσιμο για την εφαρμογή της χρόνο. Στην προκειμένη περίπτωση, κρίσιμες είναι οι διατάξεις του Συντ του 1968, διότι αυτό ίσχυε κατά την εφαρμογή της επίμαχης διάταξης. Αντίθετα, ο ΑΠ έκρινε ότι υπάρχει αντίθεση με τις διατάξεις του Συντ του 1952. Εξάλλου, τυχόν αντίθεση ορισμένης διάταξης προς το Σύνταγμα του 1952, υπό το κράτος του οποίου θεσπίσθηκε, δεν την καθιστά ανεφάρμοστη και υπό το κράτος του Συντάγματος του 1968, κατά το οποίο εφαρμόστηκε. Δεν ήταν αναγκαίο να εξετασθεί (από το ΕΣ) αν η επίμαχη διάταξη, που θεσπίσθηκε κατά τη διάρκεια της ισχύος του Συντ 1952 ήταν σύμφωνη με το τελευταίο, προκειμένου να ελεγχθεί στη συνέχεια η συνταγματικότητα της ενόψει του ισχύοντος κατά τον χρόνο της εφαρμογής της Συντ του 1968.		νομολογία. Επίσης, άλλα δύο μέλη υποστήριξαν τη γνώμη ότι η έρευνα της συνταγματικότητας της επίμαχης διάταξης υπό το Σύνταγμα του 1952 θα μπορούσε να θεωρηθεί κρίσιμη για την επίλυση της διαφοράς ενώπιον του ΕΣ ως προς τη συνταγματικότητα της επίμαχης διάταξης κατά τον κρίσιμο για την εφαρμογή της χρόνο διότι νόμος που κρίθηκε ανεφάρμοστος υπό το κράτος του Συντ του 1952, παραμένει ανεφάρμοστος και υπό το κράτος του επακολουθήσαντος Συντ του 1968.
5/1981 Προεδ	Άρση αμφισβήτησης για την συνταγματικότητα	ΣτΕ Ολομ. 948/1975, η οποία έκρινε ότι		Κατά την έννοια του άρθρου 125 παρ. 4 του Συντ 1968, η λύση της	Μειοψήφησαν 6 μέλη: Η διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 60 του Ν.Δ.

<p>ρεύει ο Πρόεδρος του ΑΠ.</p>	<p>α της παρ. 3 του άρθρου 60 του Ν.Δ. 651/1970 με τις οποίες καθορίζεται ότι η συμπλήρωση 35ετους υπηρεσίας, καθώς επίσης και του ορίου ηλικίας, ως λόγος αποχώρησης του προσωπικού της Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης, εφόσον εμπίπτει κατά τη διάρκεια του διδακτικού έτους, λογίζεται ότι επέρχεται με τη λήξη του. Κατά το ενδιάμεσο διάστημα θεωρείται ότι παραμένουν εκτός οργανικών θέσεων.</p>	<p>παραβιάζεται το άρθρο 125 παρ. 4 του Συντάγματος (1968) και ΑΠ 782/1978, η οποία έκρινε ότι δεν παραβιάζεται η προαναφερόμενη διάταξη).</p>		<p>υπαλληλικής σχέσης δεν επέρχεται αναγκαιώς με τη συμπλήρωση 35ετους υπηρεσίας, αλλά καταλείπεται στον κοινό νομοθέτη η δυνατότητα να καθορίσει το ακριβές χρονικό σημείο της μετά την πάροδο της 35ετίας αποχώρησης του υπαλλήλου, το οποίο πάντως θα καθορίζεται εντός εύλογου χρόνου από τη συμπλήρωση της. Συνεπώς, η διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 60 του Ν.Δ. 651/1970 δεν αντίκειται στην προαναφερόμενη διάταξη του Συντ, διότι καθορίζει τον εύλογο χρόνο της απόλυσης των εκπαιδευτικών και θεωρεί ως τέτοιο την λήξη του διδακτικού έτους, προς διασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας των εκπαιδευτηρίων, ενώ παράλληλα δεν παρακωλύεται η εξέλιξη των εκπαιδευτικών, που παραμένουν στην υπηρεσία,</p>	<p>651/1970 αντίκειται στην προαναφερόμενη διάταξη του Συντ, διότι η τελευταία είναι άμεσης εφαρμογής και επιτάσσει την αυτοδίκαιη απόλυση του υπαλλήλου με τη συμπλήρωση 35ετους υπηρεσίας και συνεπώς η σχετική πράξη της διοίκησης είναι απλώς διαπιστωτική. Είναι αδιάφορο για το κύρος της εν λόγω διάταξης ο σκοπός στον οποίο αποβλέπει και η πρόβλεψη της διατήρησης των υπαλλήλων αυτών εκτός οργανικών θέσεων.</p>
---------------------------------	--	--	--	---	--

				λόγω της διατήρησης των αποχωρούντων κατά το ενδιάμεσο διάστημα εκτός οργανικών θέσεων. Υπέρ της άποψης του ΑΠ	
6/1981 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΑΠ	Αν η διάταξη του άρθρου 73 του Ν. 309/1976, με την οποία προβλέπεται η πλήρωση των συσταθισίων με τον Ν. 309/1976 θέσεων επιθεωρητών δημοτικής εκπαίδευσης όχι μόνο από αυτούς που κατείχαν τις καταργηθείσες με τον ως άνω νόμο θέσεις επιθεωρητών δημοτικής εκπαίδευσης αντίκειται στην κατοχυρωμένη στο άρθρο 103 παρ. 4 Συντ. μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων.	ΑΠ 312/1981 (παραπεμπτική, με την οποία κρίθηκε ότι παραβιάζεται το άρθρο 103 παρ 4 του ισχύοντος Συντ) και ΣτΕ Ολομ. 1003/1977 (με την οποία κρίθηκε ότι δεν παραβιάζεται η προαναφερόμενη συνταγματική διάταξη).		Η διάταξη του άρθρου 73 του Ν. 309/1976 δεν αντίκειται στο άρθρο 103 παρ. 4 Συντ, διότι οι νέες θέσεις των επιθεωρητών δημοτικής εκπαίδευσης δεν είναι όμοιες προς τις παλιές, ώστε να δημιουργείται δικαίωμα του υπαλλήλου, που απολύθηκε λόγω κατάργησης της θέσης του να τοποθετηθεί στην ανασυσταθείσα. Η κατάληψη των νέων θέσεων από τους απολυθέντες λόγω κατάργησης των προγενέστερων αποτελεί στην ουσία προαγωγή και απαιτεί περισσότερα	Μειοψήφησαν 3 μέλη: Η επίμαχη διάταξη αντίκειται στο άρθρο 103 παρ. 4 Συντ, διότι οι νέες θέσεις των επιθεωρητών δημοτικής εκπαίδευσης είναι όμοιες προς τις παλιές, από απόψεως αντικειμένου και καθηκόντων. Η κατάληψη των νέων θέσεων από τους απολυθέντες λόγω κατάργησης των προγενέστερων θέσεων δεν αποτελεί προαγωγή, εφόσον οι νέες θέσεις διαφέρουν από τις παλιές μόνο μισθολογικά.

				προσόντα (υπέρ άποψης ΣτΕ).	
9/ 1981. Προεδ ρεύει ο Πρόεδ ρος του ΑΠ	Άρση αμφισβήτησης για την συνταγματικότη α της επιβαλλόμενης με το άρθρο 11 παρ 5 του νδ 4277/1962, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 4 παρ. 3 του νδ 4579/1966 εισφοράς για εξαγορά προϋπηρεσίας όσων υπάρχουν σε συνταξιοδοτικό καθεστώς, καθ' ο μέρος η εισφορά ανατρέχει πέραν του εύλογου χρόνου, ήτοι πέρα του έτους πριν την έναρξη της ισχύος του Ν.Δ 4579/1966.	ΑΠ 1119/1977 και ΑΠ Ολομ.706/19 79 (με τις οποίες κρίθηκε ότι παραβιάζετα ι το Σύνταγμα του 1952) και ΕΣ Ολομ. 3/1972 (η οποία θεωρεί τις επίμαχες διατάξεις σιωπηρώς συνταγματικ ές).	Απαράδεκτη η αίτηση, διότι δεν υπάρχει αντίθεση μεταξύ των αποφάσεων, διότι το ΕΣ δεν διατύπωσε, άμεσα ή έμμεσα κρίση ως προς τη συνταγματικότητα ή μη της επιβολής εισφοράς αναδρομικά και συγκεκριμένα σε χρόνο πέραν του έτους πριν από την έναρξη της ισχύος του Ν.Δ 4579/1966.		Διατυπώθηκε μειοψηφία ως προς το παραδεκτό της αίτησης. Δύο μέλη θεώρησαν ότι υφίσταται αντίθεση μεταξύ των αποφάσεων, καθώς το ΕΣ εφάρμοσε τις προαναφερόμενες διατάξεις και συνεπώς τις θεώρησε σιωπηρώς συνταγματικές.
47/198 2 Προεδ ρεύει ο Πρόεδ ρος του ΣτΕ	Αν οι διατάξεις του άρθρου 19 του Ν.Δ 179/1969 «περί Εθνικής Αντιστάσεως» αντίκεινται στην συνταγματική αρχή της ισότητας.	ΑΠ 1116/1981 (με την οποία κρίθηκε ότι δεν παραβιάζετα ι η συνταγματικ ή αρχή της ισότητας) και ΣτΕ 1463, 1464/1978 (με τις οποίες κρίθηκε ότι παραβιάζετα ι η	Απόρριψη της αίτησης, αφού δεν υφίσταται ταυτότητα της ερμηνευθείσας διάταξης, δεδομένου ότι ο ΑΠ ερμήνευσε την παρ. 1 του άρθρου 19 του ΝΔ 179/1969 "Περί Αντιστάσεως", ενώ το ΣτΕ την παρ. 2 του αυτού άρθρου.		Μειοψηφία 4 μελών ως προς το ζήτημα του παραδεκτού: Υπάρχει αντίθεση μεταξύ των αποφάσεων των δύο ανώτατων δικαστηρίων σχετικά με την ουσιαστική αντισυνταγματικότη τα του άρθρου 19 του Ν.Δ 179/1969, με το οποίο αναγνωρίζονται προνόμια σε ορισμένες μόνο κατηγορίες πολιτών, ακόμη και αν τα δύο ανώτατα δικαστήρια ερμήνευσαν

		συνταγματική αρχή της ισότητας).			διαφορετικές παραγράφους του ίδιου νομοθετήματος.
2/1983 Προεδρεύει ο Αντιπρόεδρος του ΣτΕ	Άρση αμφισβήτησης ως προς το συνταγματικό καθεστώς που πρέπει να διέπει την πράξη προαγωγής Συμβούλου του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε θέση Αντιπροέδρου.	ΣτΕ Ολομ. 2597/1976 και ΑΠ Ολομ. 704/1982.	Απορρίπτει την αίτηση ως απαράδεκτη, διότι δεν υπάρχει αντίθεση μεταξύ των αποφάσεων του ΑΠ και του ΣτΕ. Ειδικότερα, το ΣτΕ θεώρησε ότι εφαρμοστέο είναι το Σύνταγμα του 1975 και εφαρμόζεται το άρθρο 90 παρ. 6 του ισχύοντος Συντάγματος, ενώ ο ΑΠ έκρινε ότι εφαρμοστέο είναι το Σύνταγμα του 1952, το οποίο δεν εμπεριέχει αντίστοιχη διάταξη.		
12/1983 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του	Άρση αμφισβήτησης ως προς την συνταγματικότητα των διατάξεων του άρθρου 5 του Ν. 5958/1933 και όλων των διατάξεων του Β.Δ. 731/1961.	ΣτΕ και ΑΠ	Απαράδεκτη η αίτηση, διότι δεν ζητείται η άρση αμφισβήτησης της ουσιαστικής συνταγματικότητας διατάξεως τυπικού νόμου, αλλά διατάξεων ΒΔ. Στην προκειμένη περίπτωση το ΒΔ		

ΑΠ			περιέχει την ουσιαστική ρύθμιση και ο τυπικός νόμος περιορίζεται απλά στην παροχή της εξουσιοδότησης για την ρύθμιση των θεμάτων δια του ΒΔ.		
4/1984 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΑΠ	Άρση αμφισβήτησης σχετικά με την ουσιαστική συνταγματικότητα των άρθρων 4 παρ. 1 του ν 4448/1964 και 1 παρ. 1 του Ν. 1141/1972	ΕΣ Ολομέλεια και πολιτικά δικαστήρια	Απορρίπτεται η αίτηση ως απαράδεκτη διότι δεν υφίσταται αντίθεση μεταξύ των αποφάσεων, καθώς στηρίζονται σε διαφορετικές διατάξεις νόμων, που ίσχυσαν κατά διαφορετικά χρονικά διαστήματα. Ειδικότερα, το ΕΣ εφάρμοσε τα άρθρα 4 παρ. 1 του ν 4448/1964 και 1 παρ. 1 του Ν. 1141/1972 και τα πολιτικά δικαστήρια εφάρμοσαν το άρθρο 58 παρ.3 του ΑΝ 1854/1951.		
30/1985 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ	Άρση αμφισβήτησης ως προς το εάν οι διατάξεις των άρθρων 8 παρ. 4 εδ. α και 11 παρ. 3 εδ. α του Ν. 1268/1982, κατά το μέρος που προβλέπουν την ισότιμη συμμετοχή των λεκτόρων με τις λοιπές βαθμίδες ΔΕΠ στα εκλεκτορικά σώματα των πρυτανικών αρχών και των προέδρων	ΑΠ 1314/1984, με την οποία κρίθηκε ότι οι διατάξεις του άρθρου 8 παρ. 4 εδ. α του Ν. 1268/1982, που προβλέπουν την ισότιμη συμμετοχή των λεκτόρων στο εκλεκτορικό σώμα των Προέδρων	Το ΑΕΔ έκρινε ότι συντρέχει περίπτωση άρσης αμφισβήτησης μολονότι τα δύο ανώτατα δικαστήρια εφάρμοσαν διαφορετικές διατάξεις του ίδιου νόμου (ο ΑΠ το άρθρο 8 παρ. 4 εδ α, που αφορά τη συμμετοχή των λεκτόρων στο εκλεκτορικό σώμα των Προέδρων Τμημάτων και το ΣτΕ το άρθρο 11 παρ. 3 εδ.α, που αφορά τη	Αντίκειται στην συνταγματική αρχή της ισότητας, παραβιάζει την διακεκριμένη θέση των τριών ανώτερων βαθμίδων ΔΕΠ και προσβάλλει την ακαδημαϊκή ελευθερία, η ισότιμη συμμετοχή των λεκτόρων στα εκλεκτορικά σώματα. Ενόψει των διαφορών στα τυπικά και ουσιαστικά	Μειοψήφησαν πέντε μέλη τα οποία υποστήριξαν την ακόλουθη γνώμη: δεν υφίσταται ουσιώδης διαφοροποίηση των λεκτόρων από τις άλλες τρεις καθηγητικές βαθμίδες, ώστε να δημιουργείται ιδιαίτερη γι' αυτούς σε σχέση προς τις άλλες ανομοιογενής ποιοτικός και λειτουργικός ομάδα, αφού η ισότητα δεν σημαίνει ισοπέδωση, όπως ακριβώς η

<p>Τμημάτων αντίκεινται στην συνταγματική αρχή της ισότητας, παραβιάζουν την διακεκριμένη θέση των τριών ανώτερων βαθμίδων ΔΕΠ και προσβάλλουν την ακαδημαϊκή ελευθερία τους.</p>	<p>Τμημάτων) είναι συνταγματικές και ΣτΕ Ολομ. 2805, 2808, 2811, 2786, 2787 και 2788/1984, με τις οποίες κρίθηκε ότι οι διατάξεις του άρθρου 11 παρ. 3 εδ. α του Ν. 1268/1982, που προβλέπουν την ισότιμη συμμετοχή των λεκτόρων στο εκλεκτορικό σώμα των πρυτανικών αρχών είναι αντισυνταγματικές.</p>	<p>συμμετοχή των λεκτόρων στο εκλεκτορικό σώμα των πρυτανικών αρχών), υπάρχει ταυτότητα ρύθμισης σε ό,τι αφορά στη συμμετοχή του ΔΕΠ στην συγκρότηση των εκλεκτορικών σωμάτων των προέδρων των τμημάτων και των πρυτανικών αρχών.</p>	<p>προσόντα σε συνάρτηση με το κριτήριο της συνολικής αξιολόγησης για την εκλογή ή εξέλιξη σε κάθε βαθμίδα ΔΕΠ είναι προφανές ότι ο νόμος διαφοροποιεί ουσιωδώς τη βαθμίδα των λεκτόρων από τις τρεις άλλες κατηγορίες. Η κατηγορία των λεκτόρων διαμορφώνεται ως εισαγωγική και δοκιμαστική, σε αντιδιαστολή με τις τρεις άλλες κατηγορίες βαθμίδες, διότι η πρώτη ουσιαστικά κρίση με αμιγώς ακαδημαϊκά κριτήρια γίνεται στην εκλογή ή εξέλιξη για την βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή. Συνεπώς, η ισότιμη με τα μέλη των λοιπών τριών βαθμίδων συμμετοχή των λεκτόρων στον ενιαίο φορέα ΔΕΠ καθιστά ανομοιογενή την ομάδα αυτή ως προς τη συμμετοχή της στα εκλεκτορικά σώματα των πρυτανικών</p>	<p>κλιμάκωση των προσόντων δεν αναιρεί την ποιοτική και λειτουργικά ομοιογένεια της ομάδας.</p>
---	---	---	---	---

				<p>αρχών και των προέδρων των τμημάτων (των οποίων τα καθήκοντα συνδέονται με τη διδασκαλία και την έρευνα)</p> <p>Υπέρ της άποψης του ΣτΕ.</p>	
5/1986	<p>Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ</p>	<p>ΑΠ κ ΣτΕ</p> <p>Αιτούντες φυσικά πρόσωπα</p>	<p>Έλλειψη δικαιοδοσίας του ΑΕΔ να αποφανθεί «περί της ουσιαστικής αντισυνταγματικότητας δικαστικών αποφάσεων» κ να κρίνει αυτοτελώς περί της παραβίασης ή μη του Συντάγματος</p>	<p>Απορρίπτει</p>	
1/1987	<p>Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ</p>	<p>ΑΠ κ ΣτΕ</p> <p>Αιτούσα Α.Ε.</p>	<p>Δεν υπήρχε αντίθεση των αποφάσεων ως προς την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα των διατάξεων του άρθρου 1 του Α.Ν.99/1967 (ομαδικές απολύσεις) γιατί το ΣτΕ δεν τις έκρινε ως αντισυνταγματικές. Εξάλλου και ο ΑΠ δέχεται ως συνταγματικές τις διατάξεις αυτές, σιωπηρά μεν ως προς τις διατάξεις</p>	<p>Απορρίπτει</p>	

			που μνημονεύουν οι αποφάσεις του ΣτΕ , ρητά δε ως προς τις διατάξεις του άρθρου 14Σ		
9/1989	Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΑΠ	ΑΠ κ ΣτΕ Αιτών φυσικό πρόσωπο	(δέχεται αντίθεση λόγω της εφαρμογής της διάταξης από το ΣτΕ) Απορρίπτει γιατί δεν υπάρχει οριστική απόφαση του ΑΠ η οποία να δέχεται αντισυνταγματικότητα διατάξεων του π.δ. 152/1985, με το οποίο επεκτείνονται οι διατάξεις του άρθρου 109 του ίδιου π.δ., που αφορούν τις βουλευτικές εκλογές, και στις δημοτικές εκλογές, αφού αυτή δεν μπορούσε να είναι παρά μόνο απόφαση της Ολομέλειάς του (ενώ υπάρχει απόφαση τμήματος), η οποία όμως δεν αντιμετώπισε το θέμα αυτό. ΣΗΜ. από τη διάταξη του άρθρου 3 παρ.3 ν.3810/57, περί του δικαστηρίου του ΑΠ, συνάγεται ότι αρμόδια να αποφανθεί για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα τυπικού νόμου είναι μόνο η ΟΛΑΠ(μειοψ)	Απορρίπτει	Τρία μέλη του δικαστηρίου έχουν όμως τη γνώμη ότι η απόφαση του ποινικού τμήματος του ΑΠ υπάρχει ως απόφαση η οποία αρνείται να εφαρμόσει τη διάταξη του άρθρου 111 του π.δ.152/1985 ως αντισυνταγματική άρα μπορεί να επηρεάζει αποφάσεις του δικαστηρίου της ουσίας, αφού η ΟΛΑΠ τελικά δεν αποφάνθηκε αλλά ούτε υπάρχει τώρα περίπτωση να αποφανθεί για την αντισυνταγματικότητα ή όχι του νόμου αυτού. Επομένως υπάρχουν αντίθετες αποφάσεις δύο Ανώτατων Δικαστηρίων και η αίτηση πρέπει να θεωρηθεί παραδεκτή. Ακόμα, ένα μέλος του δικαστηρίου, έχει τη γνώμη ότι η ΟΛΑΠ, εφόσον δέχεται ότι παραγράφηκε το αξιόποινο του αδικήματος, αναγκαίως θεώρησε ότι είναι συνταγματική η διάταξη του άρθρου 111 του π.δ. 152/1985, η οποία επεκτείνεται την ισχύ των διατάξεων του άρθρου 109 του προεδρικού αυτού διατάγματος και στις

					δημοτικές εκλογές, γιατί διαφορετικά δεν θα υπήρχε αξιόποιο αδίκημα και έτσι δεν θα μπορούσε να γίνει ξανά λόγος για παραγραφή του. Επομένως τόσο η απόφαση της ΟΛΑΠ, όσο και η απόφαση του ΣτΕ, δέχτηκαν ότι η διάταξη του άρθρου 111 του π.δ.152/1985 είναι συνταγματική, ώστε να μην υπάρχει αντίθεση μεταξύ αποφάσεων των Ανώτατων Δικαστηρίων και η κρινόμενη αίτηση να είναι απαράδεκτη για το λόγο αυτό.
6/1992 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ	Το ΣτΕ έκρινε ενόψει φορολογικής διαφοράς ότι το άρθρο 27παρ.1 της σύμβασης που κυρώθηκε με το ν.1211/72, αντίκειται, κατά το μέρος που καθιερώνει τη δυνατότητα υπαγωγής φορολογικών διαφορών σε διαιτησία, στο άρθρο 94παρ.1Σ, το οποίο θεσπίζει τη δικαιοδοσία των τ.δ.δ. επί διοικητικών διαφορών ουσίας, ενώ ο ΑΠ έκρινε, ενόψει διοικητικής διαφοράς ακύρωσης η οποία είχε υπαχθεί σε	ΑΠ κ ΣτΕ Αιτών ο Υπουργός Δικαιοσύνης	Δε συντρέχει η προϋπόθεση της αντίθεσης ανάμεσα στις επίδικες αποφάσεις ώστε να έχει δικαιοδοσία το ΑΕΔ.. Δεν έχουν εκδοθεί αντίθετες αποφάσεις ως προς το δεύτερο αίτημα	Απορρίπτει	Ως προς το πρώτο αίτημα, κατά τη γνώμη 6 μελών υπάρχει αντίθεση ως προς την ουσιαστική συνταγματικότητα συγκεκριμένης διάταξης διότι και τα δύο δικαστήρια, ερμηνεύοντας την ίδια διάταξη της ίδιας σύμβασης, έκριναν ο μιν ΑΠ, κατά την έννοια της απόφασής του, ότι είτε πρόκειται για διοικητική διαφορά ακύρωσης του άρθρου 95παρ.1Σ, είτε πρόκειται «περί διοικητικής διαφοράς της αρμοδιότητας των διοικητικών δικαστηρίων» (δηλαδή του άρθρου 94παρ.1Σ) που αφορά την «αναγνώριση ως μη

	<p>διαιτησία, ότι το ίδιο άρθρο δεν αντίκειται στο άρθρο 95παρ.1Σ, το οποίο θεσπίζει την αρμοδιότητα του ΣτΕ προς ακύρωση των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών για υπέρβαση εξουσίας ή παράβαση νόμου. Περαιτέρω, ο ΑΠ κατέληξε στην κρίση του και διότι θεώρησε ότι η επίμαχη σύμβαση, στην οποία περιέχεται η διαιτητική ρήτρα, έχει συναφθεί βάσει όχι μόνο των διατάξεων του ν.4171/62, όπως δέχτηκε το ΣτΕ, αλλά και των διατάξεων αυξημένης τυπικής ισχύος ν.2687/1953</p>				<p>νομίμου παρανόμου διοικητικής πράξης», επιτρεπτός κατά το Σ έχει υπαχθεί η διαφορά στη συμφωνία περί διαιτησίας, ενώ το ΣτΕ έκρινε ότι απαγορεύεται από το Σ (άρθρο 94παρ.1), στον κοινό νομοθέτη να επιτρέψει την υπαγωγή της διαφοράς σε διαιτησία. Περαιτέρω, η μνεία του ν.2687/1953 στην απόφαση του ΑΠ, δεν ήταν αναγκαία για την κρίση στην οποία κατέληξε.</p>
<p>24/1993 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ</p>	<p>Εάν οι διατάξεις της παρ.4 του άρθρου 4 ν.4171/61 και της παρ.1 άρθρου 27 της από 22.7.1972 σύμβασης που έχει συναφθεί μεταξύ του Δημοσίου και της Α.Ε «Πετρόλα-Ελλάς» και η οποία έχει κυρωθεί με το Ν.Δ. 1211/1972, αντίκεινται στο άρθρο 94παρ.1Σ.</p>	<p>ΣτΕ κ ΑΠ Παραπέμπει ο ΑΠ με την με αριθμό 981/1992 απόφαση</p>		<p>Οι διατάξεις της παρ.4 του άρθρου 4 ν.4171/61 και της παρ.1 άρθρου 27 της από 22.7.1972 σύμβασης που έχει συναφθεί μεταξύ του Δημοσίου και της Α.Ε «Πετρόλα-Ελλάς» και η οποία έχει κυρωθεί με το Ν.Δ. 1211/1972,</p>	<p>Κατά τη γνώμη 5 μελών αντίκεινται οι επίμαχες διατάξεις όχι μόνο στο αρ.94παρ.1Σ, αλλά και στο αρ. 1παρ.2 και 3Σ. Η διάταξη του 94παρ.1 ερμηνευόμενη ενόψει των παρ.2 και 3 αρ.1Σ έχει την έννοια ότι απαγορεύεται στον κοινό νομοθέτη να επιτρέψει την υπαγωγή των διοικητικών</p>

				<p>που προβλέπουν υπαγωγή φορολογικών διαφορών σε διαιτησία, δεν αντίκεινται στο άρθρο 94παρ.1Σ. Συγκεκριμένα, η διάταξη αυτή του Σ, κατά την αληθή της έννοια, δεν απαγορεύει στον κοινό νομοθέτη να επιτρέψει στη Διοίκηση και στον φορολογούμενο να υπαγάγουν, με συμφωνία τους, σε διαιτησία συγκεκριμένη φορολογική διαφορά που θα προέλθει από ορισμένη έννομη σχέση, αφού άλλωστε το Σ (άρθρ.78παρ.4) δεν απαγορεύει στον κοινό νομοθέτη να προβλέψει την εξαίρεση ή την απαλλαγή από την φορολογία.</p> <p><i>(υπέρ άποψης ΑΠ)</i></p>	<p>διαφορών ουσίας σε ιδιωτικά δικαστήρια, όπως είναι τα διαιτητικά όργανα, καθόσον ο έλεγχος της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας έχει ανατεθεί από το Σ αποκλειστικά μόνο στα αρμόδια κρατικά όργανα. Η δημόσια εξουσία χαρακτηρίζει και τις μονομερείς διοικητικές πράξεις και τις διοικητικές συμβάσεις, είναι δε έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας που σύμφωνα με το Σ είναι θεμέλιο του πολιτεύματος και όχι δικαίωμα απαλλοτριωτό. Επί φορολογικών διαφορών, η ιδιαίτερη μέριμνα του συνταγματικού νομοθέτη για τη διασφάλιση της επιβολής και κατανομής των φορολογικών βαρών κατά αυστηρό και αδιάβλητο τρόπο, αποκλείει στον νομοθέτη να αναθέσει την αποφασιστική αρμοδιότητα της ερμηνείας και εφαρμογής των φορολογικών νόμων σε ιδιώτες.</p>
33/199 5	Εάν η διάταξη του άρθρου 96παρ.6 ν.δ. 3026/1954,	ΑΠ κ ΣτΕ Παραπέμπει ο ΑΠ με τη		Αντίκειται στο άρθρο 20Σ και είναι ανίσχυρη η	Κατά τη γνώμη 3 μελών (δύο Καθηγητών και ενός

<p>Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ</p>	<p>όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2παρ.1 Ν.1649/1986, κατά την οποία ο διάδικος που δεν καταθέτει το σχετικό γραμμάτιο προκαταβολής της δικηγορικής αμοιβής, στις περιπτώσεις που απαιτείται, υφίσταται τις συνέπειες της ερημοδικίας που επιβάλλουν οι οικείες δικονομικές διατάξεις, αντίκειται στο άρθρο 20Σ</p>	<p>με αριθμό 1601/1992 απόφαση</p>		<p>διάταξη του άρθρου 96παρ.6 ν.δ. 3026/1954. Συγκεκριμένα, η διάταξη αυτή δεν συνάπτεται με τη λειτουργία των δικαστηρίων, ούτε με την απονομή δικαιοσύνης από αυτά, όρους υπό τους οποίους επιτρέπεται η θέσπιση δικονομικών προϋποθέσεων και δαπανημάτων για το έγκυρο της άσκησης των ενδίκων μέσων και την πρόοδο της δίκης, σύμφωνα με την ερμηνεία του αρ. 20Σ. Άλλωστε το μέτρο αυτό θίγει το ατομικό δικαίωμα του πολίτη προς παροχή δικαστικής προστασίας. (τάσσεται υπέρ της άποψης του ΣτΕ)</p>	<p>Συμβούλου) η υποχρέωση που επιβάλλει η επίμαχη διάταξη δεν αναιρεί, ούτε δυσχεραίνει τα δικαιώματα δικαστικής προστασίας και ακρόασης που απορρέουν από το άρθρο 20Σ, ενώ περαιτέρω ενισχύει την αξιοπρεπή παράσταση του δικηγόρου. Η επίμαχη διάταξη είναι σύμφωνη με το αρ. 20παρ.1Σ., ανεξάρτητα από το ότι η προβλεπόμενη δικονομική κύρωση της ερημοδικίας-σε περίπτωση που αυτή συνεπάγεται την απόρριψη του ενδίκου βοηθήματος- είναι υπερβολικά αυστηρή και συνεπώς οριακής συνταγματικότητας.</p>
<p>45/1997 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ</p>	<p>Άρση αμφισβήτησης ως προς το εάν τα άρθρα 1 και 2 του Ν. 2215/1994 «περί ρύθμισης θεμάτων της απαλλοτριωμένης περιουσίας της έκπτωτης βασιλικής οικογένειας» παραβιάζουν το άρθρο 17 του</p>	<p>ΑΠ Ολομ. 1/1996 (με την οποία κρίθηκε ότι τα άρθρα 1 και 2 του Ν. 2215/1994 παραβιάζουν το άρθρο 17 του Συντ) και ΣτΕ Ολομ. 4575, 4576, 4577 και</p>	<p>(1) Ο κοινός νομοθέτης μπορεί να θεσπίζει δικονομικές προϋποθέσεις για το έγκυρο της άσκησης των ενδίκων μέσων και την πρόοδο της δίκης, για να είναι όμως συνταγματικώς ανεκτά τα θεσπιζόμενα αυτά μέτρα πρέπει να συνάπτονται προς τη λειτουργία των</p>	<p>Πρόβλεψη απαλλοτριώσεως υπέρ του Δημοσίου βασιλικής περιουσίας από το Σύνταγμα του 1968 και νδ 225/73. Διατήρηση του τελευταίου μετά την πτώση της δικτατορίας και την εφαρμογή (επαναφορά σε ισχύ) του Σ/1952. ΝΔ</p>	<p>Μειοψήφησαν 4 μέλη (ο Πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δύο Αεροπαγίτες και ένας καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών), τα οποία υποστήριξαν την εξής γνώμη: από 1.8.1974 καταργήθηκαν, δυνάμει του άρθρου</p>

Συντ	4578/1996 (παραπεμπτικές, με τις οποίες κρίθηκε ότι τα προαναφερόμενα άρθρα δεν παραβιάζουν το άρθρο 17 του Συντ).	δικαστηρίων και την απονομή από αυτά της δικαιοσύνης και να μην υπερβαίνουν τα όρια πέρα από τα οποία ισοδυναμούν με κατάλυση, άμεση ή έμμεση, του ατομικού δικαιώματος που προστατεύεται από το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος. Ο τέως βασιλιάς Κωνσταντίνος έχει δικαίωμα να απευθύνεται στο δικαστήριο με το κύριο όνομά του, αφού στερείται επωνύμου, αρκεί να προκύπτει, κάθε φορά, από το περιεχόμενο του δικογράφου, η ταυτότητά του. (2) Το ΑΕΔ έχει δικαιοδοσία να αποφανθεί επί του ζητήματος που παραπέμφθηκε, ήτοι της συνταγματικότητας των άρθρων 1 και 2 του ν. 2215/1994, ακόμη και αν οι διατάξεις αυτές συνιστούν ατομικό νόμο, εφόσον, πάντως, το Σύνταγμα αρκείται, προκειμένου να ιδρύσει τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, στο νομικό γεγονός ότι τα ανώτατα δικαστήρια διαφώνησαν σε σχέση με την έννοια διατάξεων που περιέχονται σε νομική πράξη που έχει τη μορφή	72/74 : ανάθεση σε ειδική Επιτροπή του Δημοσίου της διοίκησης της βασιλικής περιουσίας μέχρι τον οριστικό καθορισμό του πολιτεύματος. Βασιλική περιουσία και μορφή του πολιτεύματος είχαν αρρήκτως συνδεθεί. Επομένως, όταν με το δημοψήφισμα ορίστηκε ως μορφή του πολιτεύματος η Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική ή Δημοκρατία, επιλύθηκε οριστικά και το ζήτημα της βασιλικής περιουσίας. Ν. 2086/92 κύρωση συμβολαίου που προϋπέθετε την αποκλειστική κυριότητα νομή και κατοχή του τέως βασιλιά στο ακίνητο του Τατοΐου ήταν αντισυνταγματικός και συνεπώς ο Ν. 2215/94, που καταργεί αναδρομικά τον προαναφερόμενο Ν. 2086/92 είναι συνταγματικός (υπέρ της άποψης του ΣτΕ).	15 της Συντακτικής Πράξεως της 1.8.1974, όπως επαναδιατυπώθηκε ακριβώς με το άρθρο 10 της Συντακτικής Πράξεως της 5.8.1974, (1) το άρθρο 134 παρ. 3 του "συνταγματικού κειμένου" 1968/1973, που προέβλεπε την κατά παρέκκλιση από το άρθρο 21 του Συντάγματος απαλλοτρίωση της ακίνητης και κινητής περιουσίας του έκπτωτου βασιλιά και μελών της οικογένειας που βασίλευσε στην Ελλάδα, καθώς και (2) το ν.δ. 225/1973, που εκδόθηκε βάσει της πιο πάνω διατάξεως και αντέβαινε στο επαναφερθέν σε ισχύ Σύνταγμα του 1952. Αντέβαινε δε το πιο πάνω νομοθ. διάταγμα στο Σύνταγμα του 1952, γιατί το τελευταίο τούτο αναγνώριζε αποκλειστικός και μόνο το θεσμό της αναγκαστικής απαλλοτριώσεως ως συνταγματικός επιτρεπτός τρόπος αναγκαστικής αφαιρέσεως ιδιοκτησίας, υπό τους τασσόμενους όρους και προϋποθέσεις, η δε αναγκαστική αφαίρεση της περιουσίας του τέως βασιλιά και μελών της τέως βασιλικής οικογένειας, που προβλέφθηκε από το άρθρο 134 παρ. 3 του "συνταγματικού κειμένου"
------	--	--	---	---

			<p>τυπικού νόμου, όπως εν προκειμένω.</p>	<p>1968/1973 και το ν.δ. 225/1973, δεν ανταποκρινόταν, παρά τον χαρακτηρισμό της ως απαλλοτριώσεως, στον περιγραφόμενο από το Σύνταγμα θεσμό της αναγκαστικής απαλλοτριώσεως, αλλά συνιστούσε στην πραγματικότητα ανεπίτρεπτη κατά το Σύνταγμα γενική δήμευση, που επιβλήθηκε με ειδικό νόμο εις βάρος των οριζόμενων προσώπων. Τούτο δε γιατί 1) αντικείμενο αυτής της αναγκαστικής αφαιρέσεως δεν ήταν συγκεκριμένο αντικείμενο της ιδιοκτησίας, αλλά το σύνολο της ακίνητης περιουσίας των πληττόμενων προσώπων, 2) αυτή η αναγκαστική αφαίρεση του συνόλου της ακίνητης περιουσίας των οριζόμενων προσώπων αποτελούσε, κατά το γράμμα και το πνεύμα των πιο πάνω διατάξεων, αυτοσκοπό και δε συνιστούσε απαραίτητο μέσο προς εξυπηρέτηση συγκεκριμένως οριζόμενου νόμιμου σκοπού δημόσιας ωφέλειας και, 3) με τις πιο πάνω διατάξεις ορίσθηκε ότι τα έννομα αποτελέσματα αυτής της αναγκαστικής αφαιρέσεως επέρχονται "αυτοδικαίως, άνευ ετέρας</p>
--	--	--	---	---

					<p> διατυπώσεως", χωρίς να προηγηθεί δικαστικός καθορισμός και καταβολή πλήρους αποζημιώσεως. Η κατά τ' άνω κατάργηση του ν.δ. 225/1973 είχε, κατά τη μόνη λογική έννοια της καταστατικής συντακτικής πράξεως της 1.8.1974, αναδρομική ισχύ και αποκατέστησε τα πράγματα στην πρότερα κατάσταση με ανατροπή της κηρυχθείσας μ' αυτό και κατά τις διατάξεις του, χωρίς τη συνδρομή των όρων του άρθρου 17 του Συντάγματος του 1952, πραγματοποιηθείσας απαλλοτριώσεως, έτσι ώστε για το αποτέλεσμα αυτό να μην απαιτείται οιαδήποτε άλλη νομοθετικού περιεχομένου ρύθμιση και δη τοιαύτη περί επανόδου της κυριότητας της απαλλοτριωθείσας περιουσίας στους ιδιοκτήτες της. Επιπλέον, ο καθηγητής υποστήριξε επιπλέον ότι πράξεις με τις οποίες απαλλοτριώνεται περιουσία χωρίς καταβολή ή θέσπιση υποχρέωσης αποζημίωσης είναι άκυρες ως αντίθετες προς την διεθνή δημόσια τάξη και τις γενικές αρχές του δημόσιου διεθνούς </p>
--	--	--	--	--	--

					δικαίου.
5/1999 Προεδ ρεύει ο Πρόεδ ρος του ΑΠ	Εάν η διάταξη του αρ.26 ν.1543/1985 αντίκειται στο άρθρο 95 Σ	ΣτΕ κ ΕλΣ Παραπέμπει το ΣτΕ με τις με αριθμούς 3813-7/1997 αποφάσεις	(το ΕλΣ δέχτηκε εμμέσως πλην σαφώς τη συνταγματικότητα της διάταξης εφαρμόζοντάς την)	Η διάταξη του αρ.26 ν.1543/1985 αντίκειται στο άρθρο 95 Σ και είναι ανίσχυρη μόνο καθ' ο μέρος υπάγει στη δικαιοδοσία του ΕλΣ την επίλυση των αμφισβητήσεων, οι οποίες γεννώνται από αποφάσεις της Επιτροπής Αποκατάστασης Διωχθέντων Υπαλλήλων και Στρατιωτικών, που αφορούν την αποκατάσταση υπαλλήλων ν.π.ι.δ. δικαιουμένων συντάξεως από οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης. Είναι συνταγματική όμως, κατά το μέρος που αφορά την επίλυση αμφισβητήσεων σχετικών με την αποκατάσταση υπαλλήλων, οι πράξεις κανονισμού σύνταξης των οποίων υπόκεινται στο δικαστικό έλεγχο του ΕλΣ, κατ' άρθρο 98παρ.1περ.ε' Σ και σχετικής νομοθεσίας, διότι στην περίπτωση των	Κατά τη γνώμη 6 μελών (5 Συμβούλων και ενός Καθηγητή) είναι καθ' ολοκληρία αντισυνταγματική η διάταξη διότι οι αποφάσεις της εν λόγω επιτροπής δεν έχουν συνταξιοδοτικό περιεχόμενο, αλλά προβαίνουν μόνο στη διαπίστωση της συνδρομής των προϋποθέσεων για την αποκατάσταση των αναφερομένων στο ν.1543/1985 υπαλλήλων, η οποία όμως έχει συνέπειες όχι μόνο ως προς τη συνταξιοδότηση αυτών, αλλά και ως προς όλη την υπηρεσιακή τους κατάσταση. Άλλωστε για τον κανονισμό ή την αύξηση της σύνταξης των «αποκαθισταμένων υπαλλήλων», πρέπει κατά την έννοια των διατάξεων του ανωτέρω νόμου, να εκδοθεί, μετά την απόφαση της επιτροπής αποκατάστασης, που αναγνωρίζει το προς αποκατάσταση δικαίωμα, άλλη πράξη του αρμοδίου για τη συνταξιοδότηση των υπαλλήλων αυτών οργάνου, η οποία προκειμένου περί των εν λόγω

				υπαλλήλων αυτών δικαιολογείται κατ' αρχήν, ως εκ του προέχοντος συνταξιοδοτικού χαρακτήρα της αποκατάστασης, η ανάθεση της σχετικής με αυτήν δικαιοδοτικής αρμοδιότητας στο ΕλΣ, εφόσον τούτο είναι αρμόδιο να επιλύει και τις διαφορές που αφορούν την απονομή σύνταξης στους εν λόγω υπαλλήλους (δεν δέχεται κάποια άποψη, υιοθετεί δική του κρίση)	υπαλλήλων, υπόκειται στον έλεγχο του ΕλΣ.
6/1999	Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΑΠ	ΣτΕ κ ΑΠ Παραπέμπει η ολομέλεια του ΣτΕ	Κήρυξη της δίκης καταργημένης	Το ίδιο ζήτημα έχει κριθεί με την 2/1999 απόφαση του ΑΕΔ	
7/1999	Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΑΠ	ΣτΕ, ΔΕφ, ΑΠ κ ΕλΣ Αιτών φυσικό πρόσωπο	Τρεις εκ των αποφάσεων που επικαλείται ο αιτών είναι εντελώς άσχετες με το επίμαχο ζήτημα. Επίσης τρεις εκ των αποφάσεων δεν είναι τελειωτικές αλλά παραπέμπουν τις υποθέσεις στην		Κατά τη γνώμη του Προέδρου, η δικαιοδοσία του ΑΕΔ από το Σύνταγμα και το νόμο προβλέφθηκε για να επιλύονται οι ουσιαστικές ερμηνευτικές αντιθέσεις. Επομένως, η «αμφισβήτηση...για την έννοια

			<p>ολομέλεια των οικείων δικαστηρίων. Απαράδεκτη περαιτέρω, η επίκληση της απόφασης του ΔΕφ, καθώς δεν είναι ανώτατο δικαστήριο. Με τρεις από τις αποφάσεις του ΣτΕ ερμηνεύθηκαν διαφορετικές διατάξεις από αυτές που ερμήνευσε το ΕλΣ. Εξάλλου μία απόφαση του ΣτΕ ερμήνευσε την επίμαχη διάταξη του άρθρου 12 ΚΠΣΣ σε συνδυασμό με άλλη διάταξη του ΥΚ από αυτήν σε συνδυασμό με την οποία ερμήνευσε το ίδιο άρθρο 12 το ΕλΣ.(μειοψ.)</p>		<p>διατάξεων τυπικού νόμου» δεν προϋποθέτει την αριθμητική αλλά τη νοηματική ταυτότητα των διατάξεων που ερμηνεύθηκαν, δηλαδή ταυτότητα νομικού ζητήματος. Δεν αποκλείεται δε η ταυτότητα αυτή από μόνο το γεγονός ότι το έτερο των δικαστηρίων πρόβη στην επίμαχη ερμηνεία σε συνδυασμό και προς άλλες διατάξεις, αρκεί από το συνδυασμό αυτό να μη μεταβάλλεται το νομικό ζήτημα ή οι συνθήκες υπό τις οποίες αυτό αντιμετωπίστηκε. Επομένως, για την κρίση αν συντρέχει στην ένδικη περίπτωση «αμφισβήτηση» πρέπει, ανεξαρτήτως της αριθμητικής ταυτότητας της διάταξης και του συνδυασμού με άλλη, να εξετάζεται αν το νομικό ζήτημα που αντιμετωπίστηκε από τις εκατέρωθεν αποφάσεις είναι ταυτόσημο ή όχι</p>
29/1999	Προεδρεύει ο Πρόεδρος	ΣτΕ κ ΑΠ Αιτών φυσικό πρόσωπο	Επιδιώκεται η άρση αμφισβήτησης ως προς τη συμφωνία της διάταξης του άρθρου 8 παρ.8 ν.1386/1983 προς κοινοτική οδηγία,		

του ΣτΕ			δηλαδή αντικειμένου που δεν εμπίπτει στη δικαιοδοσία του ΑΕΔ. Αρμόδιο για την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου είναι το ΔΕΕ. Η αναγνώριση παράλληλης αρμοδιότητας στο ΑΕΔ, το οποίο για να την ασκήσει θα έπρεπε να υποβάλλει προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ, όχι μόνο δε θα εξυπηρετούσε κανένα πραγματικό σκοπό, αλλά θα ήταν και αντίθετη προς την κοινοτική υποχρέωση των ανωτάτων εθνικών δικαστηρίων να παραπέμπουν απευθείας στο ΔΕΕ το ερμηνευτικό ζήτημα χωρίς την παρεμβολή άλλης συνταγματικής διαδικασίας.		
2/1999 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ	Εάν η διάταξη του άρθρου 75 παρ.2 ν.δ.356/74 (ΚΕΔΕ), κατά το μέρος που τάσσει στον οφειλέτη, στον οποίο δεν έχει κοινοποιηθεί εγκύτως το πρόγραμμα του πλειστηριασμού και ο οποίος αγνοεί τη	ΣτΕ κ ΑΠ Παραπέμπει η Ολ ΣτΕ με την με αριθμό 3845/1997 απόφαση		Η διάταξη του άρθρου 75 παρ.2 ν.δ.356/74 αντίκειται στο 20παρ.1 Σ και είναι ανίσχυρη. Συγκεκριμένα, έτσι όπως έχει η ανωτέρω διάταξη, γνώση του οφειλέτη τούτου για το γεγονός του	Κατά τη γνώμη 4 μελών (Πρόεδρος ΑΠ και 3 Αεροπαγίτες) η διάταξη δεν αντίκειται στο αρ. 20παρ.1Σ. Η τρίμηνη προθεσμία προβλέπεται για την εντός τακτού χρονικού διαστήματος άρση κάθε αβεβαιότητας

	<p>διενέργειά του, τρίμηνη προθεσμία ανακοπής, αντίκειται στο 20παρ.1 Σ</p>			<p>πλειστηριασμού όχι μόνο δε διαπιστώνεται, αλλά ούτε καν συνάγεται, δεδομένου ότι ο ΚΕΔΕ , μη συνδέοντας το χρόνο διενέργειας του πλειστηριασμού προς τη γνώση του οφειλέτη (ούτε καν προς την από μέρους του γνώση της ύπαρξης της οφειλής του ή της κατάσχεσης του ακινήτου του) και τάσσοντας με την κρίσιμη διάταξη συντομότατη προθεσμία προσβολής του πλειστηριασμού, δεν παρέχει τη βάση συναγωγής τεκμηρίου γνώσης του πλειστηριασμού. Η διάταξη αυτή καταλήγει να θίγει τον πυρήνα του δικαιώματος του άρθρου 20παρ.1 Σ. (υπέρ άποψης ΣτΕ)</p>	<p>ως προς το κύρος των πλειστηριασμών, ώστε να ενισχύεται η αξιοπιστία της ενεργούμενης από τα δημόσια όργανα εκτελεστικής διαδικασίας, να ενθαρρύνεται η συμμετοχή σ' αυτήν πλειοδοτών και να επιτυγχάνεται έτσι μεγαλύτερο εκπλειστηρίασμα. Καθεαυτή η ως άνω προθεσμία δεν είναι ανεπαρκής, ούτε η αφετερία της θα μπορούσε σε περίπτωση παράλειψης επίδοσης ή άκυρης επίδοσης του προγράμματος να είναι άλλη από τη διενέργεια του πλειστηριασμού. Η παράλειψη έγκυρης κοινοποίησης του προγράμματος δε σημαίνει άγνοια από τον οφειλέτη της οφειλής του, ούτε της εις βάρος του επίστευσης αναγκαστικής εκτέλεσης. Εξάλλου αν η επίμαχη διάταξη κρινόταν αντισυνταγματική, η ανακοπή θα παρέμενε στην περίπτωση αυτή απρόθεσμη εκδοχή που θα υπονόμεινε την ασφάλεια των συναλλαγών και θα είχε όλες τις αρνητικές συνέπειες που</p>
--	---	--	--	---	--

					προαναφέρθηκαν.
3/2001	Εάν η παρ. 6 άρθρου 11 ν. 1505/1984 αντίκειται στα άρθρα 4παρ.1 και 21παρ.1 Σ	ΕΛΣ κ ΣτΕ	Παραπέμπει η Ολ ΣτΕ με την με αριθμό 2944/2000 απόφαση	Η παρ. 6 άρθρου 11 ν. 1505/1984 αντίκειται στα άρθρα 4παρ.1 και 21παρ.1 Σ και είναι ανίσχυρη, έχει δε ως εκ τούτου, άμεση εφαρμογή εν προκειμένω ο γενικός κανόνας της παρ.1 αρ.11 του ίδιου νόμου, κατά τον οποίο οι έγγαμοι υπάλληλοι λαμβάνουν αδιακρίτως ολόκληρο το οικογενειακό επίδομα. Συγκεκριμένα, η καθιέρωση διακρίσεων μεταξύ υπαλλήλων που βρίσκονται στην ίδια οικογενειακή κατάσταση, βάσει ειδικών προϋποθέσεων που δεν συνδέονται με την παρεχόμενη από αυτούς εργασία, αλλά είτε με την παροχή ή όχι εργασίας του συζύγου του υπαλλήλου, είτε με το καθεστώς εργασίας του τελευταίου αυτού στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, όπως είναι η στέρηση με τη	Κατά τη γνώμη τεσσάρων μελών (Προέδρου ΕΛΣ, 2 Αεροπαγιτών και 1 Καθηγήτριας)ο νόμος παρέχει το επίδομα αυτό όχι ως προσαύξηση μισθού, αλλά ως γνήσιο οικογενειακό επίδομα. Για το λόγο αυτό το εν λόγω επίδομα χορηγείται άπαξ ανά οικογένεια.

				<p>διάταξη αυτή της απόληψης στο ακέραιο του οικογενειακού επιδόματος από υπάλληλο του δημοσίου ή των ν.π της διάταξης αυτής με κριτήριο το τυχαίο γεγονός ότι ο υπάλληλος αυτός έχει σύζυγο υπάλληλο του δημοσίου ή των ν.π της διάταξης αυτής, ενώ αντίθετα συνάδελφοί τους που οι σύζυγοί τους δεν εργάζονται ή εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα πλην των ιδιωτικών ν.π της διάταξης το αρ.11παρ.6 ν.1505/1984, το δικαιούνται στο ακέραιο, είναι αντίθετη με τη συνταγματική αρχή της ισότητας.</p> <p>Περαιτέρω οι διατάξεις αυτές αντιστρατεύονται και τους στόχους του άρθρου 21παρ.1Σ, το οποίο αντιλαμβάνεται ως ισότιμη τη συμμετοχή των εργαζομένων συζύγων στη δημιουργία οικογένειας.(υπέ</p>	
--	--	--	--	--	--

				ρ ΣτΕ)	
9/2003		ΣτΕ κ ΟΛΑΠ (ποιν.)	Δεν υφίσταται αντίθεση μεταξύ των αποφάσεων, αφού με αυτές αντιμετωπίστηκαν και κρίθηκαν διαφορετικά ζητήματα, τόσο νομικά όσο και πραγματικά. Υπό την εκδοχή ότι ο αιτών επιδιώκει την κρίση του ΑΕΔ ως προς τη συνταγματικότητα διάταξης νόμου, το αίτημα αυτό προβάλλεται απαραδέκτως γιατί δεν εμπίπτει στη δικαιοδοσία του.		
Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ		Αιτών φυσικό πρόσωπο			
27/2004	Εάν οι διατάξεις των άρθρων 85παρ.1 ΚΕΔΕ και 5παρ.1 και 2 Κ.Δ. της 26.6/10.7/1944 με τις οποίες επιβάλλεται η κοινοποίηση των δικογράφων, εκτός από το διευθυντή της αρμόδιας Δ.Ο.Υ., και στον Υπουργό Οικονομικών, αντίκεινται στο άρθρο 20παρ.1Σ	ΣτΕ κ ΑΠ		Οι διατάξεις των άρθρων 85παρ.1 ΚΕΔΕ και 5παρ.1 και 2 Κ.Δ. της 26.6/10.7/1944 αποβλέπουν στην πραγμάτωση δημόσιου σκοπού που συνδέεται με την εύρυθμη απονομή της δικαιοσύνης και, έστω και αν τάσσουν τη διαδικαστική αυτή πράξη επί ποινή απαραδέκτου, δεν αντίκεινται στο άρθρο 20παρ.1Σ, αφού, το μέτρο αυτό, δεν είναι, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας,	Κατά τη γνώμη 5 μελών (Προέδρου, 2 Συμβούλων και 2 Καθηγητών) η κοινοποίηση που επιβάλλουν επί ποινή απαραδέκτου οι ως άνω διατάξεις συνιστά υπέρμετρη επιβάρυνση, δυσανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό της υπεράσπισης των συμφερόντων του Δημοσίου και αντίκειται στο 20παρ.1 Σ
Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ		Παραπέμπει η ΟλΣτΕ 991/2004			

				τόσο επαχθές ώστε να θεωρηθεί ότι άγει σε κατάλυση άμεση ή έμμεση του ατομικού δικαιώματος που προστατεύει η ως άνω συνταγματική διάταξη. (υπέρ άποψης ΑΠ)	
14/2005	Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΑΠ	ΣτΕ κ ΑΠ Αιτών φυσικό πρόσωπο	Όχι ως προς το ζήτημα της συνταγματικότητας. Τα δικαστήρια δεν αποφάνθηκαν για τη συνταγματικότητα των διατάξεων των παρ. 10 και 11 αρ. 131 ν.419/1976		
9/2006	Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ	άρση της αμφισβητήσεως για τη συνταγματικότητα και την έννοια των διατάξεων του Ν. 1608/1950 και του άρθρου 263α του Ποινικού Κώδικα, όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4 παρ. 4 του Ν. 1738/1987.	η κρινόμενη αίτηση δεν εμπίπτει στη δικαιοδοσία του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου, διότι η προβαλλόμενη από τον αιτούντα αντίθεση δημιουργείται από αποφάσεις ενός μόνο από τα ανώτατα δικαστήρια. Επομένως, πρέπει η αίτηση να απορριφθεί, ως απαράδεκτη.		

2/2007 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ	άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα 1) της νομολογίας της Α.Π. 450/06 και 2) της νομολογίας που δεν επιτρέπεται β' αίτηση αναίρεσης εις Α.Π. (εφ' όσον η α' αναίρεσις κρίθηκε απαράδεκτη με αντισυνταγματική νομολογία		Απαράδεκτη η αίτηση, διότι δεν εμπίπτει στη δικαιοδοσία του ΑΕΔ, αφού με την αίτηση αυτή γίνεται επίκληση όχι αντιθέτων αποφάσεων μεταξύ δύο ανώτατων δικαστηρίων, αλλ' απόφασης ή νομολογίας ενός μόνο από τα δικαστήρια αυτά, δηλαδή τόσο της με αριθμό 450/2006 απόφασης του Αρείου Πάγου όσο και γενικότερα της νομολογίας του Αρείου Πάγου.		
3/2007 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ Όμοιες και οι ΑΕΔ 4 και 5/2007	Άρση αμφισβήτησης σχετικά με το εάν η διάταξη του άρθρου 57 παρ. 3 του Ν. 2084/92, κατά το μέρος που θεσπίζει περιορισμό του ανωτάτου ορίου του εφάπαξ βοηθήματος που χορηγείται στους ασφαλισμένους του Ταμείου Προνοίας Προσωπικού Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος, αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 και στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος.	ΣτΕ Ολομ. 1283/06 (παραπεμπτική, με την οποία κρίθηκε ότι η επίμαχη διάταξη δεν αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 και στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος) και ΑΠ 17/2005, με την οποία κρίθηκε ότι η επίμαχη διάταξη τόσο στο άρθρο 4 παρ.1 όσο		Το ΑΕΔ έκρινε ότι είναι συνταγματικός επιτρεπτή η εισαγωγή με νόμο ανωτάτου ορίου στο παρεχόμενο από τον φορέα εφάπαξ βοήθημα, υπό την προϋπόθεση, όμως, ότι αυτό δεν έχει αμιγώς ανταποδοτικό χαρακτήρα. Αμιγώς ανταποδοτικό χαρακτήρα έχει το εφ' άπαξ βοήθημα, το οποίο καταβάλλεται από ασφαλιστικό κεφάλαιο, που	Μειοψήφησαν 5 μέλη και συγκεκριμένα ο Πρόεδρος του ΣτΕ, ο οποίος προεδρεύει στο ΑΕΔ και οι τέσσερις Σύμβουλοι της Επικρατείας, οι οποίοι υποστήριζαν την εξής γνώμη: αμιγώς ανταποδοτικό χαρακτήρα έχει το βοήθημα που καταβάλλεται από ασφαλιστικό κεφάλαιο, το οποίο σχηματίζεται αποκλειστικά ή κατά κύριο λόγο από κρατήσεις επί των αποδοχών των

		και στο άρθρο 22 παρ. 5 Συντ.		<p>σχηματίζεται αποκλειστικά ή κατά κύριο λόγο από εισφορές, είτε μόνο των ασφαλισμένων, είτε και του εργοδότη που απασχολεί αυτούς, ανεξαρτήτως μάλιστα του ύψους των εισφορών του εργοδότη. Τούτο δε διότι και οι εισφορές του εργοδότη καταβάλλονται με αφορμή τη σχέση εργασίας, που συνδέει αυτόν με τους ασφαλισμένους, αφού οι ασφαλιστικές εισφορές του εργοδότη αποτελούν τμήμα του μισθού και υπολογίζονται επί των αποδοχών των εργαζομένων, όπως και οι ασφαλιστικές εισφορές που καταβάλλουν αυτοί. Στην περίπτωση δε αυτή η επιβολή νομοθετικά ανωτάτου ορίου στην παροχή εφάπαξ βοηθήματος παραβιάζει την, κατ' άρθρον 4 παρ. 1 του Συντάγματος, αρχή της ισότητας, αφού ενέχει αδικαιολόγητα δυσμενή διάκριση σε βάρος των υπαλλήλων, οι οποίοι, ως εκ του</p>	<p>ασφαλισμένων, χωρίς δηλαδή ουσιώδη συμβολή στο σχηματισμό του και άλλων πόρων, όπως είναι οι εργοδοτικές εισφορές, κοινωνικοί πόροι ή επιβαρύνσεις τρίτων. Αν στο σχηματισμό του ασφαλιστικού κεφαλαίου συμβάλλει εργοδότης με την καταβολή εισφοράς, ο ανταποδοτικός χαρακτήρας του καταβαλλομένου βοηθήματος αίρεται αν η εισφορά αυτή του εργοδότη, ενόψει του ύψους της, είναι ουσιώδης για τον σχηματισμό του εν λόγω κεφαλαίου. Ειδικότερα, αν μεν η εισφορά του εργοδότη είναι διπλάσια της εισφοράς των εργαζομένων, οπωσδήποτε αίρεται η ανταποδοτικότητα (πρβλ. Α.Ε.Δ. 9/1980), δεν αποκλείεται όμως η άρση της ανταποδοτικότητας, όταν η συμβολή της εργοδοτικής εισφοράς, σε σχέση με την εισφορά των ασφαλισμένων, είναι μεν αναλογικά μικρότερη, αλλά, πάντως, ουσιώδης για τον σχηματισμό του ασφαλιστικού κεφαλαίου. Στην</p>
--	--	-------------------------------------	--	--	--

				<p>μακρού χρόνου υπηρεσίας τους και των υψηλών αποδοχών τους, υποβλήθηκαν σε μεγαλύτερες κρατήσεις και, παρά ταύτα, θα λάβουν το ίδιο εφάπαξ βοήθημα με τους συναδέλφους τους, οι οποίοι, ως εκ του μικρού χρόνου υπηρεσίας τους και των χαμηλών αποδοχών τους, υποβλήθηκαν σε μικρότερες κρατήσεις, παρά τον από την ως άνω διάταξη του άρθρου 4 παρ. 1 του Συντάγματος θεσπιζόμενο κανόνα ότι το μέγεθος του εφάπαξ βοηθήματος, υπολογιζόμενο με βάση το χρόνο υπηρεσίας και τις αποδοχές του εργαζομένου, είναι ανάλογο προς τις εισφορές που καταβλήθηκαν από αυτόν.</p> <p>Στην προκειμένη περίπτωση το παρεχόμενο εφάπαξ βοήθημα έχει αμιγώς ανταποδοτικό χαρακτήρα, αφού το ασφαλιστικό Κεφάλαιο του Κλάδου Πρόνοιας του ανωτέρω Ταμείου σχηματιζόταν καθόλο το χρόνο ασφαλίσεως του ασφαλισμένου</p>	<p>περίπτωση δε που είναι ουσιώδης η συμβολή της εργοδοτικής εισφοράς στο σχηματισμό του ασφαλιστικού κεφαλαίου, περιορισμοί, ως προς το ανώτατο ύψος του χορηγουμένου από το εν λόγω κεφάλαιο εφάπαξ βοηθήματος, δεν συνεπάγονται συνταγματικώς ανεπίτρεπτη παρέκκλιση από τον κανόνα ότι το ύψος του εφάπαξ βοηθήματος, υπολογιζόμενο επί τη βάση του χρόνου υπηρεσίας και των αποδοχών του ασφαλισμένου, πρέπει να είναι ανάλογο προς τις εισφορές που αυτός έχει καταβάλει (πρβλ. Α.Ε.Δ. 9/1980). Εξάλλου, κατά την ίδια γνώμη, για να κριθεί αν συγκεκριμένο εφάπαξ βοήθημα έχει ή όχι αμιγώς ανταποδοτικό χαρακτήρα, λαμβάνεται υπόψη ο τρόπος σχηματισμού του ασφαλιστικού κεφαλαίου, από το οποίο τούτο χορηγείται, καθ' όλο το χρονικό διάστημα ασφαλίσεως εκάστου ασφαλισμένου, όχι δε μόνον τα ισχύοντα, ως προς τον σχηματισμό του, κατά τον χρόνο εξόδου του ασφαλισμένου από την ενεργό</p>
--	--	--	--	--	---

				<p>μόνο από ασφαλιστικές εισφορές και όχι από άλλους πόρους και, ειδικότερα, σχηματιζόταν αρχικώς μεν από ισόποσες ασφαλιστικές εισφορές των ασφαλισμένων και της εργοδότης Τράπεζας, οι οποίες υπολογίζονταν επί των αυτών αποδοχών των ασφαλισμένων, από δε 1.1. 1993 και έως την έξοδο του ασφαλισμένου από την ενεργό ασφάλιση και πάλι από εισφορές τόσο των ασφαλισμένων, όσο και της εργοδότης Τράπεζας με τη διαφορά ότι οι εισφορές της εργοδότης Τράπεζας έβαιναν συνεχώς μειούμενες.</p> <p>Συνεπώς, οι διατάξεις του άρθρου 57 παρ. 3 του Ν. 2084/1992 αντίκεινται στα άρθρα 4 παρ. 1 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος (υπέρ της άποψης του ΑΠ).</p> <p><u>ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ</u></p> <p><u>Η:</u></p> <p>Με την απόφαση αυτή το ΑΕΔ δεν μετέβαλε την ερμηνευτική του προσέγγιση, όσον αφορά τη συνταγματικότητα α νόμου, που</p>	<p>ασφάλιση. Τούτο δε διότι και το εφάπαξ βοήθημα υπολογίζεται βάσει του συνολικού χρόνου ασφαλίσεως του ασφαλισμένου, καταβάλλεται δε από το ασφαλιστικό κεφάλαιο, το οποίο έχει σχηματισθεί από την επί σειρά ετών συγκέντρωση πόρων.</p>
--	--	--	--	--	---

				εισάγει ανώτατο όριο εφάπαξ βοηθήματος όταν αυτό δεν έχει αμιγώς ανταποδοτικό χαρακτήρα, απλώς ερμήνευσε διαφορετικά την έννοια της ανταποδοτικότητας.	
8/2007 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ	Άρση αμφισβήτησης ως προς το εάν η διάταξη του πρώτου εδαφίου της παρ. 2 του άρθρου 69 του Ν 2121/1993, με την οποία παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση για τον καθορισμό του ακριβούς ύψους του φορολογικού συντελεστή αντίκειται στο άρθρο 78 παρ. 4 Συντ.	ΣτΕ 949/2000, με την οποία κρίθηκε ότι η επίμαχη διάταξη δεν αντίκειται στο άρθρο 78 παρ. 4 Συντ. και ΑΠ Ολομ. 22/2006, με την οποία κρίθηκε ότι η επίμαχη διάταξη αντίκειται στο άρθρο 78 παρ. 4 Συντ. Ο αιτών είναι νομικό πρόσωπο		Το ΑΕΔ απεφάνθη ότι από τη ρητή και αδιάσπικτη διατύπωση της παρ. 4 του άρθρου 78 του Συντάγματος συνάγεται ότι αποκλείεται η νομοθετική εξουσιοδότηση για τον καθορισμό του φορολογικού συντελεστή, η απαγόρευση δε αυτή δεν κάμπτεται ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία ο κοινός νομοθέτης θεσπίζει όρια, εντός των οποίων παρέχεται στη Διοίκηση η εξουσία να προσδιορίσει με κανονιστική πράξη το ακριβές ύψος του φορολογικού συντελεστή. Συνεπώς, η διάταξη του πρώτου εδαφίου της παρ. 2 του άρθρου 69 του Ν 2121/1993, όπως	Μειοψήφησαν 2 μέλη (ένας Σύμβουλος της Επικρατείας και ένας καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης): κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 78 του Συντάγματος, δεν αποκλείεται η παροχή νομοθετικής εξουσιοδότησης για τον καθορισμό του φορολογικού συντελεστή, μέσα όμως στα καθοριζόμενα από τον τυπικό νόμο αιταιείται επί πλέον, στην περίπτωση αυτή, να θεσπίζονται με τον εξουσιοδοτικό νόμο και κριτήρια επιλογής του ακριβούς ύψους του φορολογικού συντελεστή που θα προσδιορίσει ο κοινός νομοθέτης. Τούτο δε διότι ο κοινός νομοθέτης, εκφράζοντας τη βούληση του, με διάταξη τυπικού

				<p>αρχικά ίσχυσε, με την οποία παρέχεται εξουσιοδότηση για τον καθορισμό, με την έκδοση προεδρικού διατάγματος, του ακριβούς ύψους του συντελεστή της υπέρ του Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας επιχορήγησης (η οποία, όπως και τα δύο ανώτατα δικαστήρια έκριναν με τις επίμαχες αποφάσεις τους, αποτελεί φόρο), μέσα στα καθοριζόμενα από την εξουσιοδοτική διάταξη όρια, αντίκειται στο άρθρο 78 παρ. 4 του Συντάγματος και είναι ανίσχυρη. Υπέρ της άποψης ΑΠ.</p>	<p>νόμου, να επιβληθεί φόρος με συντελεστή, ο οποίος μπορεί να φθάνει ως ένα ανώτατο όριο που ο ίδιος καθορίζει, ασκεί, κατά βάση, την παρεχόμενη α αυτόν από το Σύνταγμα σχετική εξουσία, η δε πρόβλεψη στον τυπικό νόμο των ορίων του φορολογικού συντελεστή, έχει την έννοια ότι ο κανονιστικώς καθοριζόμενος φορολογικός συντελεστής, μέσα στα προβλεπόμενα με τη νομοθετική διάταξη πλαίσια, έχει την αποδοχή του κοινού νομοθέτη. Συνεπώς, κατά τη γνώμη αυτή, η ανωτέρω διάταξη του πρώτου εδαφίου της παρ. 2 του άρθρου 69 του Ν 2121/1993 δεν αντίκειται στο άρθρο 78 παρ. 4 του Συντάγματος.</p>
13/2007	<p>άρση της αμφισβητήσεως για τη συνταγματικότητα και την αληθινή έννοια των διατάξεων τυπικού νόμου που δημιουργήθηκε, αναφορικά με τον τρόπο υπολογισμού της συντάξεως του με βάση τις αποδοχές εν ενεργεία δικαστή, σύμφωνα με τα άρθρ. 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος.</p>	<p>ΣτΕ 3002/2005 και ΕΣ Ολομ 1317/2001</p> <p>Ο αιτών είναι φυσικό πρόσωπο.</p>	<p>Απορρίπτεται η αίτηση ως απαράδεκτη διότι δεν υπάρχει ταυτότητα μιας ή περισσοτέρων διατάξεων τυπικών νόμων που ερμηνεύθηκαν από τα δύο Ανώτατα Δικαστήρια και, επομένως, δεν υφίσταται εν προκειμένω, δικαιοδοσία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου. Εξάλλου, δεν</p>		

			καθιερώνεται από το νόμο δικαιοδοσία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, όταν τα Ανώτατα Δικαστήρια κρίνουν με γενικές σκέψεις γενικότερα νομικά ζητήματα, όπως ο τρόπος υπολογισμού της συντάξεως των δικαστών, χωρίς όμως να ερμηνεύουν τις ίδιες διατάξεις (και ούτε καν το αυτό ειδικότερο νομικό ζήτημα).		
9/2009	Αν η διάταξη του άρθρου 48 παρ. 3 του Ν.Δ 496/1974 («περί Λογιστικού των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου», που ορίζει ότι «ο χρόνος παραγραφής των κατά του νομικού προσώπου αξιώσεων των υπαλλήλων τούτου των επί σχέσει δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου μετ' αυτού συνδεομένων, εκ καθυστερουμένων αποδοχών ή άλλων πάσης φύσεως απολαύων ή αποζημιώσεων εξ αδικαιολογήτου πλουτισμού είναι δύο ετών») αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος (αρχή της ισότητας)	ΣτΕ Ολομ. 3654/2008 (παραπεμπτική, με την οποία κρίθηκε ότι παραβιάζεται η αρχή της ισότητας) και ΑΠ 31/2007, 1491/2007, 1560/2007, 1561/2007 (με τις οποίες κρίθηκε ότι η επίδικη διάταξη δεν παραβιάζει το άρθρο 4 παρ.1 Συντ).		Η προβλεπόμενη από την διάταξη του άρθρου 48 παρ.3του Ν.Δ/τος 496/1975, για τις πιο πάνω αξιώσεις των υπαλλήλων των ν.π.δ.δ., βραχυπρόθεσμη (διετής) παραγραφή, ο χρόνος της οποίας είναι μικρότερος από τον οριζόμενο στο άρθρο 44 του ίδιου Ν. Δ/τος χρόνο παραγραφής των χρηματικών απαιτήσεων του νομικού προσώπου κατά τρίτων (πενταετία), έχει θεσπισθεί για λόγους γενικότερου δημόσιου συμφέροντος και, συγκεκριμένα, από την ανάγκη ταχείας εκκαθάρισεως	Μειοψήφησαν 6 μέλη (ο Αντιπρόεδρος του ΕΣ, οι τέσσερις Σύμβουλοι της Επικρατείας και ένας καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης): η θέσπιση με το άρθρο 48 παρ. 3 του Ν.Δ/τος 496/1974 εις βάρος των υπαλλήλων των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ειδικής βραχυπρόθεσμης διετούς παραγραφής, με την οποία περιορίζεται ειδικά το δικαίωμα τους να διεκδικήσουν αναδρομικά ποσά, λόγω καθυστερουμένων αποδοχών ή άλλων απολαύων ή αποζημιώσεως εξ αδικαιολογήτου πλουτισμού, αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 του

				<p>αξιώσεων, απορρεουσών από περιοδικές (κατά μήνα) παροχές και των αντιστοιχών υποχρεώσεων των ν.π.δ.δ., η οποία είναι απαραίτητη για την προστασία της περιουσίας και της οικονομικής κατάστασης αυτών, στην οποία συμβάλλουν οι φορολογούμενοι πολίτες με την καταβολή φόρων. Συνεπώς η διάταξη αυτή του άρθρου 48 παρ.3 του Ν. Δ/τος 496/1974, που θεσπίζει διετή παραγραφή για τις ρηθείσες αξιώσεις των υπαλλήλων των ν.π.δ.δ., δεν αντίκειται στην κατά το άρθρο 4 παρ.1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας. Υπέρ της άποψης του ΑΠ.</p>	<p>Συντάγματος, που καθιερώνει την αρχή της ισότητας, διότι είναι μικρότερος από τον χρόνο παραγραφής που προβλέπεται (πενταετία) αφενός μεν από την παράγραφο 1 του ίδιου ως άνω άρθρου 48 του Ν.Δ./τος 496/1974 για όλες τις άλλες χρηματικές αξιώσεις κατά των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, αφετέρου δε από το άρθρο 44 του εν λόγω Ν.Δ/τος για τις χρηματικές αξιώσεις του νομικού προσώπου κατά τρίτων. Δεν δικαιολογείται δε η θέσπιση βραχείας διετούς παραγραφής για λόγους γενικότερου δημοσίου συμφέροντος και, ειδικότερα, προς τον σκοπό της ταχείας εκκαθάρισεως των σχετικών με τις αποδοχές των υπαλλήλων τους αξιώσεων και των αντιστοιχών υποχρεώσεων των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, η οποία είναι απαραίτητη για την προστασία της περιουσίας τους. Τούτο δε διότι η θέσπιση της ανωτέρω βραχυπρόθεσμης παραγραφής αφορά μόνον στις προαναφερθείσες αξιώσεις των υπαλλήλων των νομικών αυτών προσώπων, ενώ για όλες τις άλλες αξιώσεις κατά των εν λόγω νομικών</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>προσώπων ο χρόνος παραγραφής είναι πενταετής. Τούτο δε ανεξαρτήτως ότι το ταμειακό συμφέρον του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου δεν μπορεί να εξομοιωθεί με το δημόσιο ή γενικό συμφέρον και δεν μπορεί, επομένως, να δικαιολογήσει την θέσπιση διατάξεως, καθιέρωσης ειδική βραχυπρόθεσμη παραγραφή, κατ'εξίρεση από γενικότερα ισχύοντα κανόνα μακροπρόθεσμης παραγραφής, για ορισμένη και συγκεκριμένη μόνο κατηγορία απαιτήσεων έναντι των ν.π.δ.δ. Τέλος, κατά την αυτήν γνώμη, παρά το γεγονός ότι η θεσπίζουσα την παραγραφή διάταξη του άρθρου 48 παρ. 3 του Ν.Δ. 496/1974 είναι διάταξη ουσιαστικού και όχι δικονομικού περιεχομένου, η καθιέρωση, πάντως, με αυτήν αυτόν βραχύτερου χρόνου για την παραγραφή των αξιώσεων των υπαλλήλων των ν.π.δ.δ., όταν αυτοί ζητούν καθυστερούμενες αποδοχές ή άλλες πάσης φύσεως απολαυές (που είναι η διετία- άρθρο 48 παρ. 3 του Ν.Δ. 496/1974), από τον θεσπισθέντα χρόνο, εντός του οποίου, κατά νόμον, παραγράφονται οι απαιτήσεις των ν.π.δ.δ., όταν αυτά</p>
--	--	--	--	--	---

					πλέον ζητούν από τους υπαλλήλους αυτούς την επιστροφή αποδοχών τους ως αχρεωστήτως καταβληθεισών σε αυτούς (που είναι η πενταετία- άρθρο 44 του αυτού Ν.Δ.), έχει άμεση δυσμενή επίπτωση στην εκ μέρους των υπαλλήλων αυτών δυνατότητα δικαστικής διεκδίκησης των απολαυόν τους και οδηγεί έμμεσα σε ανεπίτρεπτη παραβίαση της δικονομικής ισότητας των διαδίκων, δηλαδή του ν.π.δ.δ. και των υπαλλήλων του.
1 /2010 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΑΠ	Άρση αμφισβήτησης που ανέκυψε ως προς την συνταγματικότητα των διατάξεων του ν. 1867/1989 που αφορούν στην προσωπική κράτηση για χρέη προς το Δημόσιο.	ΑΠ Ολομ. 1/2009 παραπεμπτική, με την οποία κρίθηκε ότι οι διατάξεις αυτές είναι συνταγματικές και ΣτΕ Ολομ 250,251/2008, με τις οποίες οι διατάξεις κρίθηκαν αντισυνταγματικές		Το μέτρο της προσωπικής κρατήσεως διαφέρει των γνησίων μέσων εκτελέσεως (κατάσχεση κλπ.), τα οποία συνιστούν άμεση επέμβαση του Δημοσίου στην περιουσία του οφειλέτη προς είσπραξη του προς αυτό χρέους, διότι αποτελεί μέτρο καταναγκασμού όχι επί της περιουσίας, αλλά επ' αυτού τούτου του προσώπου του οφειλέτη, προκειμένου να εξαναγκασθεί αυτός στη διά παντός μέσου καταβολή του οφειλομένου χρέους. Τούτο όμως είναι συνταγματικώς ανεπίτρεπτο, ως αντικείμενο στο	Μειοψήφησαν 5 μέλη (ο Πρόεδρος του ΑΠ, που προεδρεύει ενώπιον του ΑΕΔ και οι τέσσερις Αεροπαγίτες): Οι ως άνω διατάξεις δεν αντίκεινται στο Σύνταγμα, εφ' όσον η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας με την προσωπική κράτηση του οφειλέτη για χρέη προς το Δημόσιο προβλέπεται με νόμο, αποβλέπει στην εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος και δεν έρχεται σε αντίθεση με τη συνταγματικά κατοχυρωμένη (άρθρο 25 παρ. 1 εδ. γ' του Συντάγματος) αρχή της αναλογικότητας. Ειδικότερα, στο άρθρο 5 παρ. 3 του

				<p>άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος. Τούτο δε διότι πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας είναι, κατά το ανωτέρω άρθρο, ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου, πυρήνας της οποίας είναι η προσωπική ελευθερία. Και ναί μεν το Σύνταγμα ανέχεται τη στέρηση της προσωπικής ελευθερίας, υπό την προϋπόθεση όμως ότι η στέρηση αυτή είναι λογικώς αναγκαία για την προάσπιση του δημοσίου συμφέροντος, χάριν του οποίου επιβάλλεται. Τέτοιοι λόγοι δημοσίου συμφέροντος, δικαιολογούντες την επιβολή των στερητικών της ελευθερίας ποινών είναι οι προβλεπόμενοι υπό του ποινικού δικαίου, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται, άλλωστε, το ποινικό αδίκημα της παραβίασεως της προθεσμίας καταβολής των βεβαιωμένων και ληξιπροθέσμων χρεών προς το Δημόσιο και τα ν.π.δ.δ. Είναι, όμως, όλως διάφορο το θέμα της στέρσεως</p>	<p>Συντάγματος, ορίζονται τα εξής: « Η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη. Κανείς δεν καταδιώκεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται ούτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο περιορίζεται, παρά μόνον όταν και όπως ορίζει ο νόμος». Και ναί μεν πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας είναι ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος), πυρήνας της οποίας είναι η προσωπική ελευθερία, η οποία είναι απαραβίαστη, αλλά, όπως ρητώς ορίζεται στην παρ. 3 του άρθρου 5 του Συντάγματος, επιτρέπεται να ορίζονται με νόμο περιορισμοί στο εν λόγω δικαίωμα, που μπορεί να φθάνουν και στη στέρηση της προσωπικής ελευθερίας. Δεν αντίκειται στο άρθρο 20 παρ. 1 Συντ διότι επιβάλλεται με δικαστική απόφαση κατόπιν διαπιστώσεως της συνδρομής των υπό του νόμου τασσομένων ουσιαστικών και διαδικαστικών προϋποθέσεων από το αρμόδιο δικαστήριο, στο οποίο ο οφειλέτης μπορεί να αναπτύξει τις απόψεις του και να προβάλει κάθε δικαίωμά του. Εξάλλου, η</p>
--	--	--	--	--	--

				<p>της προσωπικής ελευθερίας, όχι ως ποινής για αποδοκιμαστέα κοινωνική συμπεριφορά, αλλ' ως διοικητικού μέτρου, αποβλέποντος στην άσκηση πίεσεως προς εξόφληση χρέους με χρήματα, τα οποία δεν έχει ή δεν δύναται το Δημόσιο να αποδείξει ότι έχει ο οφειλέτης. Υπό το πρίσμα τούτο, δεν υφίσταται καν θέμα εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας, διότι αυτή προϋποθέτει ότι τόνον ο σκοπός, όσον και τα χρησιμοποιούμενα προς επίτευξη αυτού μέσα είναι, κατ' αρχήν, θεμιτά, οπότε και ερευνάται, περαιτέρω, η μεταξύ των σχέση σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση. Συνεπώς, το μέτρο της προσωπικής κράτησης για χρέη προς το Δημόσιο αντίκειται στο Σύνταγμα. Υπέρ της άποψης του ΣτΕ.</p>	<p>προσωπική κράτηση για την εκπλήρωση απλής συμβατικής υποχρέωσης, και χωρίς τις προϋποθέσεις που τάσσονται από το ν. 1867/1989, προβλέπεται τόσο από το άρθρο 11 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, που έχει συναφθεί μεταξύ των κρατών μελών του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών και έχει κυρωθεί με το Ν. 2462/1997, όσο και από το άρθρο 1 του 4ου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, με τα οποία ορίζεται, ως εξαίρεση από τον κανόνα του επιτρεπτού της προσωπικής κρατήσεως, ότι κανείς δεν φυλακίζεται λόγω της αδυναμίας του να εκπληρώσει συμβατική υποχρέωση. Σημειώνεται, ότι η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας, ως μέτρο για την είσπραξη απαιτήσεων, προβλέπεται και από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), η οποία κυρώθηκε με το Ν.Δ. 53/1974 και έχει, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, υπερνομοθετική ισχύ. Συγκεκριμένα, το προαναφερόμενο μέτρο εμπίπτει στο</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5 παρ. 1 περ. β της ΕΣΔΑ, το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα κάθε προσώπου στην ελευθερία και την ασφάλεια και ορίζει ότι «Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακολούθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασία:</p> <p>α) ... β) εάν υπεβλήθη εις κανονικὴν σύλληψιν και κράτησιν ... εις εγγύησιν εκτελέσεως υποχρεώσεως ωρισμένης υπό του νόμου». Τέλος, δεν μπορεί, να γίνει λόγος για αντισυνταγματικότητα των ανωτέρω διατάξεων του ν. 1867/1989, που προβλέπουν την προσωπική κράτηση για χρέη προς το Δημόσιο, ως εκ του γεγονότος ότι ο νομοθέτης, αποβλέποντας στην πλέον αποτελεσματική αντιμετώπιση του οξύτατου προβλήματος της είσπραξης των δημοσίων εσόδων, χαρακτήρισε, με το άρθρο 25 του μεταγενέστερου μάλιστα ν. 1882/1990, τη μη καταβολή χρεών προς το Δημόσιο ποινικό αδίκημα, τιμωρούμενο με ποινή φυλάκισης. Πράγματι, δεν ανακύπτει ζήτημα παραβίασης της συνταγματικής αρχής της</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>αναλογικότητας ή του κατοχυρούμενου από το άρθρο 14 παρ. 7 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και το άρθρο 4 του 7ου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, δικαιώματος κάθε προσώπου να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται δύο φορές για το ίδιο αδίκημα, από μόνη την παράλληλη ισχύ των ανωτέρω ρυθμίσεων, αφού, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η προσωπική κράτηση που ρυθμίζεται από τις διατάξεις του ν. 1867/1989 δεν συνιστά ποινή, αλλά μέσο εκτελέσεως, οι προϋποθέσεις επιβολής της προσωπικής κρατήσεως, κατά τις διατάξεις του νόμου αυτού, όπως αυτές παρατίθενται ανωτέρω, διαφέρουν από εκείνες της επιβολής της ποινής της φυλάκισης σύμφωνα με το άρθρο 25 του ν.1882/1990. Σε κάθε περίπτωση, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι παραβιάζονται οι ανωτέρω διατάξεις στην περίπτωση κατά την οποία στο ίδιο πρόσωπο, για το ίδιο χρέος, απαγγελθεί προσωπική κράτηση ως μέσο εκτελέσεως και ποινή φυλακίσεως και όχι με τη γενική πρόβλεψη της προσωπικής κρατήσεως ως μέσου εκτελέσεως</p>
--	--	--	--	--	---

					για την είσπραξη χρεών προς το Δημόσιο. Ενόψει όλων των ανωτέρω, οι διατάξεις του ν.1867/1989, που ρυθμίζουν την προσωπική κράτηση κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων, δεν αντίκεινται στις προαναφερόμενες συνταγματικές διατάξεις.
39/2011 1 Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ	Άρση της αμφισβήτησης ως προς την ουσιαστική συνταγματικότητα της διάταξης του άρθρου 5 παρ. 1 εδάφ. β' του Π.Δ. 166/2000 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων.	ΣτΕ Ολομ.1584/2010 και της ΕλΣ Ολομ. 1824/2010 Ο αιτών είναι φυσικό πρόσωπο.	Η 1584/2000 απόφαση του ΣτΕ σε Ολομέλεια, κατ' αρχή, δεν ερμήνευσε αποκλειστικά και μόνο την διάταξη του άρθρου 5 παρ. 3 Π.Δ. 1041/1979, αλλά σε συνδυασμό με άλλες διατάξεις και ειδικότερα, με τα άρθρα 8 και 10 του Ν.Δ. 95/1973, με το άρθρο 8 παρ. 8 του Ν. 2335/1995 και με το άρθρο 62 του Ν. 2676/1999, ενώ το επιλυθέν ζήτημα από την Ολομέλεια του ΣτΕ ήταν η συνταγματικότητα του άρθρου 62 παρ. 5 του Ν. 2676/1999 ως προς τον χρόνο έναρξης καταβολής σύνταξης στον επιζώντα (χήρο) σύζυγο. Αντιθέτως, η 1824/2010 απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε Ολομέλεια ερμήνευσε την διάταξη του		

			<p>άρθρου 5 παρ. 1 περ. β του Π.Δ. 166/2000 και το επιλυθέν ζήτημα ήταν η συνταγματικότητα αυτής ως προς την δυνατότητα καταβολής σύνταξης στους άγαμους γιους συνταξιούχου υπαλλήλου του Δημοσίου. Συνεπώς, το νομικό ζήτημα που αντιμετωπίστηκε από τις ανωτέρω αποφάσεις των ανωτάτων Δικαστηρίων δεν ήταν ταυτόσημο. Σε κάθε περίπτωση η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 3 Π.Δ. 1041/1979 αφορά στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα του επιζώντος συζύγου (χήρου), ενώ η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 περ. β' του Π.Δ. 166/2000 αφορά στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα των άγαμων τέκνων του αποβιώσαντος υπαλλήλου ή συνταξιούχου του Δημοσίου. Κατόπιν τούτου, εφόσον το επιλυθέν ζήτημα δεν είναι το ίδιο, αλλά διαφορετικό, δεν υπάρχει αντίθεση στην ερμηνεία των παραπάνω διατάξεων και συνακόλουθα, δεν συντρέχει δικαιοδοσία του ΑΕΔ.</p>		
1	Αν η διάταξη του	ΣτΕ		Η προβλεπόμενη	Μειοψήφησαν 3

<p>/2012</p> <p>Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ</p>	<p>άρθρου 90 παρ. 3 του ν. 2362/1995 με την οποία προβλέπεται βραχυπρόθεσμη διετής παραγραφή των αξιώσεων των υπαλλήλων του Δημοσίου έναντι αυτού σχετικά με αποδοχές ή άλλης φύσεως απολαβές ή αποζημιώσεις αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος</p>	<p>Ολομέλεια 953/2011 (παραπεμπτική) με την οποία έγινε δεκτό ότι η ως άνω διάταξη αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 Σ. και ο ΑΠ με τις με αριθ. 145/2006, 250/2006, 588/2007 αποφάσεις του, έκρινε ότι η προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 90 παρ. 3 του Ν. 2362/1995 δεν προσκρούει στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, αλλά είναι δικαιολογημένη από λόγους δημοσίου συμφέροντος, ενώ με την με αριθ. 363/2006 απόφασή του, παρέπεμψε το ζήτημα στην Ολομέλεια του εν λόγω δικαστηρίου.</p>		<p>από το άρθρο 90 παρ. 3 του Ν. 2362/1995, για τις μισθολογικές αξιώσεις των υπαλλήλων του Δημοσίου, βραχυπρόθεσμη (διετής) παραγραφή, ο χρόνος της οποίας είναι μικρότερος από τον χρόνο παραγραφής που προβλέπεται (πενταετία) τόσο από την παράγραφο 1 του ίδιου ως άνω άρθρου 90 για όλες τις άλλες χρηματικές αξιώσεις κατά του Δημοσίου, όσο και από τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 86 για τις χρηματικές αξιώσεις του Δημοσίου κατά τρίτων (χρέη προς το Δημόσιο), αλλά και από τον χρόνο παραγραφής (πενταετία) που ισχύει, σύμφωνα με το άρθρο 250 αριθ. 6 και 17 του ΑΚ για παρόμοιες αξιώσεις υπαλλήλων και εργατών του ιδιωτικού τομέα, έχει θεσπισθεί για λόγους γενικότερου δημοσίου συμφέροντος και συγκεκριμένα από την ανάγκη ταχείας εκκαθάρισης αξιώσεων που απορρέουν από περιοδικές (ανά</p>	<p>μέλη (2 Σύμβουλοι της Επικρατείας και ένας καθηγητής): Επειδή, η θέσπιση με το άρθρο 90 παρ. 3 του ν. 2362/1995 εις βάρος των υπαλλήλων του Δημοσίου ειδικής βραχυπρόθεσμης διετούς παραγραφής, με την οποία περιορίζεται το δικαίωμα τους να διεκδικήσουν αναδρομικά ποσά λόγω καθυστερουμένων αποδοχών ή άλλων απολαβών ή αποζημιώσεων λόγω παράνομης πράξεως ή παραλείψεως της Διοικήσεως ή εξ αδικαιολογήτου πλουτισμού, αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, που καθιερώνει την αρχή της ισότητας, διότι είναι μικρότερος από τον χρόνο παραγραφής που προβλέπεται (πενταετής) αφενός μεν από την παράγραφο 1 του ίδιου ως άνω άρθρου 90 του ν. 2362/1995 για όλες τις άλλες χρηματικές αξιώσεις κατά του Δημοσίου, αφετέρου δε από το άρθρο 86 παρ. 2 του εν λόγω νόμου για τις χρηματικές αξιώσεις του Δημοσίου κατά τρίτων. Η θέσπιση δε της ανωτέρω βραχυπρόθεσμης</p>
---	--	--	--	--	--

				<p>μήνα) παροχές και των αντιστοιχών υποχρεώσεων του Ελληνικού Δημοσίου, η οποία είναι απαραίτητη για την προστασία της περιουσίας και της οικονομικής καταστάσεως αυτού, στην οποία συμβάλλουν οι φορολογούμενοι πολίτες με την καταβολή φόρων. Η ταχεία εκκαθάριση των εκκρεμοτήτων, αναφορικά με τις πιο πάνω αξιώσεις και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις του Δημοσίου, είναι αναγκαία προς αποφυγή ανατροπής, μετά την πάροδο μακρού χρονικού διαστήματος, των οικονομικών δεδομένων, κατά συνεκτίμηση των οποίων το Δημόσιο προβαίνει στον σχεδιασμό της οργάνωσης και του τρόπου λειτουργίας της δημοσίας διοικήσεως, λαμβάνοντας αυτά υπόψη για την πρόβλεψη των σχετικών δαπανών κατά την κατάρτιση του κρατικού προϋπολογισμού και η αποφυγή των δυσμενών επιπτώσεων που επάγονται στην εκτέλεση του προϋπολογισμού</p>	<p>παραγραφής δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από την ανάγκη της ταχείας εκκαθαρίσεως των αξιώσεων των υπαλλήλων του Δημοσίου κατ' αυτού, που αφορούν αποδοχές ή άλλες απολαβές ή αποζημιώσεις, και της τηρήσεως της δημοσιονομικής τάξεως, με την αποφυγή ανατροπής των δεδομένων, κατ' εκτίμηση των οποίων έχει καταρτισθεί ο κρατικός προϋπολογισμός. Και τούτο διότι η ανωτέρω βραχυπρόθεσμη παραγραφή έχει θεσπισθεί μόνον για τις απαιτήσεις των υπαλλήλων του Δημοσίου κατ' αυτού, που αφορούν σε αποδοχές ή άλλες κάθε φύσεως απολαβές αυτών ή αποζημιώσεις, ενώ για όλες τις άλλες απαιτήσεις κατά του Δημοσίου ο χρόνος παραγραφής είναι πενταετής, αν και των απαιτήσεων αυτών ενδείκνυται η ταχεία εκκαθάριση. Εξάλλου, η θέσπιση της ανωτέρω διευθετήσεως παραγραφής δεν δικαιολογείται ούτε από την φύση της εννόμου σχέσεως, που συνδέει το Δημόσιο με τους</p>
--	--	--	--	---	--

				<p>, η σε βάθος πολλών ετών ικανοποίηση των ανωτέρω αξιώσεων, λόγω του μεγάλου ύψους των σχετικών απαιτήσεων συνολικά, που απορρέει από τον μεγάλο αριθμό των σχετικών διαφορών που ανακύπτουν με την άσκηση αγωγών κατά του Ελληνικού Δημοσίου από το υπηρετούν σε αυτό προσωπικό. Έτσι ο στόχος του Κράτους να προγραμματίσει τα έσοδά του και τις δαπάνες του, χωρίς να εμποδίζεται από σημαντικά ανεξόφλητα χρέη, δικαιολογεί την θέσπιση εύλογων αποκλειστικών προθεσμιών για την άσκηση των σχετικών αγωγών. Η διαφοροποίηση αυτή δικαιολογείται, όχι μόνο από την ανάγκη προστασίας της περιουσίας του Δημοσίου κατά τα προεκτεθέντα, αλλά και από τις διαφορετικές συνθήκες υπό τις οποίες τελούν οι υπάλληλοι του Δημοσίου σε σχέση με τους υπαλλήλους του ιδιωτικού τομέα, καθώς και από το διαφορετικό νομικό καθεστώς που διέπει</p>	<p>υπαλλήλους του, εφόσον οι χρηματικές αξιώσεις του Δημοσίου κατά αυτών δεν υπόκεινται στην ίδια βραχεία παραγραφή. Ενόψει των ανωτέρω, η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 90 του ν. 2362/1995 δεν θα έπρεπε να εφαρμοσθεί ως αντισυνταγματική, και, ως εκ τούτου, ανίσχυρη, με συνέπεια οι απαιτήσεις των υπαλλήλων του Δημοσίου από καθυστερούμενες αποδοχές ή απολαβές οποιασδήποτε φύσεως, ή αποζημιώσεις λόγω παράνομης πράξεως ή παραλείψεως της Διοικήσεως ή από αδικαιολόγητο πλουτισμό να υπόκεινται στην προβλεπόμενη από την παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου 90 και ισχύουσα για όλες τις άλλες χρηματικές αξιώσεις κατά του Δημοσίου πενταετή παραγραφή.</p>
--	--	--	--	--	---

				<p>αντίστοιχα τις σχέσεις των δύο αυτών κατηγοριών υπαλλήλων προς τους εργοδότες τους, σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις της κείμενης νομοθεσίας. Κατά συνέπεια, η διάταξη του άρθρου 90 παρ. 3 του Ν. 2362/1995, με την οποία θεσπίζεται διετής παραγραφή για τις ρηθείσες αξιώσεις των υπαλλήλων του Δημοσίου, δεν αντίκειται στην από το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας. Υπέρ της άποψης ΑΠ.</p>	
<p>2 /2012</p> <p>Προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΣτΕ</p>	<p>Αν η διάταξη του άρθρου 91 παρ. 3 του ν.δ/τος 321/1969, με την οποία προβλέπεται διετής παραγραφή των αξιώσεων κατά του Δημοσίου των δημοσίων υπαλλήλων, από καθυστερούμενες αποδοχές ή κάθε άλλης φύσεως αποζημιώσεις από αδικαιολόγητο πλουτισμό, αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος</p>	<p>ΣτΕ Ολομέλεια 954/2011 (παραπεμπτική) με την οποία έγινε δεκτό ότι η ως άνω διάταξη αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 Σ. και ο ΑΠ με την υπ'Α αριθμ. 1270/1983 απόφασή του έκρινε ότι η προαναφερθείσα διάταξη, δεν προσκρούει στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος</p>		<p>Η προβλεπόμενη από την διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 91 του Ν.Δ/τος 321/1969, για τις μισθολογικές αξιώσεις των υπαλλήλων του Δημοσίου, βραχυπρόθεσμη (διετής) παραγραφή, ο χρόνος της οποίας είναι μικρότερος από τον χρόνο παραγραφής που προβλέπεται (πενταετία) τόσο από την παράγραφο 1 του ίδιου ως άνω άρθρου 91 για όλες τις άλλες χρηματικές αξιώσεις κατά του Δημοσίου, όσο και από την</p>	<p>Μειοψήφησαν 3 μέλη (2 Σύμβουλοι της Επικρατείας και ένας καθηγητής): Η θέσπιση με το προαναφερθέν άρθρο 91 παρ. 3 του ν.δ/τος 321/1969 εις βάρος των υπαλλήλων του Δημοσίου ειδικής βραχυπρόθεσμης παραγραφής, με την οποία περιορίζεται το δικαίωμά τους να διεκδικήσουν αναδρομικά ποσά λόγω καθυστερουμένων αποδοχών ή άλλων απολαβών ή αποζημιώσεως εξ αδικαιολογήτου πλουτισμού, αντίκειται στο</p>

		<p>, αλλά είναι δικαιολογημένη από λόγους δημοσίου συμφέροντος. Επίσης ο Άρειος Πάγος με τις με αριθ. 852/1980, 1294/1983 941/1988, 1010/1993 1110/1994 αποφάσεις του, εφάρμοσε την ανωτέρω διάταξη περί διετούς παραγραφής και έτσι δέχθηκε, εμμέσως πλην σαφώς, ότι αυτή είναι σύμφωνη με την αρχή της ισότητας, που καθιερώνει το Σύνταγμα με την προαναφερθείσα διάταξή του.</p>	<p>παράγραφο 1 του άρθρου 87 για τις χρηματικές αξιώσεις του Δημοσίου κατά τρίτων (χρέη προς το Δημόσιο), αλλά και από τον χρόνο παραγραφής (πενταετία) που ισχύει, σύμφωνα με το άρθρο 250 αριθ. 6 και 17 του ΑΚ για παρόμοιες αξιώσεις υπαλλήλων και εργατών ιδιωτικών επιχειρήσεων, έχει θεσπισθεί για λόγους γενικότερου δημοσίου συμφέροντος και συγκεκριμένα από την ανάγκη ταχείας εκκαθάρισης αξιώσεων που απορρέουν από περιοδικές (ανά μήνα) παροχές και των αντιστοιχών υποχρεώσεων του Ελληνικού Δημοσίου, η οποία είναι απαραίτητη για την προστασία της περιουσίας και της οικονομικής καταστάσεως αυτού, στην οποία συμβάλλουν οι φορολογούμενοι πολίτες με την καταβολή φόρων. Η ταχεία εκκαθάριση των εκκρεμοτήτων, αναφορικά με τις πιο πάνω αξιώσεις και τις αντίστοιχες</p>	<p>άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, που καθιερώνει την αρχή της ισότητας, διότι είναι μικρότερος από τον χρόνο παραγραφής που προβλέπεται (πενταετής) αφενός μεν από την παράγραφο 1 του ίδιου ως άνω άρθρου 91 για όλες τις άλλες χρηματικές αξιώσεις κατά του Δημοσίου, αφετέρου δε από το άρθρο 87 παρ. 1 του εν λόγω ν.δ/τος για τις χρηματικές αξιώσεις του Δημοσίου κατά τρίτων. Η θέσπιση δε της ανωτέρω βραχυπρόθεσμης παραγραφής δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από την ανάγκη της ταχείας εκκαθάρισης των αξιώσεων των υπαλλήλων του Δημοσίου κατ' αυτού, που αφορούν αποδοχές ή άλλες απολαβές ή αποζημίωση από αδικαιολόγητο πλουτισμό, και της τηρήσεως της δημοσιονομικής τάξεως, με την αποφυγή ανατροπής των δεδομένων κατ' εκτίμηση των οποίων έχει καταρτισθεί ο κρατικός προϋπολογισμός. Και τούτο διότι η ανωτέρω βραχυπρόθεσμη</p>
--	--	--	---	---

				<p>υποχρεώσεις του Δημοσίου, είναι αναγκαία προς αποφυγή ανατροπής, μετά την πάροδο μακρού χρονικού διαστήματος, των οικονομικών δεδομένων, κατά συνεκτίμηση των οποίων το Δημόσιο προβαίνει στον σχεδιασμό της οργάνωσης και του τρόπου λειτουργίας της δημοσίας διοικήσεως, λαμβάνοντας αυτά υπόψη για την πρόβλεψη των σχετικών δαπανών κατά την κατάρτιση του κρατικού προϋπολογισμού και η αποφυγή των δυσμενών επιπτώσεων που επάγονται στην εκτέλεση του προϋπολογισμού η σε βάθος πολλών ετών ικανοποίηση των ανωτέρω αξιώσεων, λόγω του μεγάλου ύψους των σχετικών απαιτήσεων συνολικά, που απορρέει από τον μεγάλο αριθμό των σχετικών διαφορών που ανακύπτουν με την άσκηση ευθειών αγωγών κατά του Ελληνικού Δημοσίου από το υπηρετούν σε αυτό προσωπικό. Έτσι, ο στόχος του Κράτους να προγραμματίσει τα έσοδά του και</p>	<p>παραγραφή έχει θεσπισθεί μόνον για τις προαναφερθείσες αξιώσεις των υπαλλήλων του Δημοσίου κατ' αυτού, ενώ για όλες τις άλλες αξιώσεις κατά του Δημοσίου - ακόμη και για τις σχετικές με τις αποδοχές ή άλλης πάσης φύσεως απολαβές αξιώσεις των υπαλλήλων, των οποίων η ικανοποίηση επιδιώκεται με αγωγή αποζημιώσεως - ο χρόνος παραγραφής είναι πενταετής, αν και των απαιτήσεων αυτών ενδείκνυται η ταχεία εκκαθάριση. Εξάλλου, η θέσπιση της ανωτέρω διετούς παραγραφής δεν δικαιολογείται ούτε από την φύση της εννόμου σχέσεως, που συνδέει το Δημόσιο με τους υπαλλήλους του, εφόσον οι χρηματικές αξιώσεις του Δημοσίου κατ' αυτών δεν υπόκεινται στην ίδια βραχεία παραγραφή. Ενόψει των ανωτέρω, η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 91 του ν.δ/τος 321/1969 δεν θα έπρεπε να εφαρμοσθεί ως αντισυνταγματική, και, ως εκ τούτου, ανίσχυρη, με συνέπεια οι απαιτήσεις των</p>
--	--	--	--	---	--

				<p>τις δαπάνες του, χωρίς να εμποδίζεται από σημαντικά ανεξόφλητα χρέη, δικαιολογεί την θέσπιση εύλογων αποκλειστικών προθεσμιών για την άσκηση των σχετικών αγωγών. Η διαφοροποίηση αυτή δικαιολογείται όχι μόνο από την ανάγκη προστασίας της περιουσίας του Δημοσίου, αλλά και από τις διαφορετικές συνθήκες υπό τις οποίες τελούν οι υπάλληλοι του Δημοσίου σε σχέση με τους υπαλλήλους του ιδιωτικού τομέα, καθώς και από το διαφορετικό νομικό καθεστώς που διέπει αντίστοιχα τις σχέσεις των δύο αυτών κατηγοριών υπαλλήλων προς τους εργοδότες τους. Η διάταξη του άρθρου 91 παρ. 3 του Ν. Δ/τος 321/1969, με την οποία θεσπίζεται διετής παραγραφή για τις ρηθείσες αξιώσεις των υπαλλήλων του Δημοσίου δεν αντίκειται στην από το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας Υπέρ της άποψης ΑΠ.</p>	<p>υπαλλήλων του Δημοσίου από καθυστερούμενες αποδοχές ή απολαβές οποιασδήποτε φύσεως ή αποζημιώσεις από αδικαιολόγητο πλουτισμό να υπόκεινται στην προβλεπόμενη από την παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου 91 και ισχύουσα για όλες τις άλλες χρηματικές αξιώσεις κατά του Δημοσίου πενταετή παραγραφή.</p>
--	--	--	--	--	--